

**ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΕΥΕΛΠΙΔΩΝ**

**Τμήμα Στρατιωτικών
Επιστημών**

ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

**Τμήμα Μηχανικών
Παραγωγής & Διοίκησης**

**ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ»**

(ΠΔ 97 /2015/ΦΕΚ 163Α'/20.08.2014)

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

«Η έννοια του κέντρου βάρους ως αναλυτικό εργαλείο διαχείρισης ενόπλων (και μη) συγκρούσεων: Οριοθετώντας εκ νέου το μεθοδολογικό πλαίσιο χρήσης της υπόψη έννοιας σε στρατηγικό επίπεδο»

(Διατριβή που υπεβλήθη για την μερική ικανοποίηση των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης)

Υπό του:

Σταύρου Λ. Πετρουλάκη

ΑΜ: 20140180045

Βάρη, Νοέμβριος 2017

Η Μεταπτυχιακή Διατριβή του Σταύρου Λ. Πετρουλάκη εγκρίνεται από :

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Δρ. Διονύσιος Δ. Γεροντογιάννης, (Επιβλέπων), Επισκέπτης
Καθηγητής, Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων (ΣΣΕ)

Δρ. Νικόλαος Ι. Δάρας, Καθηγητής Τμήματος Στρατιωτικών
Επιστημών, Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων (ΣΣΕ)

Δρ. Στέλιος Τσαφαράκης, Επίκουρος Καθηγητής Σχολής Μηχανικών
Παραγωγής και Διοίκησης, Πολυτεχνείο Κρήτης (ΠΚ)

Copyright © Σταύρος Λ. Πετρουλάκης, 2017

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διατριβής, εξ' ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτή την διατριβή εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευτεί ότι εκφράζουν τις επίσημες θέσεις είτε της Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων είτε του Πολυτεχνείου Κρήτης.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου. Οποιοσδήποτε παραλείψεις ήθελε προκύψουν, οφείλονται σε ανθρώπινο λάθος και σε καμία περίπτωση δεν αποτελούν εσκεμμένη πρόθεση».

Σταύρος Λ. Πετρουλάκης

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία αφιερώνεται στη σύζυγό μου Μαρία και τα τέκνα μου Μιχαέλα, Λάμπρο και Άρτεμις διότι χωρίς την ηθική στήριξη, τη συμπαράστασή τους, τη συνεχή ενθάρρυνσή τους και εν τέλει την υπομονή που επέδειξαν καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου δεν θα ήταν εφικτή η επιτυχής εκ μέρους μου ολοκλήρωση του συγκεκριμένου μεταπτυχιακού προγράμματος.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Διονύσιο Δ. Γεροντογιάννη ο οποίος μου έδωσε τη δυνατότητα να εργαστώ χωρίς περιορισμούς στο αντικείμενο της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας παρέχοντας μου παράλληλα, καθ' όλη τη διάρκεια της υλοποίησής της, πολύτιμες υποδείξεις και συμβουλές, χωρίς τις οποίες η ολοκλήρωση αυτής της προσπάθειας πιθανόν να μην τελεσφορούσε.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Περίληψη

Σήμερα, μία από τις πιο δημοφιλείς έννοιες (concept), η οποία συναντάται στα εγχειρίδια της στρατιωτικής κοινότητας είναι αυτή του «κέντρου βάρους». Μια έννοια την οποία εισήγαγε στη στρατιωτική διαλεκτική ο πρώσος θεωρητικός του πολέμου Carl von Clausewitz με τη συγγραφή της πραγματείας του «Περί Πολέμου – On War». Αναμφίβολα, από τη συγγραφή της εν λόγω πραγματείας μέχρι και σήμερα έχουν παρέλθει σχεδόν δύο αιώνες. Παρόλα ταύτα, η εν λόγω έννοια αποτελεί, εδώ και τρεις δεκαετίες, ένα απο τα σημαντικότερα συστατικά στοιχεία της ακολουθητέας, από τις Ένοπλες Δυνάμεις (ΕΔ) των ΗΠΑ, διεργασίας σχεδίασης στρατιωτικών επιχειρήσεων προς διαχείριση ενόπλων (και μη) συγκρούσεων. Παράλληλα ωστόσο με τη δημοτικότητα της οποίας χαίρει μεγάλη είναι και η σύγχυση που περιβάλλει το θεμέλιο λίθο της, ήτοι το νοηματικό, προσδιοριστικό και εφαρμοστικό περιεχόμενό της. Ο στρατιωτικός περιοδικός τύπος και η στρατιωτική πανεπιστημιακή κοινότητα, κυρίως στην δυτική πλευρά του Ατλαντικού, βρίθουν από άρθρα, πραγματείες και αναλύσεις, μέσω των οποίων επιχειρείται αφενός η ερμηνευτική προσέγγιση της υπόψη έννοιας στον κόσμο των πολιτικών και στρατιωτικών οντοτήτων αφετέρου η δημιουργία ενός συγκεκριμένου μοντέλου προσδιορισμού και επηρεασμού/ εξουδετέρωσής του. Εν προκειμένου ενός μοντέλου που θα προσδίδει τη δυνατότητα στα στρατιωτικά επιτελεία να σχεδιάσουν επιχειρήσεις κατά τρόπο που θα εγγυάται την επιτυχή διεξαγωγή τους. Ωστόσο, η διείσδυση της έννοιας του κέντρου βάρους στη διαλεκτική, την κουλτούρα και τα δόγματα των Ενόπλων Δυνάμεων των ΗΠΑ οδήγησε προϊόντος του χρόνου στη διείσδυση αυτής εντός των θεσμικών κειμένων του NATO. Το ίδιο όμως συνέβη και με την πληθώρα των διαφορετικών εννοιολογικών και προσδιοριστικών προσεγγίσεων που έχουν προκύψει από την ανωτέρω μνημονευόμενη συγγραφική δραστηριότητα. Εντός των εν ισχύ δογμάτων/ εγχειριδίων της NATOϊκής στρατιωτικής κοινότητας υφίστανται εννοιολογικές οροθετήσεις οι οποίες προάγουν την πολυσημία και ετερότητα. Το εν λόγω γεγονός δύναται να καταστήσει την έννοια του κέντρου βάρους περισπαστικό αίτιο της ακολουθητέας διεργασίας σχεδίασης στρατιωτικών επιχειρήσεων όταν ανακύπτει η ανάγκη διαχείρισης ενόπλων (και μη) συγκρούσεων. Προς τούτο η εκ νέου προσέγγιση και οριοθέτηση του μεθοδολογικού πλαισίου χρήσης της υπόψη έννοιας καθίσταται αναγκαία.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

E.1	Γενικά.....	σελ 1
E.2	Σκοπός και Στόχοι	σελ 2
E.3	Δομή της Διατριβής.....	σελ 2

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : Η έννοια του κέντρου βάρους στην υπηρεσία της στρατιωτικής κοινότητας

1.1	Η έννοια του κέντρου βάρους στη στρατιωτική διαλεκτική των ΗΠΑ.....	σελ 4
1.2	Επιχείρηση Desert Storm : Αναζητώντας το κέντρο βάρους του Saddam Hussein.....	σελ 6
1.3	Επιχείρηση Allied Force : Αναζητώντας το κέντρο βάρους του Slobodan Milosevic.....	σελ 12
1.4	Η έννοια του κέντρου βάρους στην υπηρεσία της ΝΑΤΟϊκής Συμμαχίας.....	σελ 18

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο Η επιστήμη της Μηχανικής και των Διεθνών Σχέσεων ως σύμπλοκο θεώρησης της έννοιας του κέντρου βάρους στον κόσμο των πολιτικών οντοτήτων

2.1	Μεθοδολογία θεώρησης.....	σελ 26
2.2	Η έννοια του κέντρου βάρους στον κόσμο των φυσικών σωμάτων.....	σελ 28
2.3	Από τον κόσμο των φυσικών σωμάτων στον αντίστοιχο των πολιτικών οντοτήτων.....	σελ 34

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : Εκ νέου οριοθέτηση του μεθοδολογικού πλαισίου
χρήσης της έννοιας του κέντρου βάρους σε στρατηγικό επίπεδο

3.1 Ορίζοντας εκ νέου την έννοια του κέντρου βάρους των
πολιτικών οντοτήτων..... **σελ 45**

3.2 Διεργασία προσδιορισμού του κέντρου βάρους των πολιτικών
οντοτήτων..... **σελ 48**

3.3 Διεργασία εύρεσης τρόπου επηρεασμού του κέντρου βάρους
των πολιτικών οντοτήτων..... **σελ 57**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : Σύνοψη συμπερασμάτων – Προτάσεις

4.1 Σύνοψη συμπερασμάτων..... **σελ 77**

4.2 Προτάσεις..... **σελ 79**

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ..... **σελ 81**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ..... **σελ 83**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α» : Εφαρμογή της Διεργασίας Εύρεσης Τρόπου
Επηρεασμού του Κέντρου Βάρους: Η Μάχη του Ατλαντικού ως
Μελέτη Περίπτωσης (Case Study)..... **σελ 92**

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1: Αναλογικό μοντέλο αναπαράστασης του κέντρου βάρους (COG) του υλικού σώματος ως φορέα του συνόλου των βαρυτικών δυνάμεων W_i εν είδει μιας συνισταμένης δύναμης W	σελ 29
Σχήμα 2: Αναλογικό μοντέλο αναπαράστασης της μετακίνησης υλικού σώματος στο χώρο κατόπιν επενέργειας με εξωτερική δύναμη G επί του κέντρου βάρους (COG) του.....	σελ 30
Σχήμα 3: Αναλογικό μοντέλο αναπαράστασης της μετακίνησης υλικού σώματος στο χώρο κατόπιν επενέργειας με σύνολο εξωτερικών δυνάμεων F_i επί αυτού.....	σελ 31
Σχήμα 4: Δικτυακό μοντέλο αναπαράστασης δομολειτουργικού περιβάλλοντος πολιτικής οντότητας.....	σελ 35
Σχήμα 5: Δικτυακό μοντέλο αναπαράστασης της δυναμικής που προσδίδει η Ισχύς P / Ικανότητες C_i στην πολιτική οντότητα «Α».....	σελ 37
Σχήμα 6 : Δικτυακό μοντέλο γραφικής αναπαράστασης επενέργειας μιας πολιτικής οντότητας «Β» στο δομολειτουργικό περιβάλλον άλλης όμοιας οντότητας «Α».....	σελ 39
Σχήμα 7: Αλγοριθμικό διαγραμμα ροής αποτελέσματος συγκρουσιακής αντιπαράθεσης πολιτικών οντοτήτων.....	σελ 42
Σχήμα 8: Αλγοριθμικό διάγραμμα ροής διεργασίας προσδιορισμού κέντρου βάρους πολιτικής οντότητας.....	σελ 48
Σχήμα 9 : Υπόδειγμα δικτυακής μοντελοποίησης/ ανάλυσης (network analysis) συστημικού περιβάλλοντος (PMESII) πολιτικής οντότητας	σελ 51

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 10: Ιεραρχική δόμηση του προβλήματος προσδιορισμού του μέλους της ομάδας που ποδηγετεί τις δράσεις- αποφάσεις του συνόλου.....	σελ 55
Σχήμα 11: Αλγοριθμικό διάγραμμα ροής διεργασίας ελέγχου εγκυρότητας του προσδιορισθέντος κέντρου βάρους μιας πολιτικής οντότητας.....	σελ 56
Σχήμα 12 : Διάγραμμα ροής διεργασίας εύρεσης τρόπου επηρεασμού του κέντρου βάρους των πολιτικών οντοτήτων.....	σελ 58
Σχήμα 13: Αλγοριθμικό διάγραμμα ροής διεργασίας προσδιορισμού συνεπούς οικογένειας κριτηρίων με την εν σειρά χρήση των μεθόδων ανάλυσης PESTLE/ PMESII και SWOT.....	σελ 66
Σχήμα 14 : Ιεραρχική δόμηση του προβλήματος προσδιορισμού της ΕΤΚ της εξεταζόμενης πολιτικής οντότητας	σελ 68
Σχήμα 15: Αλγοριθμικό διάγραμμα ροής της υλοποιούμενης διεργασίας προσδιορισμού της Επιθυμητής Τελικής Κατάστασης (ΕΤΚ) μιας πολιτικής οντότητας.....	σελ 69
Σχήμα 16 : Απεικόνιση 1 ^{ης} Φάσης εν είδει γράφου $G(V,A)$	σελ 70
Σχήμα 17: Χρήση διαγράμματος Venn για απεικόνιση της σχέσης των στοιχείων του συνόλου S^c με τα αντίστοιχα του συνόλου S^{ex}	σελ 71
Σχήμα 18: Απεικόνιση 2 ^{ης} Φάσης, εν είδει γράφου $G(V,A)$	σελ 73
Σχήμα 19: Απεικόνιση 3 ^{ης} Φάσης, εν είδει γράφου $G(V,A)$	σελ 76

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Μήτρα υπολογισμού βαθμού ασυμφωνίας (Inconsistency Score – IS) των Υποθέσεων (Hypotheses) ως προς τις υφιστάμενες Ενδείξεις (Evidence).....	σελ 61
Πίνακας 2: Επιλογή υπόθεσης H-4 ως ΕΤΚ της εξεταζόμενης πολιτικής οντότητας λόγω μικρότερου βαθμού ασυμφωνίας (IS_{min}) ως προς τις λοιπές υποθέσεις H-1, H-2 και H-3.....	σελ 61
Πίνακας 3: Ισοβάθμιση Υποθέσεων H-1 και H-4 ως προς τον μικρότερο βαθμό ασυμφωνίας (IS_{min}).....	σελ 62

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ε.1 Γενικά

Είναι γεγονός ότι οποτεδήποτε γίνεται αναφορά ή συζήτηση γύρω από την πολεμική πράξη το βλέμμα όλων στρέφεται προς τον Πρώσο στρατιωτικό και διανοούμενο Carl Von Clausewitz ή για να ακριβολογούμε, στην μεταθανάτια έκδοση του έργου του «Περί Πολέμου- On War».

Το «Περί Πολέμου- On War», υπήρξε αλλά και συνεχίζει να αποτελεί σημείο αναφοράς της στρατιωτικής κοινότητας, του Δυτικού κυρίως κόσμου. Όμως, όπως όλα τα μεγάλα έργα, συχνά μνημονεύεται αλλά σπανίως διαβάζεται (Rothfels 1969, 93). Πολλές δε απόψεις του πρώσου θεωρητικού για την φύση του πολέμου και του τρόπου διεξαγωγής των στρατιωτικών επιχειρήσεων απορρίφθηκαν ή παρερμηνεύτηκαν. Κύρια αιτία η αποσπασματική μελέτη του έργου συνδυαζόμενη με την εσφαλμένη μετάφρασή του και την αδυναμία κατανόησης της διαλεκτικής μεθόδου συγγραφής του, από μερίδα μεταγενεστέρων στρατιωτικών θεωρητικών και αναλυτών (Bassford 2012).

Σήμερα, μία από τις πιο πολυσυζητημένες και δημοφιλείς έννοιες που περιλαμβάνονται στο «Περί Πολέμου- On War», είναι αυτή του κέντρου βάρους. Από την συγγραφή της εν λόγω πραγματείας μέχρι και σήμερα έχουν παρέλθει σχεδόν δύο αιώνες. Παρόλα ταύτα, η εν λόγω έννοια αποτελεί, εδώ και δεκαετίες, ένα από τα σημαντικότερα συστατικά στοιχεία της διεργασίας σχεδίασης στρατιωτικών επιχειρήσεων που χρησιμοποιείται από τους στρατιωτικούς οργανισμούς/ φορείς όταν ανακύπτει η ανάγκη της διαχείρισης ενόπλων (και μη) συγκρούσεων (Μαυρόπουλος 2009).

Παράλληλα ωστόσο με τη δημοτικότητα της οποίας χαίρει η έννοια του κέντρου βάρους, μεγάλη είναι και η σύγχυση που περιβάλλει το θεμέλιο λίθο της, ήτοι το νοηματικό, προσδιοριστικό και εφαρμοστικό περιεχόμενό της. Ο στρατιωτικός περιοδικός τύπος και η στρατιωτική πανεπιστημιακή κοινότητα, κυρίως στη δυτική πλευρά του Ατλαντικού, βρίθουν από άρθρα, πραγματείες και αναλύσεις, μέσω των οποίων επιχειρείται αφενός η ερμηνευτική προσέγγιση της

υπόψη έννοιας αφετέρου η δημιουργία ενός συγκεκριμένου μοντέλου προσδιορισμού και επηρεασμού του.

Η πληθώρα των διαφορετικών εννοιολογικών και προσδιοριστικών προσεγγίσεων που έχουν προκύψει από την ανωτέρω συγγραφική δραστηριότητα αντανakλάται εν πολλοίς στα υφιστάμενα εγχειρίδια της ΝΑΤΟϊκής Συμμαχίας. Εντός αυτών υφίστανται εννοιολογικές οροθετήσεις και ερμηνευτικές προσεγγίσεις οι οποίες προάγουν την πολυσημία και ετερότητα μειώνοντας αναπόδραστα την επιζητούμενη ενάργεια. Το εν λόγω γεγονός δύναται να καταστήσει την έννοια του κέντρου βάρους περισπαστικό αίτιο της ακολουθητέας διεργασίας σχεδίασης στρατιωτικών επιχειρήσεων.

Ε.2 Σκοπός και Στόχοι

Ο σκοπός συγγραφής της παρούσας διατριβής είναι η εκ νέου οριοθέτηση, με χρήση μεθόδων της Επιχειρησιακής Έρευνας και Ανάλυσης, του μεθοδολογικού πλαισίου χρήσης της έννοιας του κέντρου βάρους στη διεργασία σχεδίασης στρατιωτικών επιχειρήσεων για διαχείριση ενόπλων (και μη) συγκρούσεων σε στρατηγικό επίπεδο¹, με απώτερο στόχο την εισαγωγή του στη διαλεκτική της στρατιωτικής κοινότητας για περαιτέρω αξιολόγηση και εκμετάλλευση.

Ε.3 Δομή της Διατριβής

Στο πρώτο κεφάλαιο πραγματοποιείται εν πρώτοις μια γενική θεώρηση του τρόπου με τον οποίο η έννοια του κέντρου βάρους διείσδυσε στη διαλεκτική των Ενόπλων Δυνάμεων των ΗΠΑ και συν τω χρόνω στα δόγματα/ κανονισμούς τους. Ακολουθώντας, με γνώμονα τα συμπεράσματα μελέτης συγκεκριμένων περιπτώσεων (case studies) -εν προκειμένω των επιχειρήσεων «DESERT STORM» και «ALLIED FORCE»- σκιαγραφείται ο προβληματισμός ότι ο τρόπος με τον οποίο η ΝΑΤΟϊκή συμμαχία οροθετεί και πραγματεύεται την έννοια του κέντρου βάρους την καθιστά ένα εν δυνάμει περισπαστικό αίτιο της διεργασίας σχεδίασης στρατιωτικών επιχειρήσεων. Δεχόμενοι όμως ότι η αξία της ίδιας της έννοιας (concept) ως συστατικό στοιχείο της υπόψη διεργασίας δεν τίθεται υπό

---

¹ Ως στρατηγικό ορίζεται το επίπεδο στο οποίο ένα έθνος ή ομάδα εθνών καθορίζει τους Αντικειμενικούς Σκοπούς (ΑΝΣΚ) ασφάλειάς του/ης και χρησιμοποιεί το σύνολο των διατιθεμένων πόρων του/ης για την επίτευξη των εν λόγω ΑΝΣΚ (AAP-6 2016, 2-S-12).

αμφισβήτηση, τότε η εκ νέου οροθέτηση αυτής καθίσταται εκ των ων ουκ άνευ. Το έρεισμα για την υλοποίηση του εν λόγω εγχειρήματος τίθεται στο δεύτερο κεφάλαιο. Συγκεκριμένα, με αρωγό τη θεώρηση της Μηχανικής περί της ομώνυμης έννοιας, των Διεθνών Σχέσεων περί των δρώντων του διεθνοπολιτικού γίνεσθαι και με ώσμωση αυτών μέσω της θεωρίας της αναλογικότητας (επανα)προσδιορίζονται οι ιδιαίτερες έγγενεις ιδιότητες που οφείλει να κατέχει ένα στοιχείο του δομολειτουργικού περιβάλλοντος μιας πολιτικής οντότητας προκειμένου να δύναται να χαρακτηριστεί ως το κέντρο βάρους αυτής. Στο τρίτο κεφάλαιο, με ικρίωμα την προηγηθείσα ανάλυση, δομείται ένα νέο μεθοδολογικό πλαίσιο χρήσης της ομώνυμης έννοιας σε στρατηγικό επίπεδο. Εν τέλει στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται αρχικά μια σύνοψη του συνόλου των συμπρασματικών θέσεων και ακολούθως διατύπωση δέσμης προτάσεων αναφορικά με τις δράσεις που δύναται να αναληφθούν από φορείς της στρατιωτικής και πανεπιστημιακής κοινότητας.

.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΑΡΟΥΣ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

1.1 Η έννοια του κέντρου βάρους στη στρατιωτική διαλεκτική των ΗΠΑ

Αν αναλογιστεί κανείς ότι το έργο του Clausewitz «Περί Πολέμου» άρχισε να πωλείται συστηματικά είκοσι περίπου χρόνια μετά την πρώτη έκδοσή του το 1832, εξάγεται αβίαστα το συμπέρασμα ότι η «διείσδυση» των ιδεών/ θεωριών του πρώσου θεωρητικού στον δυτικό τρόπο θεώρησης της πολεμικής πράξης πραγματοποιήθηκε με σχετικά βραδείς ρυθμούς. Το «Περί Πολέμου», έστω και καθυστερημένα, άρχισε να αποτελεί το αντικείμενο μελέτης πολλών ευρωπαϊκών επιφανών στρατιωτικών, από την εποχή ακόμη του Στρατάρχη Helmut von Moltke. Στη μελέτη της εν λόγω πραγματείας ο Moltke απέδωσε τις εντυπωσιακές του νίκες κατά την διάρκεια των πολέμων του 1864, 1866 και 1870-71 (Cannon 1989, 53). Το ίδιο συνέβη και στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού όπου μεμονωμένα, Αμερικανοί στρατιωτικοί μελετώντας το «Περί Πολέμου», γοητεύτηκαν από τις ιδέες του Πρώσου στρατηγού. Ενδεικτικά θα μπορούσαν να αναφερθούν ο George Patton, ο Albert Wedemeyer, ο Dwight Eisenhower και ο Bernard Montgomery (Bassford 2012, 1).

Το τέλος του πολέμου στο Βιετνάμ αποτέλεσε το σταδιοδείκτη μιας νέας εποχής στα δρώμενα της δυτικής στρατιωτικής κοινότητας και δει των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (ΗΠΑ). Οι Ένοπλες Δυνάμεις (ΕΔ) τους υπήρξαν οι πρώτες, ανάμεσα στις λοιπές της Δύσης, που ως θεσμός πλέον όχι μόνο άρχισαν να ενδιαφέρονται για τις ιδέες και θεωρίες του Clausewitz, αλλά προσπάθησαν να τις αφομοιώσουν στην εν γένει στρατιωτική τους φιλοσοφία (Bassford 2012, 1). Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το «Περί Πολέμου» άρχισε να διδάσκεται στην Ναυτική Σχολή Πολέμου των Η.Π.Α. το 1976, στην Σχολή Πολέμου της Αεροπορίας το 1978 και τέλος στην Σχολή Πολέμου του Στρατού Ξηράς το 1981 (Κουβελιώτης 2002).

Εντούτοις, το έναυσμα δόθηκε το 1982 από τον αμερικανό Συνταγματάρχη Harry Summers ο οποίος στο βιβλίο του «On Strategy: A Critical Analysis of the Vietnam War» χρησιμοποιώντας τις θεωρίες του Clausewitz ανέλυσε τους λόγους που συνέβαλαν στην ήττα των Η.Π.Α κατά τη διεξαγωγή του πολέμου στο Βιετνάμ

(Evans 2012, 86). Η εξαιρετική ενάργεια με την οποία ο Summers χρησιμοποίησε τις ιδέες του πρώσου θεωρητικού, προκειμένου να καταδείξει την ανάγκη αλλαγής της υφιστάμενης μέχρι τότε σχεδίασης σε στρατηγικό και επιχειρησιακό επίπεδο, προσέδωσαν την αναγκαία δυναμική για τη διείσδυση του Clausewitz σε όλα τα επίπεδα της αμερικάνικης στρατιωτικής κουλτούρας (Undeland 2001, 12) (Melton 2012, 85). Αρκετές από τις ιδέες και θεωρίες του πρώσου στρατηγού συμπεριλήφθηκαν στα στρατιωτικά θεσμικά κείμενα (δόγματα – κανονισμούς) των Η.Π.Α. προεξοχούσης της έννοιας του κέντρου βάρους (Evans 2012, 86). Η εν λόγω έννοια αποτέλεσε προϊόντος του χρόνου συστατικό στοιχείο της διεργασίας σχεδίασης επιχειρήσεων που χρησιμοποιείτο από το σύνολο των Ενόπλων Δυνάμεων. Προς τούτο αποτέλεσε – και συνεχίζει να αποτελεί - το αντικείμενο μιας εκτεταμένης συγγραφικής δραστηριότητας του συνόλου της στρατιωτικής κοινότητας. Ο όγκος των πραγματοποιούμενων εν χρόνω ερευνητικών εργασιών/ μελετών στις Αμερικανικές Σχολές Πολέμου όλων σχεδόν των Κλάδων και η εμβριθής αρθρογραφία στο στρατιωτικό τύπο, μαρτυρά την ένταση της προσπάθειας κατανόησης και οροθέτησης της έννοιας του κέντρου βάρους. Μια εκτενής δε ανασκόπησή τους καταδεικνύει τη διαφορετική οπτική γωνία θεώρησης της εν λόγω έννοιας εντός των Ενόπλων Δυνάμεων των Η.Π.Α. (VanderSteen 2012, 34) (Μαυρόπουλος 2009, 179-180).

Αναμφισβήτητα, ο πλουραλισμός των απόψεων, θεωρήσεων και προσεγγίσεων επί ενός θέματος, κρίνεται από την επιστημονική/πανεπιστημιακή κοινότητα ως εποικοδομητικός καθόσον πιστεύεται ότι προάγει τη γνώση και συμβάλλει στην εξέλιξή της. Εντούτοις, μια αντίστοιχη αντιμετώπιση των θεμάτων από το θεσμό των Ενόπλων Δυνάμεων² αντεδείκνυται. Τα δόγματα, ιδίως δε αυτά που πραγματεύονται τη διεργασία σχεδίασης επιχειρήσεων θα πρέπει να οροθετούν με ενάργεια κάθε συστατικό στοιχείο της. Οι χρησιμοποιούμενοι όροι και έννοιες θα πρέπει να είναι πλήρως κατανοητοί/ές και κοινά αποδεκτοί/ές. Σε

---

² Αναφέροντας το θεσμό των ενόπλων δυνάμεων, σε καμία περίπτωση δεν αναφερόμαστε στην πανεπιστημιακή στρατιωτική κοινότητα, στα πλαίσια της οποίας όχι μόνο ενδείκνυται αλλά και επιβάλλεται η προαγωγή της σκέψης και η παραγωγή γνώσης, μέσω της επιστημονικής διερεύνησης των θεμάτων που άπτονται της στρατιωτικής τέχνης και επιστήμης. Απεναντίας με τον όρο ένοπλες δυνάμεις εννοούμε τα Στρατιωτικά Επιτελεία που είναι επιφορτισμένα με την σχεδίαση και διεξαγωγή επιχειρήσεων.

αντίθετη περίπτωση υφίσταται το ενδεχόμενο να καταστούν περισπαστικό αίτιο αυτής (Strain 1993, 3).

Αυταπόδεικτο παράδειγμα της ανωτέρω θέσεως αποτελούν ο Πρώτος Πόλεμος του Κόλπου (1990-1991) και ο πόλεμος του Κοσσυφοπεδίου (1999). Και στις δύο περιπτώσεις ο προσδιορισμός του/ων κέντρου/ων βάρους των αντιπάλων δυνάμεων αποτέλεσε περισπαστικό αίτιο της διεργασίας σχεδίασης. Εν προκειμένω, κατά τη διάρκεια του Πρώτου Πολέμου του Κόλπου, την κύρια αιτία αποτέλεσε η εν χρόνω ετερότητα θεώρησης της έννοιας του κέντρου βάρους από τους Κλάδους των Ενόπλων Δυνάμεων των ΗΠΑ (Echevarria 2003 α). Κατά τη διάρκεια δε του πολέμου στο Κοσσυφοπέδιο τα γεγονότα διεκνύουν ότι την κύρια αιτία αποτέλεσε η πολυσημία του χρησιμοποιούμενου ορισμού της υπόψη έννοιας. Ήτοι η ύπαρξη εντός των δογμάτων των Η.Π.Α.– διακλαδικών και μη- ενός ορισμού που δεν διέπετο από σαφήνεια. Αντιθέτως έδινε λαβή στους επιτελείς και τους επικεφαλής για διχογνωμίες, αμφισβητήσεις και διαφορετικές προσεγγίσεις (Saxman 1992, 30).

1.2 Επιχείρηση «DESERT STORM»: Αναζητώντας το Κέντρο Βάρους του SADDAM HUSSEIN

Τη δεκαετία του ογδόντα ο Στρατός Ξηράς των ΗΠΑ (US Army) ήταν ο πρώτος που συμπεριέλαβε εντός του δόγματός του την έννοια του κέντρου βάρους. Εν προκειμένω το εγχειρίδιο FM 100-5 (Operations) εκδόσεως 1986 προσδιόριζε την έννοια του κέντρου βάρους ως το «*κύριο στοιχείο της επιχειρησιακής σχεδίασης*» (FM 100-5, Operations 1986, 179) και την οροθετούσε ως ακολούθως:

«(σ.σ: το κέντρο βάρους) είναι εκείνες οι πηγές ισχύος ή ισορροπίας. Είναι εκείνο το χαρακτηριστικό, ικανότητα ή τοποθεσία από την οποία μια δύναμη αντλεί την ελευθερία ενεργείας, την φυσική ισχύς ή τη θέληση της να μάχεται. Ο Clausewitz το όρισε ως το κέντρο όλης της ισχύος και κίνησης από το οποίο

εξαρτώνται τα πάντα. Η επίθεση σε αυτό είναι – ή θα πρέπει να είναι – το σημείο εστίασης όλων των επιχειρήσεων». ³

Στην ανωτέρω παράγραφο καθίσταται άμεσα αντιληπτή η αδυναμία οροθέτησης της έννοιας μονοσήμαντα. Επίσης σε μια προσπάθεια να καταστούν τα ανωτέρω περιγράφομενα περισσότερο απτά και κατανοητά στον εκάστοτε χρήστη του εγχειριδίου γινόταν εν είδει παραδειγμάτων μια απαρίθμηση στοιχείων και χαρακτηριστικών από το δομολειτουργικό περιβάλλον μιας δύναμης τα οποία κατονομάζονταν ως εν δυνάμει κέντρα βάρους αυτής. Όμως τα εν λόγω a la carte παραδείγματα επέτειναν την πολυσημία και ετερότητα της υφιστάμενης εννοιολογικής οροθέτησης (Saxman 1992, 14). Συγκεκριμένα, το FM 100-5 (Operations) /1986 ανέφερε ότι στο στρατηγικό επίπεδο το κέντρο βάρους μιας δύναμης μπορεί να είναι :

«ένας σημαντικός οικονομικός πόρος ή τοποθεσία, οι ικανότητες στρατηγικής μεταφοράς με τις οποίες ένα έθνος διατηρεί τις ένοπλες δυνάμεις της στην περιοχή επιχειρήσεων ή ένα ζωτικό τμήμα της ίδιας της ενδοχώρας. Όμως μπορεί επίσης να είναι κάτι εξ' ολοκλήρου άυλο.» ⁴

ενώ επιχειρησιακά κέντρα βάρους θα μπορούσαν να είναι :

«ένα τμήμα των στρατιωτικών δυνάμεων της περιοχής επιχειρήσεων -- η μάζα των αντιπάλων δυνάμεων, τα όρια μεταξύ δύο μεγάλων μαχίμων σχηματισμών, ένα ζωτικό κέντρο διοίκησης και ελέγχου ή πιθανόν η περιοχή Διοικητικής Μέριμνας ή οι γραμμές επικοινωνιών. ....Όμως ένα επιχειρησιακό κέντρο βάρους μπορεί επίσης να είναι περισσότερο ασαφές/ αφηρημένο – η

---

³ Το κείμενο στην αγγλική του απόδοση έχει ως ακολούθως : «...those sources of power or balance. It is that characteristic, capability or locality from which the force derives its freedom of action, physical strength or will to fight. Clausewitz defined it as the hub of all power and movement on which everything depends. Its attack is – or should be – the focus of all operations» (FM 100-5, Operations 1986, 179)

⁴ Το κείμενο στην αγγλική του απόδοση έχει ως ακολούθως: «...a key economic resource or locality, the strategic transport capabilities by which a nation maintains its armies in the field or a vital part of the homeland itself. But it may also be a wholly intangible thing» (FM 100-5, Operations 1986, 179)

συνοχή μεταξύ συμμαχικών δυνάμεων επί παραδείγματι ή η πνευματική και ψυχική ισορροπία ενός σημαντικού διοικητή»⁵

Στον αντίποδα του Στρατού Ξηράς (US Army), η Πολεμική Αεροπορία των ΗΠΑ (US Air Force) μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του ογδόντα δεν είχε συμπεριλάβει εντός των δογμάτων της αυτούσια την έννοια του κέντρου βάρους ούτε είχε προβεί επισήμως στην οροθέτησής της (Saxman 1992, 17). Ωστόσο υφίστατο στη διαλεκτική της αεροπορικής κοινότητας και γινόταν αντιληπτή ως ένα σύνολο «ζωτικών κέντρων – vital centers», η στοχοποίηση και προσβολή των οποίων θα οδηγούσε στη στρατηγική «παράλυση» του αντιπάλου. (Saxman 1992, 16) (Echevarria 2003 a, 87) (Pentland 1993, 2). Οφείλει δε να τονιστεί ότι η έννοια του κέντρου βάρους συμπεριλήφθη εντός των διακλαδικών δογμάτων των ΗΠΑ μετά το τέλος του Πρώτου Πολέμου του Κόλπου⁶.

Στις αρχές της δεκαετίας του ενενήντα η έλλειψη ενός μόνο ορισμού, κοινά αποδεκτού, απλού και διατυπωμένου με σαφήνεια δημιούργησε προβλήματα εν τοις πράγμασι, στους επιτελείς και διοικητές που ήταν επιφορτισμένοι με τη σχεδίαση της επιχείρησης «DESERT STORM» (Echevarria 2003 a, 88). Επιχείρησης που αποσκοπούσε στην υλοποίηση της ανατεθείσας αποστολής για εκδίωξη των Ιρακινών στρατευμάτων από το έδαφος του Κουβέιτ, στο οποίο είχαν εισβάλει στις 2 Αυγούστου 1990. Από τα πρώτα στάδια της σχεδίασης ο προσδιορισμός του κέντρου βάρους των Ιρακινών δυνάμεων αποτέλεσε σημείο έριδος, όχι μόνο ανάμεσα στον επικεφαλής διοικητή και στους αντίστοιχους τμηματικούς, αλλά και ανάμεσα σε αξιωματικούς ανήκοντες στον ίδιο Κλάδο των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων.

---

⁵ Το κείμενο στην αγγλική του απόδοση έχει ως ακολούθως : «...a component of the field force – the mass of the enemy force, the boundary between two of its major combat formations, a vital command and control center, or perhaps its logistical base or lines of communication ....But an operational center of gravity may also be more abstract – the cohesion among allied forces for example, or the mental and psychological balance of a key commander» (FM 100-5, Operations 1986, 179)

⁶ Η ιδέα του στρατιωτικού κέντρου βάρους συμπεριλήφθη για πρώτη φορά στα αμερικανικά διακλαδικά δόγματα το 1993 με την έκδοση του εγχειριδίου Joint Publication 3-0 «Doctrine for Joint Operations» (Fowler 2002, 6). Στο εν λόγω δόγμα το κέντρο βάρους οριζόταν ως «εκείνο το χαρακτηριστικό, ικανότητα ή τοποθεσία από το οποίο οι συμμαχίες, τα έθνη και οι στρατιωτικές δυνάμεις αντλούν την ελευθερία ενεργείας τους, την φυσική ισχύ ή τη θέληση να μάχονται».

Η πολυσημία και ετερότητα με την οποία το υφιστάμενο δόγμα του Στρατού Ξηράς (US Army)⁷, πραγματευόταν την έννοια του κέντρου βάρους προσέδιδε τη δυνατότητα των πολλαπλών αναγνώσεων και αναπόφευκτα επιλογής εκείνου του τρόπου οροθέτησής της που ήταν περισσότερο σύλληψιμος με την επιχειρησιακή αντίληψη/ κουλτούρα των επιτελών. Οι επιτελείς του Στρατού Ξηράς όντας επιφορτισμένοι με τη σχεδίαση μεγάλης κλίμακας χερσαίων επιχειρήσεων αντιλαμβάνονταν το κέντρο βάρους αντιπάλων δυνάμεων ως μια πηγή ισχύος την οποία συνήθως συνιστούσαν οι αντίπαλες χερσαίες δυνάμεις. Προς τούτο στο εκπονηθέν σχέδιο επιχειρήσεων χερσαίων δυνάμεων (Ground Campaign Plan) ως κέντρο βάρους του αντιπάλου κατονομάστηκαν οι δυνάμεις της Προεδρικής Φρουράς (Hsiang Lee 1999, 18) (Echevarria 2003 a, 87). Οι εν λόγω στρατιωτικοί σχηματισμοί συνιστούσαν, για τους επιτελείς του Στρατού Ξηράς, την πηγή ισχύος του Ιρακινού ηγέτη Saddam Hussein καθόσον ήταν αρτιότερα εξοπλισμένοι και εκπαιδευμένοι από το σύνολο των μονάδων των Ιρακινών Ενόπλων Δυνάμεων. Ο Saddam διέθετε οχτώ τέτοιους σχηματισμούς εκ των οποίων οι επτά ήταν αναπτυγμένοι είτε εντός του Κουβέιτ είτε πλησίον της συνόρου γραμμής. Κατόπιν τούτου, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, ενδεχόμενη ήττα των επίλεκτων δυνάμεων της Προεδρικής Φρουράς θα φαλκίδευε τόσο την επιχειρησιακή ικανότητα όσο και το ψυχικό σθένος των λοιπών ιρακινών χερσαίων δυνάμεων να αντιμετωπίσουν τις συμμαχικές δυνάμεις. Υπό αυτές τις συνθήκες θα οδηγούνταν αναπόδραστα στην εγκατάλειψη των εδαφών του Κουβέιτ και την απόσυρσή τους στην ιρακινή ενδοχώρα (US News & World Report 1992, 267).

Στην αντίθετη κατεύθυνση της ανωτέρω θεώρησης κινείτο η προσέγγιση μιας εκ των ομάδων σχεδίασης του Γενικού Επιτελείου Αεροπορίας (US Air Force Staff) στην οποία είχε ανατεθεί το έργο της εκπόνησης ενός αρχικού σχεδίου χρήσης των αεροπορικών δυνάμεων (Air Campaign Plan) προς αντιμετώπιση της επιθετικής δράσεως του Ιράκ στο Κουβέιτ⁸ (Agee 1992, 23). Η εν λόγω ομάδα,

---

⁷ Η σχεδίαση των επιχειρήσεων χερσαίων δυνάμεων (Ground Campaign) πραγματοποιήθηκε από μια ομάδα αποφοίτων της σχολής Advanced Military Studies (SAMS) επικεφαλής της οποίας ήταν ο Αντισυνταγματάρχης Joe Purvis (US Army) (Agee 1992, 26).

⁸ Στις αρχές Αυγούστου του 1990 ο Διοικητής των Συμμαχικών Δυνάμεων (CENTCOM) Στρατηγός Norman SCHWARZKOPF ζήτησε από το Γενικό Επιτελείο Αεροπορίας (US Air Force Staff) να προβεί στην εκπόνηση του εν λόγω σχεδίου (Air Campaign Plan). Το έργο της επεξεργασίας και εκπόνησης ανατέθηκε σε μια εκ των ομάδων του επιτελείου με την ονομασία Checkmate της οποίας επικεφαλής ήτο ο Σμήναρχος John WARDEN (Agee 1992, 23).

γνωστή και ως Checkmate Team, με επικεφαλής τον Σμήναρχο John WARDEN, στο πλαίσιο επεξεργασίας του εν λόγω σχεδίου, προσδιόρισε δέκα είδη στόχων (target sets). Στόχοι οι οποίοι αποτελούσαν τα κέντρα βάρους της αντιπάλου δύναμews (Hiang Lee 1999, 18). Σε αυτά τα κέντρα βάρους συγκαταλέγονταν η εθνική ηγεσία, το σύστημα διοικήσεως και ελέγχου, τα αεροδρόμια, τα λιμάνια, το σιδηροδρομικό δίκτυο, η δυνατότητα διεξαγωγής βιολογικού πολέμου, το σύστημα αεράμυνας, τα εργοστάσια παραγωγής ηλεκτρισμού, τα διυλιστήρια και οι δεξαμενές αποθήκευσης πετρελαίου και τα εργοστάσια παραγωγής στρατιωτικών υλικών (Cohen 1993, 145). Όμως από αυτή τη μακροσκελή λίστα έλλειπε η Προεδρική Φρουρά, την οποία ο Warden δεν συμπεριέλαβε για μια σειρά λόγων. Θεωρούσε ότι η εκτεταμένη διασπορά των υλικών και μέσω των σχηματισμών της Προεδρικής Φρουράς καθιστούσε τη στοχοποίησή τους δύσκολη και τη συλλογή αναλυτικών πληροφοριών επιβεβλημένη. Επιπλέον πίστευε ότι η διεξαγωγή αεροπορικών επιχειρήσεων για την προσβολή των εν λόγω χερσαίων δυνάμεων θα απέβαινε εις βάρος του κυρίου έργου των αεροπορικών δυναμικού, ήτοι την καταστροφή στόχων στρατηγικής σημασίας, που ο ίδιος και η ομάδα του είχαν προσδιορίσει ως κέντρα βάρους (Olsen 2007, 190-191). Στις 17 Αυγούστου του 1990 ο επικεφαλής της Checkmate Team παρουσίασε το εκπονηθέν σχέδιο στον διοικητή των Συμμαχικών Δυνάμεων (CENTCOM) Στρατηγό Norman Schwarzkopf και στο διοικητή των αεροπορικών συμμαχικών δυνάμεων (CENTAF) Πτέραρχο Charles Horner. Κατά τη διάρκεια της εν λόγω παρουσίας ο Warden κατέστησε σαφή την προσέγγισή του περί ύπαρξης πολλαπλών κέντρων βάρους, ερχόμενος σε πλήρη αντίθεση με την ομάδα σχεδίασης του Στρατού Ξηράς που θεωρούσε την Προεδρική Φρουρά ως το μοναδικό κέντρο βάρους της αντιπάλου δύναμews (Agee 1992, 23) (Hiang Lee 1999, 18).

Όμως ακόμα και μέσα στους ίδιους τους κόλπους της Πολεμικής Αεροπορίας (US Air Force) υφίστατο ανάλογη προσδιοριστική ετερότητα. Συγκεκριμένα η προσέγγιση του επικεφαλής της ομάδος σχεδίασης των συμμαχικών αεροπορικών δυνάμεων (CENTAF), Ταξίαρχου Buster Glosson (US Air Force) ήταν διαφορετική από την αντίστοιχη του Σμηναρχού John Warden και

της ομάδος του⁹ ¹⁰. Εν προκειμένω κατά τη διάρκεια ενημέρωσης που πραγματοποιήθηκε από τον Glosson στις 13 Σεπτεμβρίου 1990 στον Αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων των Η.Π.Α. Στρατηγό Colin Powel, ως κέντρα βάρους της αντιπάλου δυνάμεως προσδιορίστηκαν η ηγεσία (Leadership), οι υποδομές (Infrastructure) και οι στρατιωτικές δυνάμεις (Military Forces). Τα λοιπά κέντρα βάρους που είχαν προσδιορισθεί από τον Warden και την ομάδα του «μετονομάστηκαν» σε «κατηγορίες στόχων» (target categories) (Olsen 2007, 190-196) (Cohen 1993, 145).

Ωστόσο καμία από τις ανωτέρω προσεγγίσεις δεν ήταν πλήρως σύμφωνη με αυτήν του Στρατηγού Norman SCHWARZKOPF¹¹. Ο Στρατηγός διέκρινε στις ιρακινές δυνάμεις τρία διαφορετικά κέντρα βάρους, ήτοι το σύστημα διοικήσεως – ελέγχου του Saddam HUSSEIN, τις δυνάμεις της Προεδρικής Φρουράς και τις ΠΒΧ δυνατότητες του Ιράκ (Echevarria 2003 α, 88) (Friedrich 1991, 40). Εν τέλει, στο εκπονηθέν σχέδιο επιχειρήσεων (Campaign Plan), όπως αυτό παρουσιάστηκε στις 10 Οκτωβρίου 1990 στον Αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων των Η.Π.Α. Στρατηγό Colin Powel, ως κέντρα βάρους της αντιπάλου δυνάμεως μνημονεύονταν τα τρία προσδιορισθέντα εκ του SCHWARZKOPF, ενώ το σύνολο των λοιπών συμπεριλαμβάνονταν ως ομάδες στόχων (target sets) (Agee 1992, 22).

Η νικηφόρα έκβαση της επιχείρησης «Desert Storm» αποτέλεσε γεγονός. Εντούτοις, στα πλαίσια της ολιστικής προσέγγισης του θέματος, ουδείς θα πρέπει να αντιπαρέλθει την εν τοις πράγμασι διάσταση απόψεων που κυριάρχησε κατά το στάδιο της σχεδιάσής της αναφορικά με τον προσδιορισμό του κέντρου βάρους των Ιρακινών δυνάμεων. Η ετερότητα οροθέτησης της έννοιας του κέντρου βάρους, ήτοι η μη ύπαρξη ενός μόνο ορισμού κοινά αποδεκτού από το σύνολο της στρατιωτικής κοινότητας των ΗΠΑ αποτέλεσε μια από τις αιτίες της υπόψη

---

⁹ Η ομάδα σχεδίασης του Ταξιάρχου Buster Glosson (US Air Force), έφερε την κωδική ονομασία Black Hole Planning Cell (Agee 1992, 24)

¹⁰ Για περισσότερες πληροφορίες περί της ομάδος Checkmate του Σμηνάρχου John Warden αλλά και της σχέσης της με την ομάδα σχεδίασης του Ταξιάρχου Buster Glosson της Αμερικανικής Πολεμικής Αεροπορίας (US Air Force) βλέπε στο (Olsen 2007, 196-197).

¹¹ Η εργασία εκάστης ομάδας σχεδίαση, είτε του στρατού ξηράς είτε της αεροπορίας, αποσκοπούσε στον προσδιορισμό των κέντρων βάρους της αντιπάλου δυνάμεως προκειμένου αυτά να συμπεριληφθούν στο σχέδιο επιχειρήσεων του διοικητού των Συμμαχικών Δυνάμεων, Στρατηγού Norman Schwarzkopf.

διάστασης (Echevarria 2003 a, 88) (Hiang Lee 1999, 19-21). Αξιοσημείωτη όμως ήταν και η διάσταση απόψεων μεταξύ της ομάδος επιτελών που ήταν επιφορτισμένη με τη σύνταξη του σχεδίου επιχειρήσεων χερσαίων δυνάμεων και του Στρατηγού Norman SCHWARZKOPF καίτοι ο ίδιος προερχόταν από τον κλάδο του Στρατού Ξηράς. Τηρουμένων των αναλογιών, η ετερότητα του τρόπου οροθέτησης της έννοιας του κέντρου βάρους και η χρήση *a la carte* παραδειγμάτων εντός του δόγματος του Στρατού Ξηράς, προσέδιδαν τη δυνατότητα του πολλαπλού τρόπου προσέγγισης και ερμηνείας της (Saxman 1992, 14).

1.3 Επιχείρηση «ALLIED FORCE» : Αναζητώντας το Κέντρο Βάρους του SLOBODAN MILOSEVIC

Στις 23 Μαρτίου του 1999, οι διπλωματικές διαπραγματεύσεις μεταξύ των δυτικών δυνάμεων και της σερβικής ηγεσίας στο Rambouillet της Γαλλίας, στο πλαίσιο τερματισμού των ενόπλων συγκρούσεων μεταξύ των σερβικών δυνάμεων ασφαλείας και του Απελευθερωτικού Στρατού του Κοσσόβου (Kosovo Liberation Army – KLA) στην ομώνυμη περιοχή, περιήλθαν σε τέλμα. Η επιχείρηση ALLIED FORCE που διεξήχθη από τις 24 Μαρτίου 1999 έως τις 10 Ιουνίου του ίδιου έτους, αποτέλεσε τη στρατιωτική απάντηση του NATO στο αποτέλεσμα των διενεργουμένων διαπραγματεύσεων (Anderson 2004, 8) (C. K. Wesley 1999, 14).

Ο προσδιορισμός του κέντρου βάρους της αντιπάλου δυνάμεως, ήτοι των Σέρβων, αποτέλεσε αναπόδραστα το κομβικό σημείο της σχεδίασης της εν λόγω επιχείρησης, η επιτυχής έκβαση της οποίας θα συνέβαλε αποφασιστικά στην εκπλήρωση των τεθέντων πολιτικών ΑΝΣΚ του NATO¹². Αποτέλεσε όμως και το αντικείμενο ατέρμονων συζητήσεων και έντονων αντιπαραθέσεων στις αίθουσες επιχειρήσεων των εμπλεκόμενων NATOϊκών Στρατηγείων. Την εν λόγω διάσταση απόψεων αντανakλούσε ένα σύνολο δηλώσεων των κύριων πρωταγωνιστών της επιχείρησης. Συγκεκριμένα του Διοικητή των Συμμαχικών Δυνάμεων Ευρώπης (SACEUR)¹³ Στρατηγού Wesley Clark και του τμηματικού αεροπορικού διοικητή

---

¹² Για τους πολιτικούς ΑΝΣΚ του NATO που τέθηκαν στην δημοσιότητα, στις 12 Απριλίου 1999 ήτοι τρεις εβδομάδες μετά την έναρξη των επιχειρήσεων, βλέπε (Milley 2000, 6)

¹³ Με το ακρωνύμιο SACEUR αποδίδεται ο τίτλος των καθηκόντων Supreme Allied Commander of Europe

(CFACC)¹⁴ Υποπτεράρχου Michael Sort (US Air Force). Δηλώσεων που πραγματοποιήθηκαν τόσο κατά τη διεξαγωγή όσο και με το πέρας της επιχείρησης (Priest 1999).

Την επόμενη από την έναρξη των επιχειρήσεων, ο SACEUR, σε συνέντευξη τύπου διατύπωσε με σαφήνεια την αποστολή των NATOϊκών δυνάμεων που τελούσαν υπό τις διαταγές του :

«.....η στρατιωτική αποστολή είναι η επίθεση στις στρατιωτικές δυνάμεις και δυνάμεις ασφαλείας της Γιουγκοσλαβίας ....η υποβάθμιση της δυνατότητάς τους να συνεχίσουν την καταπίεση του πληθυσμού και η αποτροπή περαιτέρω στρατιωτικών ενεργειών εναντίον του ιδίου του λαού (σ.σ. Γιουγκοσλαβίας) ..... Συστηματικά και προοδευτικά θα επιτεθούμε, αποδιοργανώσουμε, υποβαθμίσουμε, συνθλίψουμε και ολοκληρωτικά καταστρέψουμε αυτές τις δυνάμεις (σ.σ. στρατιωτικές και ασφαλείας) .....εκτός και αν ο Milosevic συμμορφωθεί/ υποχωρήσει.....» (Milley 2000, 6)

Με την ανωτέρω δήλωση, εμμέσως πλην σαφώς, ο SACEUR προσδιόρισε ως το κέντρο βάρους του αντιπάλου τις χερσαίες δυνάμεις των Σέρβων στο Κόσσοβο, υποδεικνύοντας εν παραλλήλω με την φράση «*συστηματικά και προοδευτικά*» τον τρόπο προσβολής του (Milley 2000, 6). Αυτό που έμμεσα στη συνέντευξη τύπου ο Στρατηγός Wesley Clark προέκρινε ως το κέντρο βάρους του Milosevic φρόντισε να το καταστήσει σαφές κατά την εξέλιξη των επιχειρήσεων. Κατά τη διάρκεια των καθημερινών τηλεδιασκέψεων τόνιζε στον αεροπορικό τμηματικό διοικητή του, Υποπτεράρχο Michael Short, ότι οι εν λόγω δυνάμεις αποτελούν την πρώτη του προτεραιότητα. Επιπροσθέτως δε, διεμήνυε ότι η επιτυχία ή αποτυχία της επιχείρησης εξαρτάται από την καταστροφή αυτών των δυνάμεων (Anderson 2004, 10) (Milley 2000, 7). Ακόμα και με το πέρας των

---

¹⁴ Με το ακρωνύμιο CFACC αποδίδεται ο τίτλος των καθηκόντων Combined Forces Air Component Commander .

επιχειρήσεων ο SACEUR συνέχιζε μέσα από δημοσιευμένα άρθρα του ίδιου να υποστηρίζει την ορθότητα της ανωτέρω θέσεώς του¹⁵ (C. K. Wesley 1999, 17).

Στον αντίποδα των απόψεων του SACEUR εδράζετο η θεώρηση του Υποπτεράρχου Michael Short για το τι συνιστούσε το στρατηγικό κέντρο βάρους των Σέρβων (Johnson 2001, 3). Πίστευε ακράδαντα ότι οι χερσαίες δυνάμεις των Σέρβων και συγκεκριμένα οι δυνάμεις του 3^{ου} Σώματος Στρατού στο Κόσσοβο δεν αποτελούσαν κέντρο βάρους (Tirpak 1999, 43). Σύμφωνα με την δικιά του προσδιοριστική προσέγγιση το κέντρο βάρους της αντιπάλου δυνάμεως ήταν η σερβική ηγεσία και ένας αριθμός στόχων υψίστης σημασίας εντός της πόλεως του Βελιγραδίου (Lecroy 2000, 1). Ως εκ τούτου, κάθε διάθεση αεροπορικού δυναμικού για την προσβολή των χερσαίων δυνάμεων συνιστούσε διάχυση της αεροπορικής ισχύος σε στόχους που δεν ήταν δυνατό να συμβάλουν στην εκπλήρωση των τιθεμένων πολιτικών ΑΝΣΚ του NATO.

Ωστόσο, ο προσδιορισμός του κέντρου βάρους δεν αποτέλεσε το μόνο σημείο επί του οποίου οι απόψεις των Clark και Short ήταν εκ διαμέτρου αντίθετες. Σημείο τριβής και διαφωνίας αποτέλεσε και η μέθοδος προσβολής του. Ο Short υποστήριζε ότι με την έναρξη των επιχειρήσεων θα έπρεπε να γίνει μια μαζική και αποφασιστική χρήση της διατιθέμενης αεροπορικής ισχύος εναντίον του αντιπάλου στρατηγικού κέντρου βάρους. Απεναντίας ο SACEUR, όπως ήδη αναφέρθηκε, ήταν υπέρμαχος της συστηματικής και προοδευτικής άσκησης πιέσεως επί των αντιπάλων δυνάμεων (Milley 2000, 8).

Το σχέδιο επιχειρήσεων σύμφωνα με την άποψη του Στρατηγού Wesley Clark έπρεπε να περιλαμβάνει τρεις διαδοχικές και σταδιακά εξελισσόμενες φάσεις. Στην πρώτη εξ' αυτών ο σκοπός ήταν η προσβολή ομάδας στόχων μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνετο οι Σταθμοί Διοικήσεως – Ελέγχου, οι εγκαταστάσεις Διοικητικής Μέριμνας και το σύστημα αεράμυνας των σερβικών δυνάμεων που βρίσκονταν τόσο στο Κόσσοβο όσο και στη Σερβία. Σε περίπτωση που ο Milosevic συνέχιζε σθεναρά να αντιστέκεται στις αξιώσεις του NATO, τότε

---

¹⁵ Ο Wesley Clark σε σχετικό βιβλίο του που εξέδωσε το 2001 αναφέρει ότι σε στρατηγικό επίπεδο πιθανόν να υφίσταντο και άλλα κέντρα βάρους ωστόσο οι Σερβικές Χερσαίες Δυνάμεις που βρίσκονταν εντός του Κοσσοβού αποτελούσαν για τον ίδιο το μοναδικό υψηλής προτεραιότητας κέντρο βάρους του Milosevic (C. K. Wesley 2001, 201).

θα τίθετο σε εφαρμογή η δεύτερη φάση του σχεδίου. Κατά την υλοποίηση αυτής θα προσβάλλονταν ομάδες στόχων όπως συγκοινωνιακοί κόμβοι (γέφυρες – δρόμοι), διυλιστήρια πετρελαίου, αποθήκες καυσίμων, συστήματα διοικήσεως- ελέγχου και επικοινωνιών. Αν και τότε ο Milosevic δεν υποχωρούσε τότε θα υλοποιείτο η τρίτη φάση κατά την οποία θα πλήττονταν βιομηχανικά συγκροτήματα, εργοστάσια παραγωγής ενέργειας και θα διεξάγονταν μεγάλης κλίμακας χερσαίες επιχειρήσεις εναντίον των σερβικών στρατιωτικών δυνάμεων του Κοσσόβου. Ως αναμενόταν, λόγω θέσεως και καθηκόντων, το τελικά εκπονηθέν σχέδιο επιχειρήσεων αντανάκλούσε την προσέγγιση του SACEUR (Milley 2000, 8).

Στην πραγματικότητα ουδέποτε έλαβε την έγκριση του Γενικού Γραμματέα του NATO Javier Solana, η πρόβλεψη του σχεδίου περί διεξαγωγής χερσαίων επιχειρήσεων εντός του Κοσσόβου, λόγω των περιορισμών που επέβαλαν οι πολιτικοί αρχηγοί των κρατών μελών της Συμμαχίας. Σύντομα ωστόσο κατέστη σαφές ότι η ακολουθητέα στρατιωτική δράση της 1^{ης} φάσης δεν οδηγούσε στο αναμενόμενο αποτέλεσμα, ήτοι την αποδοχή από τον σέρβο ηγέτη των ΝΑΤΟϊκών επιβαλλομένων όρων ειρήνευσης του Rambouillet (Lecroy 2000, 12-13). Το εν λόγω γεγονός οδήγησε τους πολιτικούς αρχηγούς να συναινέσουν κατά την Σύνοδο Κορυφής του NATO στις 23 Απριλίου 1999 στη διεύρυνση της λίστα των στόχων προκειμένου να συμπεριληφθούν εντός αυτής βιομηχανικά συγκροτήματα, αποθήκες καυσίμων, εγκαταστάσεις ΜΜΕ, διυλιστήρια πετρελαίου, συγκοινωνιακοί κόμβοι εργοστάσια παραγωγής ενέργειας, αεροδρόμια, λιμάνια κ.λ.π. Η προσβολή των εν λόγω στρατηγικής σημασίας στόχων άρχισε να υλοποιείται από τα τέλη του ιδίου μήνα¹⁶ (Anderson 2004, 9) (C. K. Wesley 1999, 16).

Η υπαναχώρηση του Milosevic επί των αξιώσεων του NATO στις 10 Ιουνίου 1999 σήμανε τον τερματισμό της επιχείρησης ALLIED FORCE (C. K. Wesley 1999, 18). Αναμφίβολα το σύνολο των πολιτικών ΑΝΣΚ του NATO επετεύχθησαν (Milley 2000, 10-11). Όμως με το τέλος του πολέμου αυτοδύναμοι σχηματισμοί και μονάδες των σερβικών στρατιωτικών δυνάμεων αποχώρησαν από το Κόσσοβο,

---

¹⁶ Με το πέρας της επιχείρησης ALLIED FORCE, σύμφωνα με κυβερνητικές αναφορές της Γιουγκοσλαβίας, είχαν στοχοποιηθεί και καταστραφεί από τις δυνάμεις του NATO 24 γέφυρες, 12 σιδηροδρομικοί σταθμοί, 36 εργοστάσια, 7 αεροδρόμια, 16 εργοστάσια καυσίμων, 17 εγκαταστάσεις και αναμεταδότες ΜΜΕ και αρκετά εργοστάσια παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος (Priest, United NATO Front Was Divided Within 1999).

γεγονός το οποίο οδήγησε αξιωματούχους του NATO να δηλώσουν ότι το Γιουγκοσλαβικό 3^ο Σώμα Στρατού θα μπορούσε να αντέξει μερικές εβδομάδες ακόμα, αν όχι μήνες. Εύλογα λοιπόν ηγέρθησαν ερωτηματικά περί της ορθότητας του σχεδίου επιχειρήσεων εν γένει και των προσδιορισθέντων κέντρων βάρους ειδικότερα. Εφόσον η επιλογή του 3^{ου} Σώματος Στρατού της Σερβίας ως κέντρο βάρους υπήρξε ορθή γιατί ο Milosevic παραδόθηκε πριν αυτό υποβαθμιστεί, εξουδετερωθεί ή καταστραφεί; (Lecroy 2000, 9) Μήπως οι αεροπορικές επιχειρήσεις εναντίον στόχων υψηλής αξίας εντός του Βελιγραδίου αποτέλεσαν την αιτία που οδήγησαν τον σέρβο ηγέτη να υπαναχωρήσει; Αν δοθεί θετική απάντηση στο εν λόγω ερώτημα τότε αναπόφευκτα οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι η προσέγγιση του Short ήταν η ενδεδειγμένη. Μήπως όμως εν τέλει οι διπλωματικές πιέσεις που ασκήθηκαν από την Ρωσική και Φιλανδική αντιπροσωπεία στις αρχές Ιουνίου αποτέλεσαν τον καταλύτη που μετέβαλε την μέχρι τότε τηρητέα στάση και συμπεριφορά του Milosevic; (Ignatieff 1999, 35-36) Αναμφισβήτητα θα μπορούσαν να τεθούν και άλλα ερωτήματα ή απλώς να συμπεράνει κανείς ότι το σύνολο των ανωτέρω ενεργειών αποτέλεσαν τις συνιστώσες μιας συνολικής πολιτικοστρατιωτικής στρατηγικής (Undeland 2001, 13) (Milley 2000, 13). Εντούτοις η περαιτέρω διαλεκτική επί του θέματος ξεφεύγει του σκοπού της παρούσης.

Ωστόσο στο σκοπό της παρούσης εμπίπτει η αναζήτηση εκείνων των παραμέτρων που οδήγησαν τον Clark και τον Short να υιοθετήσουν μια εκ διαμέτρου αντίθετη εννοιολογική προσέγγιση αναφορικά με το κέντρο βάρους της αντιπάλου δυνάμεως. Παραμέτρους τις οποίες δύναται κανείς να ψηλαφίσει στις σελίδες των δογμάτων των Ενόπλων Δυνάμεων των ΗΠΑ.

Στο διάστημα που μεσολάβησε από τον Πρώτο Πόλεμο του Κόλπου μέχρι τον Πόλεμο του Κοσσόβου, στο διακλαδικό δόγμα των Ενόπλων Δυνάμεων των ΗΠΑ είχε συμπεριληφθεί η έννοια του κέντρου βάρους. Τα δόγματα δε του Στρατού Ξηράς και της Πολεμικής Αεροπορίας είχαν αναθεωρηθεί και ο ορισμός του κέντρου βάρους ήταν – με μικρές διαφοροποιήσεις - ίδιος με αυτόν που υφίστατο εντός του διακλαδικού. Συγκεκριμένα ο υπόψη ορισμός ήταν ο κάτωθι:

«(σ.σ: το κέντρο βάρους) είναι εκείνα τα χαρακτηριστικά, ικανότητες ή τοποθεσίες από τα οποία μια δύναμη αντλεί την ελευθερία ενεργείας, την φυσική ισχύς ή τη θέληση της να μάχεται»¹⁷

Κατόπιν τούτου με την έναρξη της επιχείρησης ALLIED FORCE, δεν θα έπρεπε να υφίσταται διαφοροποίηση των Κλάδων του Στρατού Ξηράς και της Αεροπορίας των Η.Π.Α. σε ότι αφορά το νοηματικό περιεχόμενο που απέδιδαν στην έννοια του κέντρου βάρους δεδομένου ότι ο χρησιμοποιούμενος ορισμός εντός των δογμάτων τους ήταν ίδιος. Ωστόσο τα τεκταινόμενα κατά τη διάρκεια της επιχείρησης κατέδειξαν το ακριβώς αντίθετο. Προφανώς ο υφιστάμενος ορισμός υπολειπόταν ενάργειας¹⁸. Μη διεπόμενος από σαφήνεια προήγαγε την πολυσημία προσδίδοντας τη δυνατότητα στους Κλάδους να προσεγγίζουν την έννοια υπό το πρίσμα της δικής τους ιδιαίτερης επιχειρησιακής αντίληψης και κουλτούρας (Saxman 1992, 30) (Johnson 2001, 13). Προς τούτο ο Στρατός Ξηράς εξακολουθούσε να αντιλαμβάνεται το κέντρο βάρους των αντιπάλων δυνάμεων ως μια πηγή ισχύος την οποία συνήθως συνιστούσαν οι αντίπαλες χερσαίες δυνάμεις. Ομοίως, η Πολεμική Αεροπορία συνέχιζε να προσεγγίζει την έννοια του κέντρου βάρους, εντός των δογμάτων της, ως ένα σύνολο «ζωτικών κέντρων», η στοχοποίηση και προσβολή των οποίων οδηγεί στην στρατηγική «παράλυση» του αντιπάλου. Κατόπιν τούτου ο SACEUR, με επιχειρησιακή εκπαίδευση και εμπειρία προερχόμενες από την θητεία του ως αξιωματικός στον Κλάδο του Στρατού Ξηράς, εύλογα θεωρούσε ως το κέντρο βάρους του Milosevic τις σερβικές στρατιωτικές δυνάμεις που βρίσκονταν στο Κόσσοβο. Κατά ανάλογο τρόπο οι αντίστοιχες προσλαμβάνουσες του Υποπτέραρχου Michael Short δεν του

---

¹⁷ Στο δόγμα του Στρατού Ξηράς των ΗΠΑ Field Manual (FM) 100-5 Operations (1993), το κέντρο βάρους οριζόταν ως : «*The center of gravity is the hub of all power and movement upon which everything depends. It is that characteristic, capability, or location from which enemy and friendly forces derive their freedom of action, physical strength, or will to fight*» (FM 100-5 1993, 6-7)

Στο δόγμα της Πολεμικής Αεροπορίας των ΗΠΑ Air Force Doctrine Document (AFDD) 1 (1997) το κέντρο βάρους οριζόταν ως : «*In classic theater warfare, those objectives typically centered on destruction or disruption of the enemy's COGs, which were the characteristics, capabilities, or localities from which a force derived its freedom of action, physical strength, or will to fight*» (AFDD 1 1997, 51)

¹⁸ Σε σχετική μονογραφία περί του τρόπου θεώρησης και χρήσης της έννοιας του κέντρου βάρους από την στρατιωτική κοινότητα των ΗΠΑ, ο Joseph L. Strange, καθηγητής στρατηγικών σπουδών στη Σχολή Πολέμου των Πεζοναυτών των ΗΠΑ (US Marine War College), χαρακτηρίζει τον εν λόγω διακλαδικό ορισμό ως «*a remarkably curious and confusing oddity*» (J. Strange 1996, 93).

επέτρεπαν να δεχτεί οποιαδήποτε παρέκκλιση από τα καθοριζόμενα εντός των δογμάτων του Κλάδου του. Κάθε διαφορετική προσέγγιση θεωρείτο από τον ίδιο ως εσφαλμένη (Lecroy 2000, 1) (Anderson 2004, 9-12). Ενδεικτική ήταν η δήλωσή του επί του θέματος *«Δεν ήταν προφανές μόνο σε επίπεδο ανώτατων αξιωματικών ότι δεν ακολουθούσαμε τον κλασσικό τρόπο διεξαγωγής αεροπορικών επιχειρήσεων, τον οποίο όλοι είχαμε διδαχθεί στο Maxwell (σ.σ την έδρα της Αμερικάνικης Σχολής Διοίκησης και Επιτελών Αεροπορίας). Ήταν επίσης προφανές σε επίπεδο επισημναγών και σμηναγών ότι δεν χρησιμοποιούσαμε την αεροπορική ισχύ με τον τρόπο που θα επιθυμούσαμε..... Εν τέλει η αεροπορική ισχύς δεν χρησιμοποιείτο όπως θα έπρεπε και όπως είχες διδαχθεί να την χρησιμοποιείς.»* (Tirpak 1999, 43)

Κατόπιν των ανωτέρω δεν θα ήταν υπερβολή να λεχθεί ότι η έλλειψη ενός απλού και με σαφήνεια διατυπωμένου ορισμού, πλήρως απαλλαγμένου από την παθογένεια της πολυσημίας, αποτέλεσε τηρουμένων των αναλογιών την γενεσιουργό αιτία των αντικρουόμενων θεωρήσεων των Clark και Short¹⁹. Με το πέρας του πολέμου αριθμός άρθρων και μονογραφιών τόσο εντός της στρατιωτικής κοινότητας όσο και στον ημερήσιο τύπο ασχολήθηκαν με την διάσταση απόψεων των εν λόγω αξιωματικών. Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί η Washington Post η οποία στα μέσα Σεπτεμβρίου 1999 δεν δίστασε να υπερθεματίσει την εν λόγω διάσταση χαρακτηρίζοντάς την ως «Ο Πόλεμος των Διοικητών» (Priest 1999a, A1).

1.4 Η έννοια του κέντρου βάρους στην υπηρεσία της NATOϊκής Συμμαχίας

Οι Η.Π.Α. όντας μια από τις σημαντικότερες πολιτικοστρατιωτικές συνιστώσες του Οργανισμού Βορειοατλαντικού Συμφώνου (North Atlantic Treaty Organisation –NATO) αποτελεί αναπόδραστα και καταλυτικό διαμορφωτή κάθε

---

¹⁹ Ο ορισμός που χρησιμοποιείται εκείνη την περίοδο - σε διακλαδικό επίπεδο - από τη στρατιωτική κοινότητα των ΗΠΑ είναι ίδιος με αυτόν που επί της παρούσης χρησιμοποιείται σε θεσμικό επίπεδο από τον Οργανισμό Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO). Ο Joseph L. Strange, καθηγητής στρατηγικών σπουδών στη Σχολή Πολέμου των Πεζοναυτών των ΗΠΑ (US Marine War College), σε σχετικό άρθρο του, αναφερόμενος στον τρόπο ορισμού της έννοιας του κέντρου βάρους από τη NATOϊκή στρατιωτική κοινότητα και κατ' επέκταση λόγω ομοιότητας από την αντίστοιχη κοινότητα των ΗΠΑ διατυπώνει τη θέση : *«This confusing definition is the root of disagreement on centers of gravity. It is so open to interpretation that analysts can view the same situation in a variety of ways. Hours are wasted in fruitless argument that could be better spent on planning»* (Strange και Iron, Center of Gravity : What Clausewitz Really Meant 2004, 24).

έκφανσης των συμμαχικών δρώμενων. Προς τούτο η διείσδυση της έννοιας του κέντρου βάρους στη διαλεκτική, την κουλτούρα και τα δόγματα των Ενόπλων Δυνάμεων των ΗΠΑ οδήγησε συν τω χρόνω στη διείσδυση αυτής εντός των θεσμικών κειμένων του NATO και του συνόλου των χωρών της δυτικής στρατιωτικής κοινότητας.

Εν προκειμένω, στο NATO υφίσταται ένα μόνο θεσμικό κείμενο που πραγματεύεται το σύνολο των όρων και ορισμών που χρησιμοποιούνται εντός των εγχειριδίων της συμμαχίας. Εύλογα λοιπόν εξάγει κανείς το συμπέρασμα ότι η προσέγγιση του σημασιολογικού περιεχομένου της έννοιας του κέντρου βάρους θα είναι αφενός μεν μονοσήμαντη αφετέρου δε κοινά αποδεκτή. Αναμφίβολα, το εν λόγω γεγονός προάγει την επιζητούμενη συναντίληψη των επιτελών. Εν προκειμένω τους παρέχει τα εχέγγυα να εργαστούν και επικοινωνήσουν εντός της ομάδας σχεδίασης συνεργατικά και αλληλοσυμπληρούμενα.

Πράγματι, ανατρέχοντας στο NATOϊκό εγχειρίδιο AAP 6 (2014) «NATO Glossary of Terms and Definitions», γίνεται ευθύς αντιληπτό ότι υφίσταται ένας μόνο ορισμός αναφορικά με την έννοια του κέντρου βάρους. Σύμφωνα με το εν λόγω εγχειρίδιο ως τέτοιο ορίζεται «**τα χαρακτηριστικά, ικανότητες ή τοποθεσίες από τα οποία ένα έθνος, μια συμμαχία, μια στρατιωτική δύναμη ή άλλο είδος (σ.σ: οντότητας) αντλεί/ στηρίζει την ελευθερία ενεργείας, την ισχύ και τη θέληση να μάχεται**»²⁰ (AAP-6 2016, 2-C-3). Εύλογα λοιπόν υποθέτει κανείς ότι, στο πλαίσιο της σχεδίασης μιας ανατιθέμενης στρατιωτικής επιχείρησης, ο προσδιορισμός του κέντρου βάρους δεν θα ήταν δυνατό να αποτελέσει περισπαστικό αίτιο σε ότι αφορά τη μοναδικότητα της εννοιολογικής οριοθέτησης. Στην ερώτηση «ποιο είναι το/α κέντρο/α βάρους ενός δρώντα;» το σύνολο των απαντήσεων που θα δίδονταν από τους επιτελείς της ομάδας σχεδίασης θα έπρεπε να ταυτίζονται δεδομένου ότι οι απόψεις και θέσεις τους θα είχαν διαμορφωθεί από τη μελέτη, κατανόηση και χρήση του ιδίου ορισμού. Και όμως η κριτική θεώρηση του υπόψη ορισμού καταδεικνύει το ακριβώς αντίθετο.

---

²⁰ Η απόδοση του ορισμού στην αγγλική γλώσσα έχει ως ακολούθως «*Characteristics, capabilities or localities from which a nation, an alliance, a military force or other grouping derives its freedom of action, physical strength or will to fight*» (AAP-6 2016, 2-C-3)

Εν πρώτοις αποτελεί κοινό τόπο ότι ο τρόπος διατύπωσης ενός ορισμού θα πρέπει να διέπεται από σαφήνεια, λογική και ακρίβεια²¹ (D. Eikmeier 2012, 139-140). Μόνο τότε οι συνειρμικές σκέψεις του συνόλου των αναγνωστών είναι δυνατό να συγκλίνουν προς την ίδια εννοιολογική θεώρηση του αντικειμένου που πραγματεύεται ο ορισμός. Η σαφήνεια, η λογική και η ακρίβεια αποτελούν τα αναγκαία και ικανά στοιχεία που τον καθιστούν ένα αναλυτικό εργαλείο και όχι μια πηγή σύγχυσης. Εξετάζοντας όμως τον ορισμό του κέντρου βάρους, όπως αυτός αποδίδεται στο εγχειρίδιο, διαπιστώνεται η μη «συμβατότητά» του με τα ανωτέρω μνημονευόμενα στοιχεία²².

Η ύπαρξη επαναλαμβανομένων σημείων στίξεως (κομμάτων) και διαζευκτικών συνδέσμων στη διατύπωση του εν λόγω ορισμού δημιουργεί προβληματισμούς αντί να προάγει την απλότητα της εννοιολογικής οριοθέτησης. Η μελέτη του εγείρει ερωτήματα αντί να δίδει απαντήσεις. Επί παραδείγματι, μια τοποθεσία συνιστά κέντρο βάρους όταν ένας δρώντας αντλεί εξ' αυτής της τοποθεσίας ταυτόχρονα ελευθερία ενεργειών, θέληση για μάχη και φυσική δύναμη;²³ Αν αντλεί μόνο ελευθερία ενεργειών ή μόνο φυσική δύναμη, τότε η εν λόγω τοποθεσία συνιστά κέντρο βάρους; Τι προσδίδει μεγαλύτερη αξία σε ένα χαρακτηριστικό/ ικανότητα/ τοποθεσία προκειμένου να καθοριστεί ως κέντρο βάρους; Μήπως η ελευθερία ενεργείας, μήπως η θέληση για μάχη ή μήπως η φυσική δύναμη; Αν ένας δρώντας αντλεί ελευθερία ενεργειών, θέληση για μάχη και φυσική δύναμη ταυτόχρονα από μια τοποθεσία, από μια ικανότητα και ένα χαρακτηριστικό τότε με πιο κριτήριο θα καθοριστεί ποιο εξ' αυτών συνιστά το κέντρο βάρους; Ομοίως, αν ο δρώντας αντλεί την ελευθερία ενεργειών από μια τοποθεσία, την θέληση για μάχη από ένα χαρακτηριστικό και την φυσική δύναμη από μια ικανότητα που διαθέτει, τότε πιο από τα τρία στοιχεία θα πρέπει να

---

²¹ Στο λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας ο «ορισμός» καθορίζεται ως «η σαφής και ακριβής διατύπωση του νοήματος (σημασίας) μιας λέξης (ή έννοιας) και ο προσδιορισμός των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, των ιδιοτήτων κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μην είναι δυνατή η σύγχυσή της με άλλη» (Μπαμπινιώτης 1998, 1289).

²² Ικρίωμα για την ανάλυση που ακολουθεί αποτέλεσε η σχετική ανάλυση που πραγματοποίησε ο Eikmeier στη μονογραφία του Modernizing the Center of Gravity Concept - So It Works αναφορικά με τον τρόπο που τα αμερικανικά διακλαδικά δόγματα ορίζουν την έννοια του κέντρου βάρους. Για περισσότερες πληροφορίες επί της εν λόγω ανάλυσης βλέπε (D. Eikmeier 2012, 140-141)

²³ Η ίδια ερώτηση θα μπορούσε να τεθεί και για τον όρους «ικανότητες» και «χαρακτηριστικά» που υπάρχουν στον ορισμό.

προσδιοριστεί ως κέντρο βάρους; Μήπως στις δύο ανωτέρω περιπτώσεις πρέπει να καθοριστούν και τα τρία στοιχεία ως κέντρα βάρους; Αν διαπιστωθεί ότι υφίσταται μια πλειάδα τοποθεσιών, χαρακτηριστικών και ικανοτήτων από τα οποία ο δρώντας αντλεί την θέλησή του να μάχεται, την φυσική του δύναμη και την ελευθερία των ενεργειών του; Πρέπει να καθορίσουμε το σύνολο αυτών ως κέντρα βάρους; Μέχρι πόσα κέντρα βάρους δύναται να διαθέτει ένας δρώντας; Αναμφίβολα θα μπορούσαν να τεθούν και άλλα νέα ερωτήματα, όμως δεν κρίνεται απαραίτητο καθόσον δεν αποτελεί τον σκοπό της παρούσας εργασίας. Ένας εκ των σκοπών της παρούσης είναι να καταδείξει ότι τα ανωτέρω ερωτήματα αποτελούν μέρος αυτών που θα πρέπει κάποιος να διαχειριστεί σε περίπτωση που κληθεί να χρησιμοποιήσει τον υφιστάμενο ορισμό, προκειμένου να προσδιορίσει το κέντρο βάρους ενός δρώντα. Όταν όμως ένας ορισμός εγείρει ερωτήματα αντί να δίδει απαντήσεις τότε στερείται σαφήνειας²⁴ (D. Eikmeier 2012, 140).

Πλέον όμως της σαφήνειας, ο ορισμός του κέντρου βάρους υπολείπεται και λογικής. Ένας ορισμός θεωρείται ότι διέπεται από λογική όταν στη διατύπωσή του περιέχονται αρχές και κριτήρια μέσω των οποίων ο αναγνώστης με μια ακολουθία σκέψεων καταλήγει εν τέλει σε έγκυρα και αιτιολογημένα συμπεράσματα (D. Eikmeier 2012, 140). Επί του προκειμένου σε ένα ασφαλές και κοινά αποδεκτό συμπέρασμα για το τι συνιστά και τι όχι το κέντρο βάρους ενός έθνους, μιας συμμαχίας, μιας στρατιωτικής δύναμης ή ενός δρώντα εν γένει. Τα εν λόγω δε κριτήρια του εκάστοτε ορισμού θα πρέπει να συνδέονται παρατακτικά μεταξύ τους με την χρήση συμπλεκτικών συνδέσμων²⁵ καθόσον μόνο τότε αυτά μετατρέπονται σε μια αμιγώς καθορισμένη ακολουθία ελέγχου. Σε αντίθετη περίπτωση προσδίδεται η δυνατότητα της επιλεκτικής εφαρμογής αυτών. Το γεγονός αυτό φαλκιδεύει την εξαγωγή κοινά αποδεκτών συμπερασμάτων, δεδομένου ότι καθείς θα δύναται να επιλέξει εκείνο το κριτήριο που «νομιμοποιεί» την προσδιοριστική του θεώρηση, απορρίπτοντας εν παραλλήλω εκείνο που την ανατρέπει. Αναμφίβολα, στον υφιστάμενο ορισμό του κέντρου βάρους οι όροι «ελευθερία

---

²⁴ Με τον όρο σαφήνεια θεωρούμε την **κατηγορηματικότητα** με την οποία αποδίδεται στον υφιστάμενο ορισμό η ιδέα του στρατιωτικού κέντρου βάρους.

²⁵ Οι συμπλεκτικοί σύνδεσμοι είναι οι : «και», «ούτε», «μήτε» μέσω των οποίων συνδέονται καταφατικά ή αποφατικά έννοιες, ιδέες και προτάσεις.

ενεργειών», «θέληση για μάχη» και «φυσική δύναμη» θα μπορούσαν πιθανόν να αποτελέσουν εκείνα τα κριτήρια ελέγχου μέσω των οποίων θα ήταν δυνατό να υπερθεματιστεί ή απορριφθεί η επιλογή μιας τοποθεσίας/ ικανότητας/ χαρακτηριστικού ως το κέντρο βάρους μιας οντότητας. Ωστόσο η ύπαρξη σημείων στίξεως (κομμάτων) και διαζευκτικών συνδέσμων μεταξύ των εν λόγω όρων τους καθιστά από μια αλληλουχία κριτηρίων ελέγχου σε απλές φραστικές διατυπώσεις ικανές να νομιμοποιήσουν οτιδήποτε ήθελε χαρακτηριστεί ως κέντρο βάρους από έκαστο επιτελή.

Αναμφίβολα, καθίσταται σαφές ότι η δυνατότητα που προσδίδει η διατύπωση του υφιστάμενου ορισμού στους στρατιωτικούς επιτελείς να νομιμοποιούν οτιδήποτε ήθελαν κατονομάσουν ως κέντρα βάρους - λόγω έλλειψης αλληλουχίας κριτηρίων ελέγχου και ως εκ τούτου λογικής- φαλκιδεύει αναπόδραστα και την επιζητούμενη ακρίβεια (D. Eikmeier 2012, 140). Την έλλειψη ακρίβειας επιτείνει και η πρόβλεψη του ορισμού περί αναζήτησης του κέντρου βάρους ανάμεσα σε ένα σύνολο όρων όπως τοποθεσίες, χαρακτηριστικά και ικανότητες. Όρων των οποίων η λεξικογραφική απόδοση προκαλεί διάχυση της προσπάθειας εντοπισμού του κέντρου βάρους ενός δρώντα σε εννοιολογικά πεδία ετερόκλητα μεταξύ τους²⁶. Κατόπιν αποτίμησης του συνόλου των ανωτέρω δύναται να λεχθεί αβίαστα ότι ο υπόψη ορισμός προάγει την πολυσημία. Εν προκειμένω δίδει στους επιτελείς τη δυνατότητα των πολλαπλών αναγνώσεων αυξάνοντας τις πιθανότητες ο προσδιορισμός του κέντρου βάρους να καταστεί αντικείμενο εντόνων αντιπαραθέσεων μεταξύ των μελών της ομάδος σχεδίασης²⁷. Τεκμήριο της ανωτέρω θέσης αποτελεί το γεγονός ότι ο ΝΑΤΟϊκός ορισμός είναι ίδιος με αυτόν που συμπεριλαμβανόταν στα δόγματα των Ενόπλων Δυνάμεων των ΗΠΑ κατά τη διάρκεια της επιχείρησης «ALLIED FORCE». Ήτοι του ορισμού που

---

²⁶ Ανατρέχοντας στην ερμηνεία που αποδίδουν τόσο οι έλληνες όσο και οι αγγλοσάξονες λεξικογράφοι στους όρους «χαρακτηριστικά/characteristics», «τοποθεσίες/locations» και «ικανότητες/capabilities» τότε καθίστανται προδήλως αντιληπτοί οι λόγοι για τους οποίους αυτές οι έννοιες είναι ετερόκλητες μεταξύ τους. Για περαιτέρω πληροφορίες επί της ερμηνείας που αποδίδουν τα λεξικά βλέπε στις σχετικές σελίδες του (Μπαμπινιώτης 1998) και (Oxford University 2000).

²⁷ Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει και ο Joeseph L. Strange, καθηγητής στρατηγικών σπουδών στη Σχολή Πολέμου των Πεζοναυτών των ΗΠΑ (US Marine War College), σε σχετικό άρθρο του περί του τρόπου χρήσης της έννοιας του κέντρου βάρους από την στρατιωτική κοινότητα. Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε (Strange και Iron, Center of Gravity : What Clausewitz Really Meant 2004, 24)

προσέδωσε τη δυνατότητα στο Στρατηγό Wesley Clark (SACEUR) και τον Υποπύραρχο Michael Sort (CFACC) να προσδιορίσουν το κέντρο βάρους των Σέρβων έκαστος υπό το πρίσμα της δικής του επιχειρησιακής κουλτούρας οδηγώντας τους αναπόδραστα στην καταμαρτυρούμενη μεταξύ τους αντιπαράθεση.

Πλέον των ανωτέρω, η ενδελεχής μελέτη των ΝΑΤΟϊκών δογμάτων αφήνει την αίσθηση ότι ο εν λόγω ορισμός δεν αποτελεί το μοναδικό οδοδείκτη των επιτελών κατά τη διαδικασία αναζήτησης του/ων κέντρου/ων βάρους των δρώντων εντός του ΘΕ ή ΠΕ. Συγκεκριμένα, το θεσμικό κείμενο της συμμαχίας που πραγματεύεται τη διεργασία σχεδίασης στρατιωτικών επιχειρήσεων²⁸, σε συγκεκριμένα τμήματά του, επιχειρώντας να αναλύσει και αποσαφηνίσει το περιεχόμενο της ομώνυμης έννοιας προβαίνει κατ' επανάληψη στην εκ νέου ερμηνευτική θεώρηση αυτής παρέχοντας ακουσίως στον αναγνώστη αριθμό νέων εννοιολογικών οροθετήσεων.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στο τμήμα του εγχειριδίου που γίνεται ανάλυση των στοιχείων της επιχειρησιακής τέχνης αναφέρεται ότι το κέντρο βάρους «αντιπροσωπεύει την **πρωταρχική δύναμη/ισχύς (primary strength)** ενός δρώντα, (σ.σ: η οποία του είναι απαραίτητη) για την επίτευξη των στόχων του ή για να απαγορεύσει σε ένα αντίπαλο δρώντα να επιτύχει τους δικούς του»²⁹. Ακολουθώντας, λίγες γραμμές πιο κάτω, αναφέρεται ότι στο στρατηγικό επίπεδο το κέντρο βάρους ενός δρώντα σχετίζεται άμεσα με το **κυρίαρχο στοιχείο της ισχύος του (dominant element of power)** το οποίο απαιτείται να διαθέτει προκειμένου να δύναται να επιτύχει τους στρατηγικούς του στόχους. Ως τέτοια δε στοιχεία μνημονεύονται η ισχύς ενός καθεστώτος, η θέληση του πληθυσμού, ο εθνικός πατριωτισμός, μια συμμαχία κ.τ.λ.³⁰ Αντιθέτως, όταν οροθετείται εννοιολογικά το κέντρο βάρους στο επιχειρησιακό επίπεδο του αποδίδεται μονοσήμαντα η ιδιότητα της **κυρίαρχης ικανότητας (dominant capability)** η

---

²⁸ Το εγχειρίδιο Allied Joint Publication 5 (AJP-5) εκδόσεως 2013 αποτελεί το θεσμικό κείμενο της ΝΑΤΟϊκής συμμαχίας που πραγματεύεται τη διεργασία σχεδίασης στρατιωτικών επιχειρήσεων.

²⁹ «A center of gravity represents the primary strength of an actor with which to achieve his objectives and/or to prevent an opposing actor from achieving his» (AJP-5 2013, 2-32)

³⁰ «Strategic COGs are typically related to the dominant element of power for achieving strategic objectives such as the power of a regime, the will of the people, ethnic nationalism, an alliance, etc.» (AJP-5 2013, 2-32)

οποία επιτρέπει στο δρώντα να επιτύχει τους επιχειρησιακούς του ΑΝΣΚ ³¹. Ωστόσο σε καμία από τις ανωτέρω εννοιολογικές οροθετήσεις δεν συμπεριλαμβάνονται οι έννοιες «χαρακτηριστικά/ characteristics» και «τοποθεσίες/ localities».

Η ετερότητα των ανωτέρω οροθετήσεων (σ.σ: οιονεί ορισμών) τόσο μεταξύ τους όσο και με τον επίσημο ορισμό της έννοιας του κέντρου βάρους καθίσταται προδήλως αντιληπτή. Ετερότητα που δύναται να ενεργοποιήσει σε έκαστο επιτελή της ομάδος σχεδίασης εκείνη την πνευματική διαδικασία που η γνωστική ψυχολογία ορίζει ως «προκατάληψη της επιβεβαίωσης» (confirmation bias). Ήτοι επιρρεπή να εστιάζει την προσοχή του περισσότερο στο πληροφοριακό υλικό που συνάδει με τις πεποιθήσεις του και υποστηρίζει τις επιλογές του παρά σε εκείνο που τις αμφισβητεί (Marcus 2008, 53) (Oswald and Grosjean 2004). Εν προκειμένω λοιπόν επιρρεπή να επιλέγει κάθε φορά εκείνο τον ορισμό – επίσημο ή οιονεί – ο οποίος συνάδει με την επιχειρησιακή του αντίληψη περί του τι συνιστά και τι όχι το κέντρο βάρους ενός δρώντα. Συγκεκριμένα εκείνο τον ορισμό ο οποίος θα προσδώσει στην εκάστοτε επιλογή του την αναγκαία θεσμική νομιμοποίηση έναντι των οποιονδήποτε αντιπαραθετικά διακείμενων θέσεων/ απόψεων ήθελε διατυπωθούν από τους λοιπούς επιτελείς της ομάδας. Προς τούτο η υπόψη ετερότητα δύναται να αποτελέσει τη θρυαλλίδα εμφάνισης εντόνων αντιπαραθέσεων. Δεν θα πρέπει άλλωστε να διαλάθει της προσοχής ότι, κατά τη σχεδίαση της επιχείρησης «DESERT STORM», η ετερότητα της εννοιολογικής οροθέτησης του κέντρου βάρους από τους Κλάδους των ΕΔ των ΗΠΑ συνέβαλε στην εμφάνιση της καταμαρτυρούμενης από τα γεγονότα διχογνωμίας αναφορικά με το τι συνιστά και τι όχι το κέντρο βάρους των Ιρακινών Δυνάμεων.

Εν κατακλείδι δύναται να λεχθεί ότι ο τρόπος με τον οποίο η ΝΑΤΟϊκή στρατιωτική κοινότητα οροθετεί και πραγματεύεται σε θεσμικό επίπεδο την έννοια του κέντρου βάρους διέπεται από πολυσημία και ετερότητα. Με τεκμήριο τα τεκταινόμενα στις επιχειρήσεις «DESERT STORM» και «ALLIED FORCE» το εν λόγω γεγονός ευνοεί την εμφάνιση αντιπαραθετικής διαλεκτικής στους κόλπους των ομάδων σχεδίασης όταν ανακύπτει η ανάγκη προσδιορισμού του/ων

---

³¹ «Operational centers of gravity are typically a dominant capability that allows the actor to actually achieve operational objectives» (AJP-5 2013, 2-32)

κέντρου/ων βάρους ενός δρώντα του ΘΕ ή ΠΕ. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω συμπερασματικών σκέψεων η έννοια του κέντρου βάρους αποτελεί ένα εν δυνάμει περισπαστικό αίτιο της διεργασίας σχεδίασης στρατιωτικών επιχειρήσεων. Η αξία όμως της ίδιας της έννοιας ως συστατικό στοιχείο της υπόψη διεργασίας, δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση (Μαυρόπουλος 2009, 201). Το πρόβλημα δεν έγκειται στην χρήση της υπόψη έννοιας αλλά στην εννοιολογική οροθέτηση αυτής (D. Eikmeier 2012, 139) (Strange και Iron 2004, 24).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΩΣ ΣΥΜΠΛΟΚΟ ΘΕΩΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΑΡΟΥΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΟΝΤΟΤΗΤΩΝ

2.1 Μεθοδολογία Θεώρησης

Με γνώμονα την ανάλυση του προηγθέντος κεφαλαίου καθίσταται αντιληπτό ότι η μονοσήμαντη αντιμετώπιση της έννοιας του κέντρου βάρους εντός των θεσμικών κειμένων του ΝΑΤΟ και η οροθέτηση αυτής με τρόπο που θα διέπεται από ακρίβεια, λογική και σαφήνεια καθίσταται εκ των ων ουκ άνευ. Αναμφίβολα, η απαλοιφή από τις σελίδες ενός εγχειριδίου εκείνων των στοιχείων που ρίχνουν νερό στο μύλο της ετερότητας δεν αποτελεί ένα ιδιαίτερα δύσκολο εγχείρημα. Όμως η διατύπωση ενός νέου ορισμού αποτελεί καθόσον απαιτείται να δοθεί απάντηση στο ακόλουθο ερώτημα³²: Ποιες ιδιαίτερες εγγενείς ιδιότητες οφείλει να κατέχει ένα στοιχείο μιας πολιτικής οντότητας προκειμένου να δύναται να χαρακτηριστεί ως το κέντρο βάρους αυτής; Επί της ουσίας η δυσκολία απάντησης του εν λόγω ερωτήματος έγκυται στο γεγονός ότι επιβάλεται να ανευρεθεί/ καθορισθεί η μέθοδος που ενδείκνυται να ακολουθηθεί προκειμένου να προσδιοριστούν οι εν λόγω ιδιότητες. Οδοδείκτη στην ανεύρεσή της δύναται να αποτελέσει η αποκωδικοποίηση του τρόπου με τον οποίο η έννοια του κέντρου βάρους χρησιμοποιήθηκε από τον Carl von Clausewitz στην πραγματεία του «Περί Πολέμου – On War» πριν εν τέλει εισαχθεί στη διαλεκτική της σύγχρονης στρατιωτικής κοινότητας.

Επί του προκείμενου αποτελεί κοινό τόπο ότι ο πρώτος θεωρητικός στην προσπάθεια του να περιγράψει, εντός της πραγματείας του, με κατανοητό τρόπο τις διάφορες ασαφείς πτυχές (φύση – διεξαγωγή) του πολέμου προέβη σε εκτεταμένη δανειοληψία γνώριμων εννοιών από το πεδίο των φυσικών επιστημών τις οποίες χρησιμοποίησε επαναλαμβανόμενα μέσω του γλωσσικού σχήματος της μεταφοράς. Η έννοια του κέντρου βάρους υπήρξε αναμφίβολα μια από αυτές

---

³² Στο λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας ο «ορισμός» καθορίζεται ως «η σαφής και ακριβής διατύπωση του νοήματος (σημασίας) μιας λέξης (ή έννοιας) και ο προσδιορισμός των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, των ιδιοτήτων κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μην είναι δυνατή η σύγχυσή της με άλλη» (Μπαμπινιώτης 1998, 1289)

(Paprone and Davis 2012, 65-66). Κατόπιν των ανωτέρω η εν λόγω έννοια δεν αποτέλεσε ένα νέο ή καινοτόμο δημιουργήμα του Carl von Clausewitz. Αναπόδραστα λοιπόν η φραστική διατύπωση «Το στοιχείο Χ από το δομολειτουργικό περιβάλλον της Υ πολιτικής οντότητας είναι το κέντρο βάρους αυτής» αποτελεί ένα μεταφορικό σχήμα λόγου καθόσον ένα στοιχείο της πολιτικής οντότητας εξομοιώνεται με έναν όρο προερχόμενο από την επιστήμη της Φυσικής. Καθιστά δε υπόρρητα σαφές ότι υφίσταται αναλογικότητα μεταξύ μιας ή περισσοτέρων ιδιοτήτων του υπόψη στοιχείου και αυτών που κατέχει το κέντρο βάρους ενός υλικού σώματος. Σε αντίθετη περίπτωση ο εν λόγω χαρακτηρισμός θα συνιστούσε συλλογιστική αυθαιρεσία ή ακροβατισμό καθόσον θα αναιρούσε την αυτοσυνέπεια του γλωσσικού σχήματος της μεταφοράς³³.

Η ανωτέρω θέση δύναται να αποτελέσει τη βάση επί της οποίας θα δομηθεί η επιζητούμενη μέθοδος. Συγκεκριμένα, σε πρώτο χρόνο θα πραγματοποιηθεί επισκόπηση των διαλαμβανομένων στον κόσμο των φυσικών σωμάτων υπό το πρίσμα της Μηχανικής προκειμένου να προσδιορισθούν οι ιδιότητες που καθιστούν το σημείο που τις κατέχει το κέντρο βάρους ενός υλικού συστήματος. Ακολούθως θα πραγματοποιηθεί ανάλυση των τεκταινομένων στον κόσμο των πολιτικών οντοτήτων υπό το πρίσμα της Επιστήμης των Διεθνών Σχέσεων. Μέσα από την εν λόγω ανάλυση θα επιχειρηθεί να προσδιορισθεί εκείνο το στοιχείο του δομολειτουργικού περιβάλλοντος των πολιτικών οντοτήτων του οποίου οι ιδιότητες στο πλαίσιο της αναλογικότητας μοιράζονται το ίδιο εννοιολογικό περιεχόμενο με τις ιδιότητες που κατέχει το κέντρο βάρους ενός υλικού σώματος. Το τυχόν προσδιορισθέν στοιχείο θα δύναται να χαρακτηριστεί ως το κέντρο βάρους της πολιτικής οντότητας και οι ιδιότητές του θα μπορούν να αποτελέσουν τη βάση αναθεώρησης του υπάρχοντος ορισμού. Η εφαρμογή της ανωτέρω μεθόδου υλοποιείται στα δύο υποκεφάλαια που ακολουθούν.

---

³³ Η μεταφορά δύναται να οριστεί ως μια υπόρρητη **αναλογία** μεταξύ δύο διαφορετικών εννοιολογικών πεδίων (Presmeg 1997). Προς τούτο συνηγορεί και ο δομολειτουργικός μηχανισμός της ο οποίος βασίζεται στην σύγκριση δύο διαφορετικών εννοιολογικών πεδίων, που χρησιμοποιούνται από κοινού σε ένα μεταφορικό σχήμα λόγου, προς αντιστοίχιση (mapping) των μεταξύ τους αναλογικών ομοιοτήτων (ιδιότητες, χαρακτηριστικά, διαδικασίες). Για περαιτέρω πληροφορίες και κατανόηση του εν λόγω «μηχανισμού» της μεταφοράς βλέπε (Ungerer and Schmid 2006, 114-127)

2.2 Το κέντρο βάρους στον κόσμο των φυσικών σωμάτων

Κάθε φυσικό σώμα ομογενές ή ανομοιογενές ως προς την σύστασή του και συμμετρικό ή ασύμμετρο ως προς το σχήμα του, δύναται να θεωρηθεί ότι αποτελείται από ένα **σύνολο υλικών σημείων**. Το σύνολο τούτο αποτελεί ένα **υλικό σύστημα**. Σύμφωνα με τον πρώτο νόμο του Νεύτωνα μέσα στο απόλυτο κενό το εν λόγω σύστημα αποτελεί μια συσσωμάτωση σημείων ευρισκομένων σε αδράνεια. Αντιθέτως εντός του πεδίου βαρύτητας της Γης κάθε υλικό σημείο αυτού αποκτά ένα συγκεκριμένο βάρος (weight) W_i ($i= 1,2,3,...,n$) το αλγεβρικό άθροισμα των οποίων μας αποδίδει το συνολικό βάρος του σώματος.

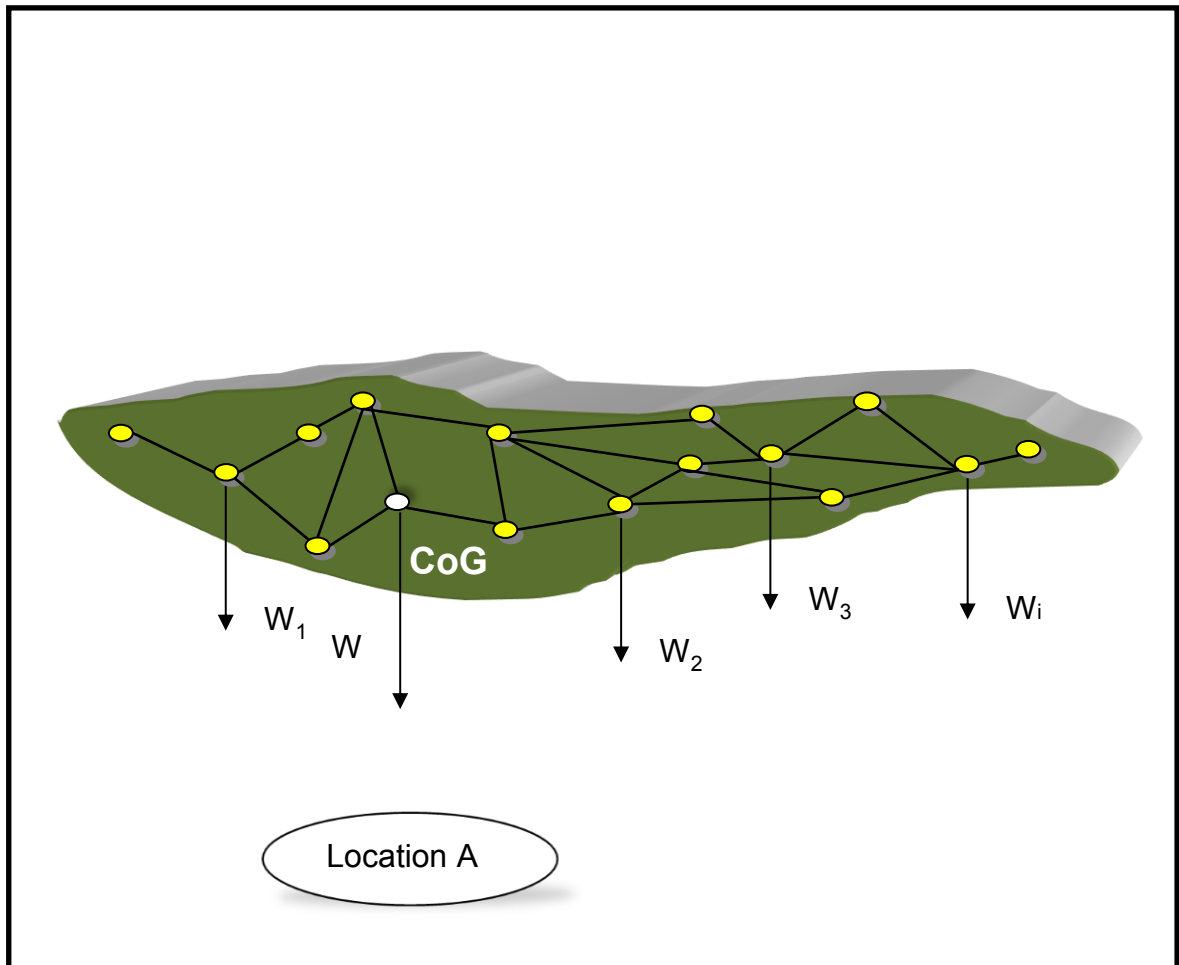
Στο πλαίσιο ωστόσο της μακροσκοπικής μελέτης ενός υλικού σώματος (σ.σ: σύστημα ή μεμονομένο αντικείμενο) από την Επιστήμη της Μηχανικής, θεωρείται ότι όλο το βάρος αυτού είναι συγκεντρωμένο σε ένα συγκεκριμένο σημείο του. Ήτοι το σύνολο των επιμέρους βαρυτικών δυνάμεων W_i θεωρείται ότι είναι συγκεντρωμένο σε ένα κοινό σημείο εν είδει μιας γενικής συνισταμένης δύναμης W^{34} η οποία είναι κατακόρυφος και εκφράζει το συνολικό βάρος W του σώματος. Το μέτρο της εν λόγω δύναμης W και κατ' επέκταση το βάρος ποικίλει ανάλογα με το βαρυτικό πεδίο εντός του οποίου βρίσκεται έκαστο σώμα³⁵. **Το σημείο στο οποίο είναι συγκεντρωμένο το σύνολο των επιμέρους βαρυτικών δυνάμεων W_i εν είδει μιας συνισταμένης δύναμης W καλείται κέντρο βάρους (Κ.Β) του υλικού σώματος³⁶** (Serway 1990, 222, 296-297). Επίσης οι επιμέρους βαρυτικές δυνάμεις W_i και κατ' επέκταση η συνισταμένη αυτών W τείνει να μετακινήσει το σώμα σε ένα σημείο A ευρισκόμενο επί της επιφανείας της γης. (Σχήμα 1).

---

³⁴ Ως συνισταμένη δύναμη του βάρους νοείται μια δύναμη W η οποία ισούται με το αλγεβρικό άθροισμα των επιμέρους δυνάμεων W_1, W_2, W_3 κ.λ.π.

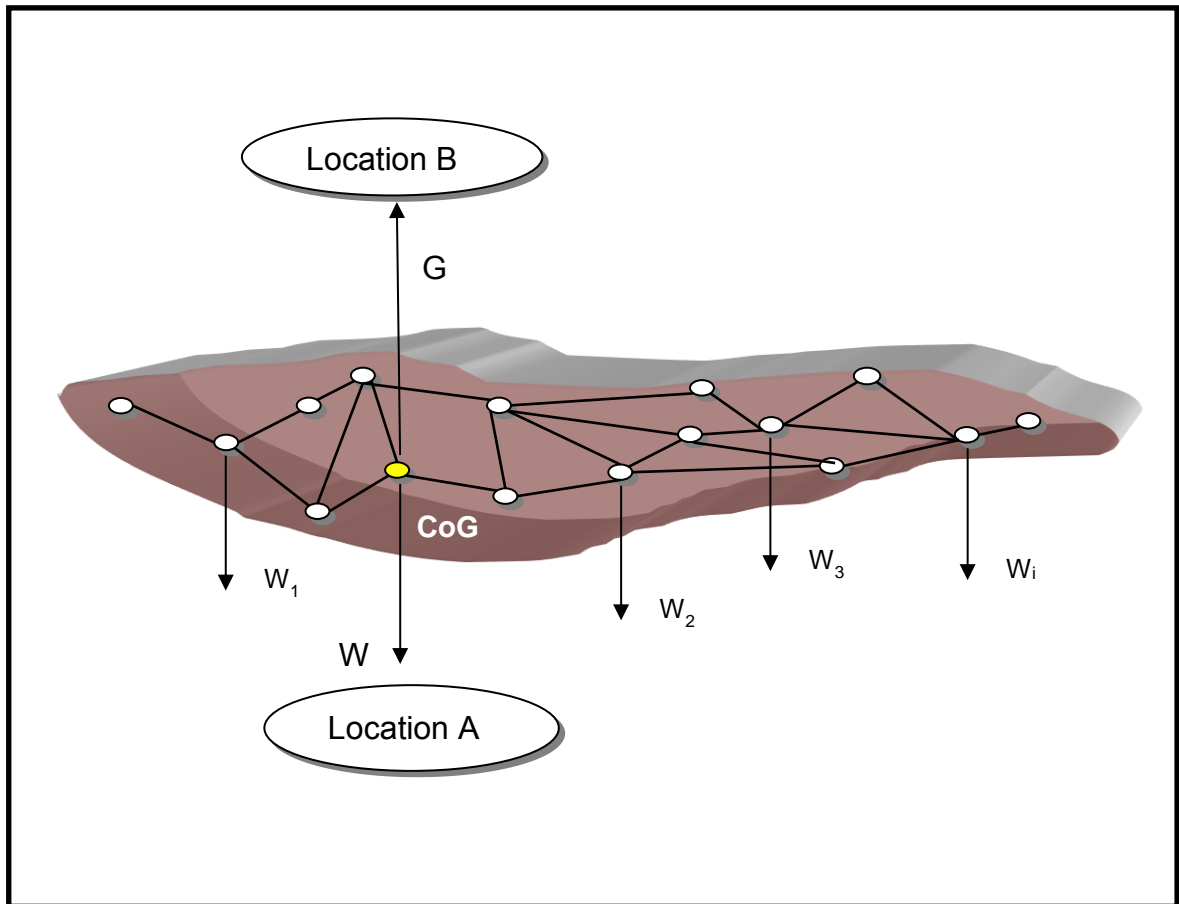
³⁵ Κατόπιν εφαρμογής του δευτέρου νόμου του Newton η ένταση της εν λόγω δύναμης W υπολογίζεται από τη σχέση $W=mg$ όπου m η συνολική μάζα του σώματος και g η επιτάχυνση της βαρύτητας. Δεδομένου ότι η μάζα m του σώματος παραμένει αμετάβλητη το βάρος W εξαρτάται από την επιτάχυνση της βαρύτητας g και ως εκ τούτου ποικίλει ανάλογα με το βαρυτικό πεδίο εντός του οποίου βρίσκεται το εξεταζόμενο σώμα (Serway 1990, 98).

³⁶ Όταν το σώμα βρίσκεται μέσα σε ομογενές βαρυτικό πεδίο τότε το κέντρο μάζας του συμπίπτει με το κέντρο βάρους του σώματος (Serway 1990, 297)

Σχήμα 1: Αναλογικό μοντέλο αναπαράστασης του κέντρου βάρους (COG) του υλικού σώματος ως φορέα του συνόλου των βαρυτικών δυνάμεων W_i εν είδει μιας συνισταμένης δύναμης W

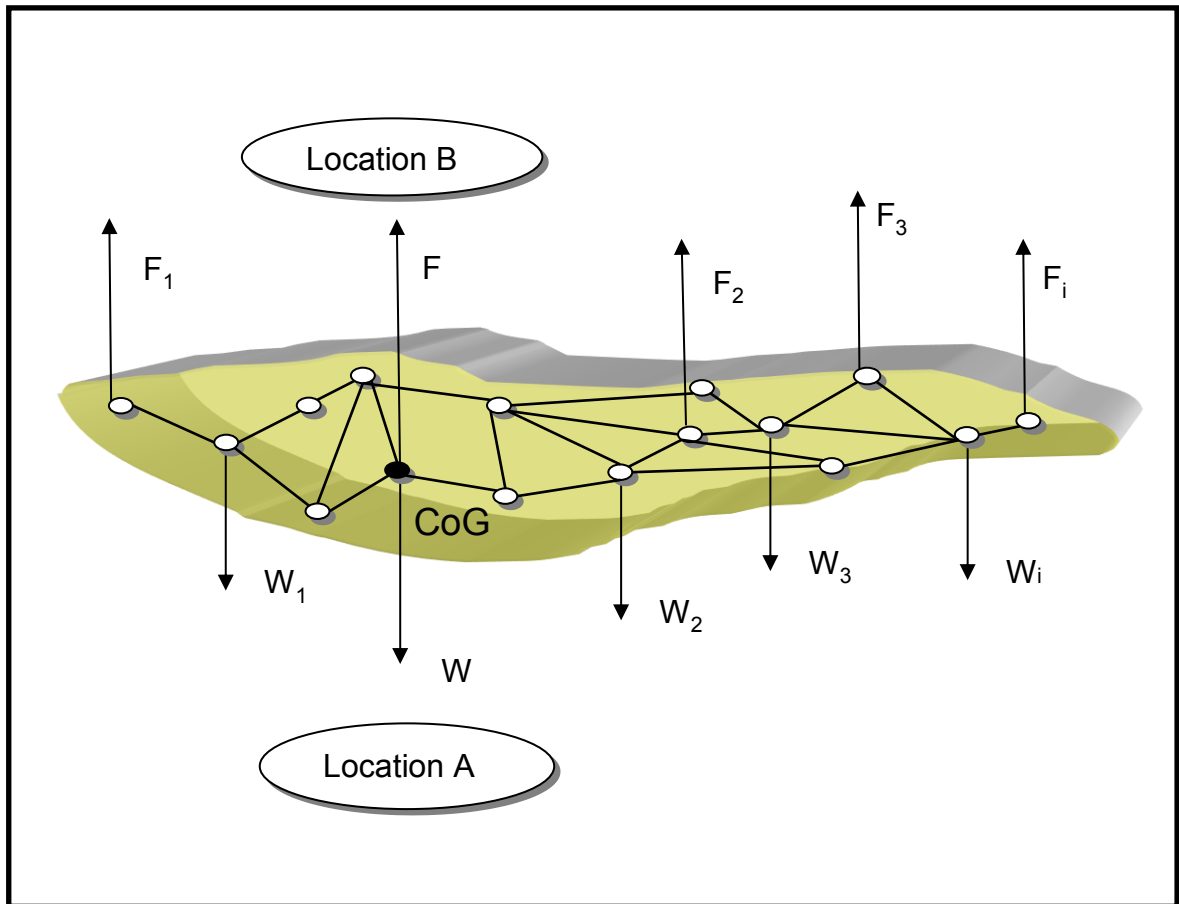
Προκειμένου να μετακινηθεί το ανωτέρω υλικό σύστημα σε ένα άλλο σημείο B, ευρισκόμενο εκ διαμέτρου αντίθετα από το σημείο A τότε θα πρέπει ένας εξωτερικός παράγοντας να επιδράσει επί του συστήματος. Ήτοι θα πρέπει να ασκηθεί επί αυτού μια εξωτερική δύναμη G μεγαλύτερου μέτρου, παράλληλη και αντιθέτου φοράς από την συνισταμένη δύναμη του βάρους W . Προκειμένου δε το υλικό σύστημα να κινηθεί στην διεύθυνση της G , οδηγούμενο στο προσδιορισθέν σημείο B, θα πρέπει η εν λόγω δύναμη να ασκείται στο ίδιο σημείο με την W ήτοι να εφαρμόζεται **επί του κέντρου βάρους** (Σχήμα 2).

Σχήμα 2: Αναλογικό μοντέλο αναπαράστασης της μετακίνησης υλικού σώματος στο χώρο κατόπιν επενέργειας με εξωτερική δύναμη G επί του κέντρου βάρους (COG) του

Το ίδιο βέβαια αποτέλεσμα δύναται να επιτευχθεί όταν ασκηθούν επί του υλικού συστήματος επιμέρους δυνάμεις F_1 , F_2 , κ.λ.π. εφόσον η συνισταμένη αυτών δύναμη F είναι μεγαλύτερου μέτρου, παράλληλη και αντιθέτου φοράς από το σύνολο των επιμέρους βαρυτικών δυνάμεων W_i ήτοι της συνισταμένης αυτών δύναμης W . Σύμφωνα δε με το θεώρημα της κίνησης του κέντρου βάρους υλικού συστήματος η **συνισταμένη δύναμη F^{37} αυτών θα εδράζεται επί του κέντρου βάρους του σώματος** (Σχήμα 3) και θα πληροί τα ίδια κριτήρια με αυτά της προαναφερόμενης δύναμης G .

³⁷ Ως συνισταμένη δύναμη F νοείται μια δύναμη η οποία ισούται με το με το αλγεβρικό άθροισμα των επιμέρους δυνάμεων F_1 , F_2 , F_3 κ.λ.π

Σχήμα 3: Αναλογικό μοντέλο αναπαράστασης της μετακίνησης υλικού σώματος στο χώρο κατόπιν επενέργειας με σύνολο εξωτερικών δυνάμεων F_i επί αυτού

Ωστόσο, η επίτευξη μετακίνησης του υλικού συστήματος προς το σημείο B στηρίζεται στην **παραδοχή** ότι η δύναμη G είναι **ταυτόχρονα** μεγαλύτερου μέτρου, παράλληλη, αντιθέτου φοράς και εφαρμόζεται επί του ίδιου σημείου με την συνισταμένη δύναμη W . Στην περίπτωση όμως που το μέτρο της δύναμης G είναι μικρότερο από αυτό της δύναμης W (βάρους) τότε το σώμα θα κινηθεί αναπόδραστα προς το σημείο A. Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει η περίπτωση κατά την οποία η δύναμη G δεν εφαρμοστεί επί του ίδιου σημείου με τη δύναμη W (βάρους) ήτοι επί του του κέντρου βάρους του υλικού συστήματος. Ακόμα και αν η G είναι μεγαλύτερου μέτρου, παράλληλη και αντιθέτου φοράς από την συνισταμένη δύναμη του βάρους W αυτό δεν θα μετακινηθεί προς το επιθυμητό σημείο B. Αντιθέτως, θα αρχίσει να περιστρέφεται οδηγούμενο ανεξέλεγκτα στο χώρο. Η συγκεκριμένη απόκλιση από την επιθυμητή κατεύθυνση οφείλεται στο γεγονός ότι δεν υφίσταται **περιστροφική ισορροπία** καθόσον η συνιστάμενη ροπή του ζεύγους δυνάμεων G και W που δρουν επί του υλικού συστήματος δεν είναι μηδενική ($\Sigma \tau \neq 0$) ως προς κάθε σημείο του. Απόκλιση όμως από την

επιθυμητή κατεύθυνση του σημείου B θα υφίσταται και στο ενδεχόμενο που η δύναμη G δεν είναι αντίθετη ή/ και παράλληλη προς τη δύναμη W. Τα ανωτέρω βρίσκουν εφαρμογή και στην περίπτωση που ασκηθούν επί του υλικού συστήματος οι προαναφερθείσες επιμέρους δυνάμεις F_i ($i=1,2,3,...,n$). Προκειμένου αυτό να μετακινηθεί προς το σημείο B θα πρέπει οι εν λόγω δυνάμεις να είναι ταυτόχρονα μεγαλύτερου μέτρου, παράλληλες και αντιθέτου φοράς από τις βαρυτικές δυνάμεις W_i ($i=1,2,3,...,n$) (σχήμα 8). Επιπλέον η συνισταμένη ροπή του συνόλου των δυνάμεων F_i, W_i ($i=1,2,3,...,n$) που ασκούνται ως ζεύγη να είναι μηδέν ($\Sigma \tau = 0$)³⁸ ήτοι η συνισταμένη δύναμη F έχει ως σημείο εφαρμογής το κέντρο βάρους του σώματος.

Πλέον των ανωτέρω για την εφαρμογή της θεωρίας του κέντρου βάρους στον κόσμο των φυσικών σωμάτων θα πρέπει το εξεταζόμενο σώμα να διέπεται από **εσωτερική συνοχή** προκειμένου αυτό να δύναται να θεωρηθεί ως ένα ενιαίο υλικό σύστημα. Σε αντίθετη περίπτωση θα πρέπει να αναζητούνται τα σημεία στα οποία υφίσταται λύση της συνοχής και να προσδιορίζεται ο αριθμός των νέων συστημάτων/σωμάτων που προκύπτουν. Κάθε ένα δε από αυτά θα διαθέτει το δικό του κέντρο βάρους ³⁹:

Συνοψίζοντας προκύπτουν τα ακόλουθα:

- ❖ Ως κέντρο βάρους καλείται εκείνο το σημείο του υλικού σώματος που αποτελεί το φορέα του συνόλου των επιμέρους βαρυτικών δυνάμεων W_i , που ασκούνται σε κάθε μέρος μάζας αυτού, εν είδει μιας συνισταμένης δύναμης W (Jones, Jones και Marchington 1993, 52-55).
- ❖ Η μεταφορική κίνηση ενός υλικού συστήματος προς ένα σημείο επιτυγχάνεται εφόσον η εξωτερική δύναμη G (σ.σ: ή η συνισταμένη δύναμη F του συνόλου των επιμέρους δυνάμεων F_i) με την οποία επιδρούμε σε αυτό διαθέτει **ταυτόχρονα** τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- ✓ Έχει κατεύθυνση προς το καθορισμένο επιθυμητό σημείο.

³⁸ Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε (Serway 1990, 220-221, 293-296)

³⁹ Για περαιτέρω πληροφορίες επί της συνοχής που θα πρέπει να διέπει ένα σώμα πριν επιχειρηθεί ο προσδιορισμός του κέντρου βάρους του, βλέπε (Μάζης 1976, 180-182) και (Serway 1990, 222)

✓ Είναι μεγαλύτερου μέτρου και αντιθέτου φοράς από τη συνισταμένη δύναμη του βάρους W του σώματος.

✓ Εφαρμόζεται επί του ιδίου φορέα με τη συνισταμένη δύναμη W (βάρος), ήτοι στο κέντρο βάρους του υλικού συστήματος καθόσον μόνο τότε εξασφαλίζεται η περιστροφική ισορροπία του (μηδενική συνισταμένη ροπή δυνάμεων - $\sum \tau = 0$).

❖ Για τον προσδιορισμό του κέντρου βάρους ενός υλικού συστήματος απαιτείται η εκ των προτέρων εξέταση της συνοχής αυτού.

❖ Κάθε υλικό σώμα διαθέτει ένα μόνο κέντρο βάρους.

2.3 Από τον κόσμο των φυσικών σωμάτων στον αντίστοιχο των πολιτικών οντοτήτων⁴⁰

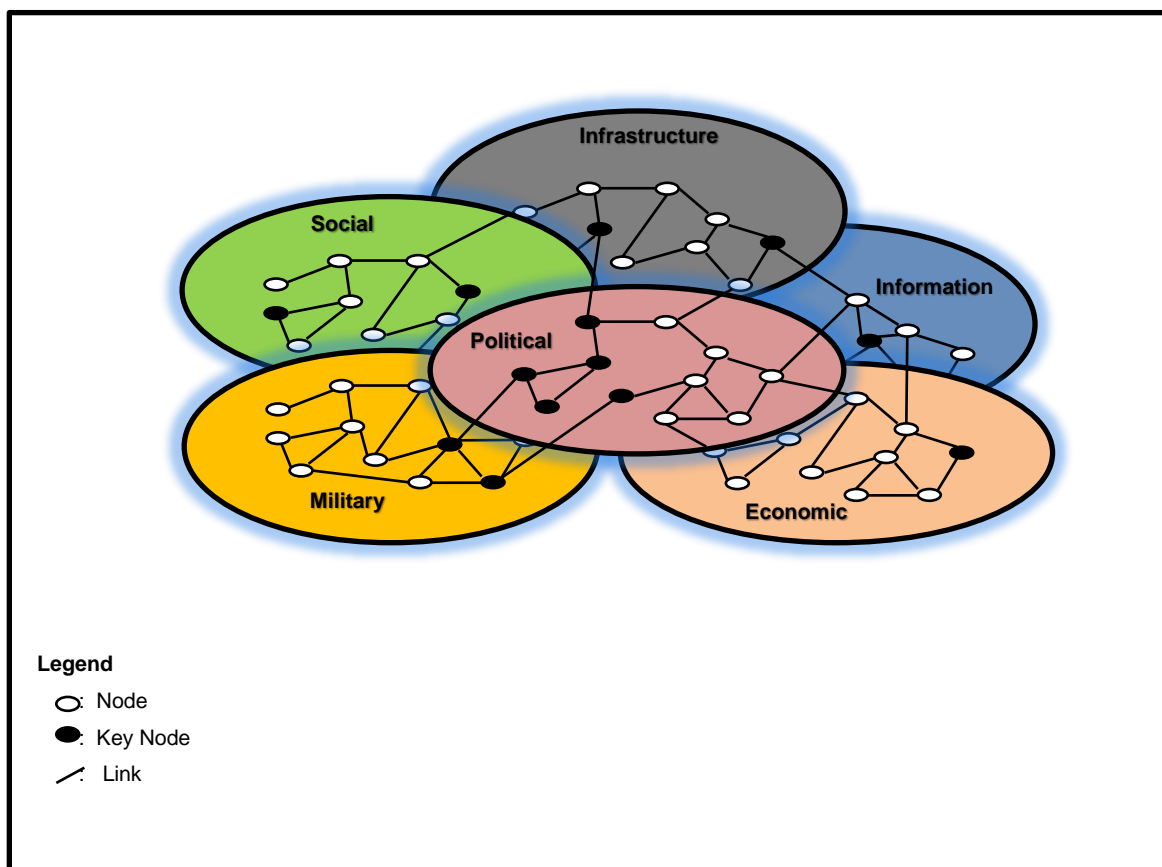
Στον «κόσμο» των πολιτικών οντοτήτων, με γνώμονα τη συστημική θεώρηση/ προσέγγιση (systemic approach), αυτές δομούνται από ένα σύνολο στοιχείων (nodes) αλληλοσυνδεόμενων ή/και αλληλεξαρτωμένων (link) άμεσα ή έμμεσα μεταξύ τους. Τα εν λόγω στοιχεία ανήκουν κατά περίπτωση σε διακριτά αλλά συνάμα αλληλεπιδρώντα μεταξύ τους συστήματα όπως επί παραδείγματι το πολιτικό, το οικονομικό, το κοινωνικό, το στρατιωτικό, οι υποδομές (infrastructure), οι πληροφορίες (information) κλπ⁴¹. Με βάση την υπόψη θεώρηση το δομολειτουργικό περιβάλλον των ανωτέρω οντοτήτων συνιστά ένα αλληλεπιδρών, ευπροσάρμοστο και πολυσύνθετο σύστημα συστημάτων (Interactively & Adaptive Complex System of Systems –I&ACSoS)⁴² (Σχήμα 4).

---

⁴⁰ Με τον όρο «πολιτική οντότητα» χαρακτηρίζεται κάθε δρώντας του διεθνούς συστήματος ο οποίος συμμετέχει εν τόπω και χρόνω ενεργά στα δρώμενα του διεθνοπολιτικού γίγνεσθαι, αλληλεπιδρώντας με άλλες οντότητες/ δρώντες άλλοτε συγκρουσιακά και άλλοτε συνεργατικά, με απώτερο στόχο την επίτευξη των εκάστοτε πολιτικών σκοπών του. Τα κράτη αποτελούν αναμφισβήτητα πολιτικές οντότητες και δομικές μονάδες του διεθνούς συστήματος. Ωστόσο πολιτικές οντότητες και δρώντες του διεθνούς συστήματος συνιστούν και οι ad hoc - de jure συνασπισμοί/ συμμαχίες κρατών, τα επαναστατικά κινήματα, οι διεθνείς τρομοκρατικές οργανώσεις κλπ οι οποίες οργανώνονται και συγκροτούνται εν τόπω και χρόνω για συγκεκριμένους πολιτικούς λόγους (Μαυρόπουλος 2012, 48-50).

⁴¹ Τα εν λόγω συστήματα αποτελούν τα δομικά συστατικά του μεθοδολογικού εργαλείου PMESII (Political, Military, Economic, Social, Infrastructure, Information) που χρησιμοποιείται επί της παρούσης από τη δυτική στρατιωτική κοινότητα στο πλαίσιο της συστημικής ανάλυσης (System of System Analysis – SoSA) του δομολειτουργικού περιβάλλοντος των πολιτικών οντοτήτων. Ωστόσο, στα προαναφερθέντα συστήματα θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν και άλλα όπως το τεχνολογικό, το περιβαλλοντικό, το γεωχωρικό κ.λ.π. καθόσον η PMESII δεν αποτελεί τη μόνη μεθοδολογία στη φαρέτρα «εργαλείων» της συστημικής ανάλυσης. Σε αυτή συγκαταλέγονται και άλλες παρόμοιες ή παραλλαγμένες μεθοδολογίες όπως PESTL (political, economic, social, technological, legal), STEEPLEM (Social, Technological, Economic, Enviromental, Political, Legal, Ethical, Military), ASCOPE (Area, Structures, Capabilities, Organization, People, Events), SPELIT (social, political, economic, legal, intercultural, technological) κ.λ.π. Για περισσότερες πληροφορίες και εκτενή ανάλυση των προαναφερθέντων μεθοδολογιών βλέπε (JDP 5-00 2013, 2_36-2_38) (Smieder - Ramirez and Mallette 2015, 291-298) (JP 2-01.3 2014, C-10 till C-18)

⁴² Ως σύστημα νοείται ένα σύνολο λειτουργικά, φυσικά ή/και συμπεριφορικά σχετιζόμενο σύνολο στοιχείων που τελούν σε ένθεν και ένθεν συνεχή αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση σχηματίζοντας μια ενιαία ολότητα (AJP-5 2013, Lex-15). Επίσης κάθε στοιχείο είναι διευπτόστατο/διφυές καθόσον αποτελεί αφενός μεν δομικό συστατικό της πολιτικής οντότητας αφετέρου δε ένα ξεχωριστό υποσύστημα εμφωλευμένο στο δομολειτουργικό συστημικό περιβάλλον της ίδιας οντότητας. Για περαιτέρω πληροφορίες επί του βάθους και εύρους δόμησης και ανάλυσης ενός συστήματος βλέπε (JP 2-01.3 2014, II-48). Επίσης για περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες ένα σύστημα χαρακτηρίζεται ως πολυσύνθετο (complex), αλληλεπιδρών (interactive), ευπροσάρμοστο (adaptive) βλέπε (Planner's Handbook for Operational Design V 1.0 2011, II_4 - II_6)

Σχήμα 4: Δικτυακό μοντέλο αναπαράστασης δομολειτουργικού περιβάλλοντος πολιτικής οντότητας [πηγή (Planner's Handbook for Operational Design V 1.0 2011, IV-4)]

Εάν μια πολιτική οντότητα υφίστατο μέσα σε ένα κενό διεθνοπολιτικό γίγνεσθαι, τότε το δομολειτουργικό της περιβάλλον θα αποτελούσε μια συσσωμάτωση αλληλοσυνδεόμενων στοιχείων ευρισκομένων σε αδράνεια⁴³. Όμως εν τοις πράγμασι οι πολιτικές οντότητες δεν υφίστανται εντός συστημικού κενού. Έκαστη εξ' αυτών αποτελεί μια από τις πολλές δομικές μονάδες του διεθνούς συστήματος ευρισκομένη σε συνεχή αλληλεπίδραση με άλλες όμοιες. Υπό το πρίσμα δε της διαλεκτικής των διεθνών σχέσεων, στο πλαίσιο της προαναφερόμενης αλληλεπίδρασής τους, αριθμός εκ των στοιχείων της εξεταζόμενης κάθε φορά πολιτικής οντότητας καθίστανται - υπό προϋποθέσεις -

⁴³ Δεχόμενοι την άποψη ότι τα στοιχεία ενός συστήματος δύναται να είναι υλικά (physical things) και άυλα (intangibles) (Meadows 2009, 13) τότε έστω ότι η **εθνική συνείδηση** (intangible) αποτελεί ένα από τα συστατικά στοιχεία μιας πολιτικής οντότητας. Εντός ενός κενού διεθνοπολιτικού γίγνεσθαι το εν λόγω στοιχείο θα αποτελεί απλώς ένα αδρανές πνευματικό χαρακτηριστικό του εμψύχου δυναμικού της. Αντιθέτως μέσα σε ένα διεθνές σύστημα συγκροτούμενο κατ' ελάχιστο από δύο ή περισσότερες πολιτικές οντότητες το εν λόγω στοιχείο προσδίδει την ικανότητα στην εκάστοτε οντότητα που μετέρχεται αυτής να συσπειρώνει τη θέληση και τη βούληση του εμψύχου δυναμικού της κατά τη διάρκεια ενόπλων συγκρούσεων με άλλες όμοιες.

πηγές ισχύος⁴⁴ που της προσδίδουν συγκριμένες ικανότητες (capabilities) C_i ($i=1,2,3,\dots,n$). Το σύνολο δε των υπόψη ικανοτήτων C_i δομεί την ισχύ P ⁴⁵ της πολιτικής οντότητας που της αποδίδεται στο παγκόσμιο σύστημα κατανομής ισχύος (σχήμα 5).

Το νοηματικό περιεχόμενο που αποδίδεται στην έννοια της **ισχύος (Power - P)** είναι δύσκολο να προσδιορισθεί. Στη βιβλιογραφία των Διεθνών Σχέσεων και της Πολιτικής Επιστήμης υφίσταται μεγάλος αριθμός προσδιοριστικών προσεγγίσεων. Ωστόσο, οι περισσότεροι μελετητές της αποδίδουν το περιεχόμενο της δυνατότητας μιας πολιτικής οντότητας, μετερχόμενης του συνόλου των ικανοτήτων C_i που οι διατιθέμενες πηγές ισχύος της παρέχουν, να επιβάλει τη βούλησή της σε άλλη όμοια, με απώτερο στόχο την προώθηση ή προάσπιση των συμφερόντων της (Κουσκουβέλης 2004, 60, 140-141) (Παρίσης 2011, 6-8). Η εν λόγω προσέγγιση αναδεικνύει τη δυναμική μορφή της ισχύος και όχι τη στατική⁴⁶. Καταδεικνύει δε, εμμέσως πλην σαφώς, ότι οι πολιτικές οντότητες εκτός από πολυσύνθετα συστήματα αποτελούν εν παραλλήλω και δομικές μονάδες του διεθνούς συστήματος εντός του οποίου αλληλεπιδρούν με άλλες όμοιες.

Εν προκειμένω η ισχύς P - ή ισοδύναμα το σύνολο των ικανοτήτων C_i - προσδίδει στην πολιτική οντότητα που τη διαθέτει τη δυνατότητα, μέσω

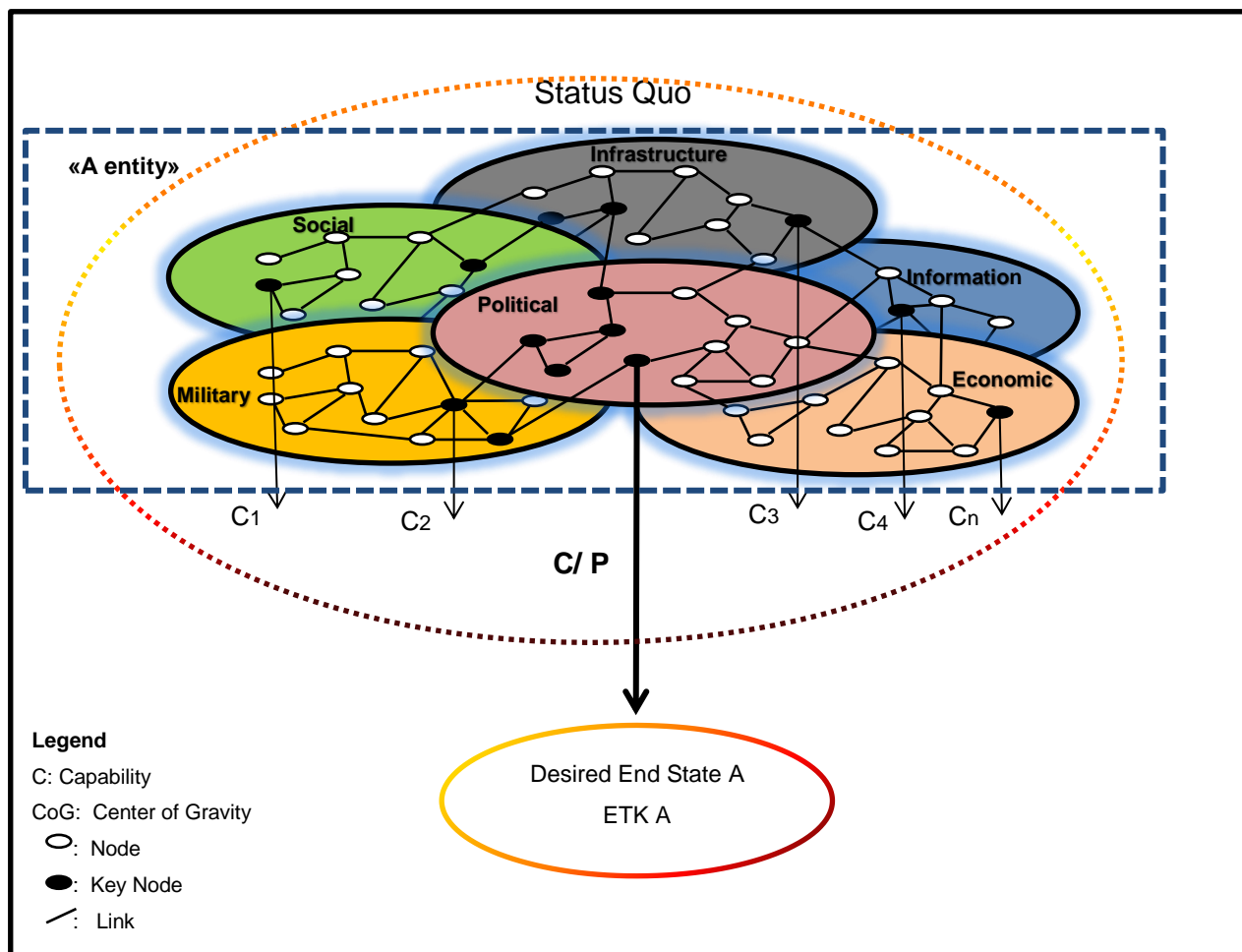
---

⁴⁴ Στη βιβλιογραφία των διεθνών σχέσεων ο αναγνώστης θα βρεθεί αντιμέτωπος με μια σειρά μακροσκελών καταλόγων απαρίθμησης στοιχείων των πολιτικών οντοτήτων που ο εκάστοτε συγγραφέας/ μελετητής κατόπιν πρότερης επιχειρηματολογίας χαρακτηρίζει ως πηγές ισχύος. Μεταξύ αυτών συμπεριλαμβάνονται η γεωγραφία, η οικονομία, οι ένοπλες δυνάμεις, η δημογραφία, οι φυσικοί πόροι, οι πληροφορίες, η ηγεσία, το κύρος του κράτους, ο τύπος διακυβέρνησης, η τεχνολογία κλπ. Για περαιτέρω πληροφορίες βλέπε (Jablonsky 2010, 126-127), (Μαυρόπουλος 2012, 140-148), (Κουσκουβέλης 2004, 147-186), (Κουλουμπής 1995, TBD), (Παρίσης 2011, 80-241). Πλέον τούτου παρατηρείται και η τάση κατηγοριοποίησης των πηγών ισχύος. Στην βιβλιογραφία απαντάται η διάκρισή τους σε : (1) απτές (tangible) και άυλες (intangible) (Κουλουμπής 1995), (2) φυσικές και κοινωνικές (Jablonsky 2010, 126-127), (3) υλικές, λειτουργικές και υποκειμενικές, (4) χώρου, δυναμικού και οργάνωσης (Κουσκουβέλης 2004, 148) (5) αυθύπαρκτες και επίκτητες (Μαυρόπουλος 2012, 142-143). Παρόλα ταύτα σύμφωνα με τον Υπγο (ε.α) Π. Μαυρόπουλο η κατηγοριοποίηση των πηγών ισχύος έχει μόνο θεωρητική αξία (Μαυρόπουλος 2012, 143) ενώ ο Raymond ARON αναφέρει ότι οι κατάλογοι απαρίθμησης των πηγών ισχύος ούτε είναι ούτε μπορούν να καταστούν πλήρεις (Κουσκουβέλης 2004, 147).

⁴⁵ Η συνολική ισχύς - ή ισοδύναμα η συνολική ικανότητα - μιας πολιτικής οντότητας συνιστά σύνθετο μέγεθος επηρεαζόμενο, συγκροτούμενο και νοηματοδοτούμενο από τις πηγές ισχύος που η εν λόγω οντότητα διαθέτει (Κουσκουβέλης 2004, 147) (Μαυρόπουλος 2012, 142).

⁴⁶ Σύμφωνα με τον Ηλία Κουσκουβέλη η στατική κατανόηση της ισχύος περιλαμβάνει μια αυστηρή απαρίθμηση των πηγών ισχύος που διαθέτει μια πολιτική οντότητα. Αντιθέτως η δυναμική συνιστώσα της ισχύος καταδεικνύει τι δύναται να επιτύχει η εν λόγω οντότητα όταν μετέρχεται αυτής (Κουσκουβέλης 2004, 140)

αποφασιστικών ενεργειών (actions)⁴⁷, να προσπαθήσει να ανατρέψει το υφιστάμενο status quo επιβάλλοντας τη μετάβαση των συστημικών σχέσεων με άλλες όμοιες σε μια άλλη Επιθυμητή Τελική Κατάσταση (Desired End State A/ ETK A)⁴⁸ εξυπηρετούσα επωφελώς τα συμφέροντά της⁴⁹ (Σχήμα 5).

Σχήμα 5: Δικτυακό μοντέλο αναπαράστασης της δυναμικής που προσδίδει η Ισχύς P/ Ικανότητες C_i στην πολιτική οντότητα «Α»

Ωστόσο η προσπάθεια μιας πολιτικής οντότητας (A entity), μετερχόμενη της ισχύος P/ ικανοτήτων C_i που διαθέτει, να ανατρέψει/αναθεωρήσει το έκαστοτε

⁴⁷ Οι αναληφθείσες ενέργειες (actions) κάθε οντότητας εντός της διεθνοπολιτικής κονίστρας συνιστούν τη μετουσίωση της ισχύος P που διαθέτει σε έμπρακτη προσπάθεια αυτής να προωθήσει ή προασπίσει τα συμφέροντά της.

⁴⁸ Ως Επιθυμητή Τελική Κατάσταση (ETK) δύναται να οριστεί το σύνολο των συνθηκών (πολιτικών, κοινωνικών, οικονομικών, στρατιωτικών κλπ) που η πολιτική οντότητα επιδιώκει/ επιθυμεί να επικρατούν με την ολοκλήρωση των ενεργειών που αναλήφθηκαν εξ' αυτής .

⁴⁹ Ο Παναγιώτης Ήφαιστος θεωρεί δεδομένο ότι κάθε πολιτική οντότητα, όταν διαπιστώνει ότι οι συνθήκες/ συγκυρίες της το επιτρέπουν, θα μετέλθει της ισχύος που διαθέτει προκειμένου να προωθήσει τα συμφέροντά της έστω και εις βάρος άλλων οντοτήτων (Ήφαιστος 2009, 107).

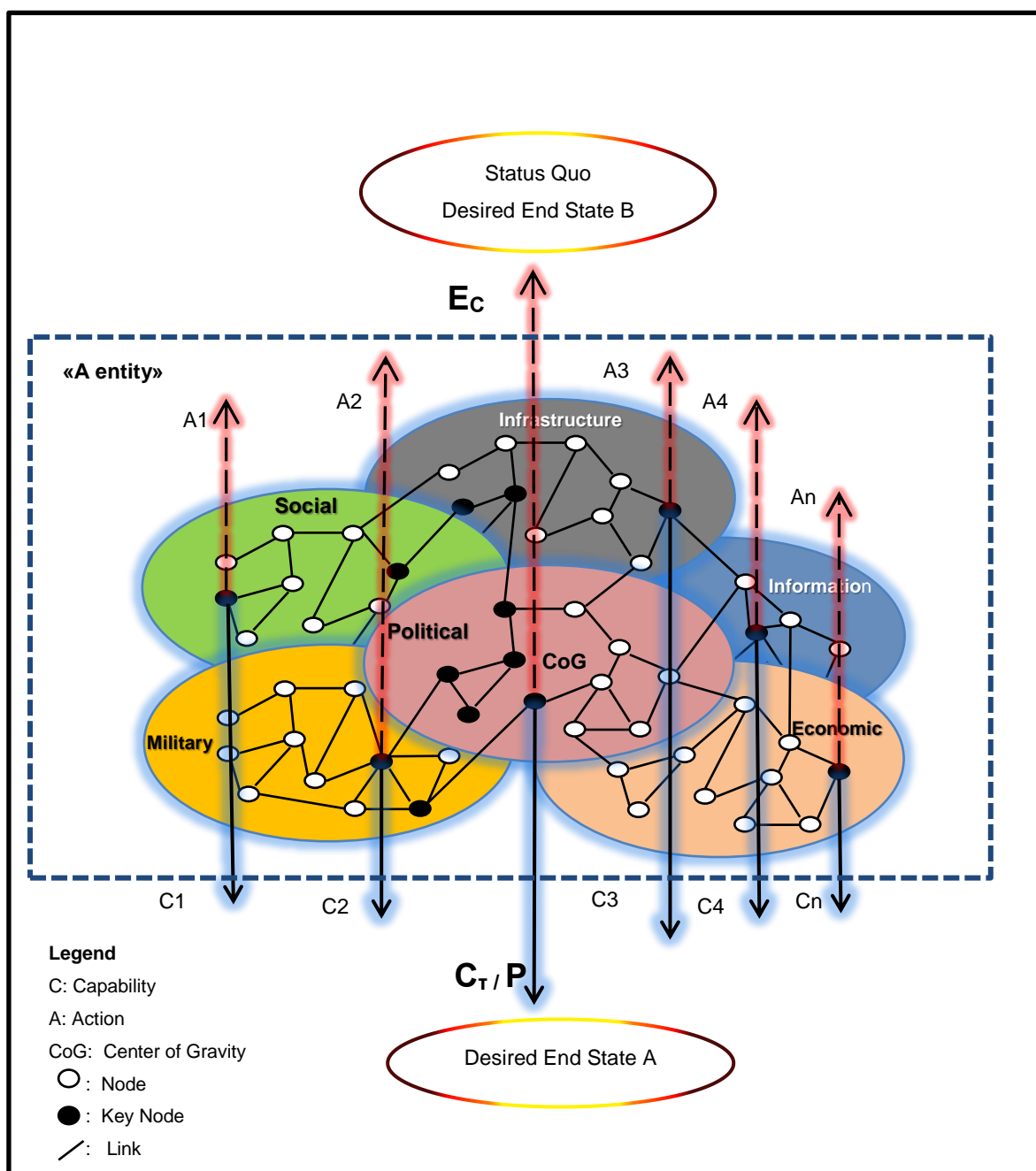
status quo νομοτελειακά φαλκιδεύει τα συμφέροντα μιας ή περισσότερων άλλων πολιτικών οντοτήτων (Λυμπέρης 1997, 45). Αναπόφευκτα η μεταξύ τους συστημική σχέση καθίσταται αντιπαραθετική. Αποτιμώντας την ισχύ P που διαθέτει η πολιτική οντότητα (B entity) της οποίας τα συμφέροντα θίγονται θα αντιδράσει⁵⁰. Ήτοι θα επενεργήσει επί της αντιπαραθετικά διακεείμενης όμοιας (A entity) με ένα σύνολο ενεργειών (actions) A_i ($i=1,2,3,\dots,n$) ⁵¹ οι οποίες συνιστούν εν τοις πράγμασι τη μετουσίωση της ισχύος P/ ικανοτήτων C_i που διαθέτει σε έμπρακτη προσπάθεια αυτής να προασπίσει τα συμφέροντά της. Συγκεκριμένα, με την ανάληψη των ενεργειών A_i η θιγόμενη οντότητα (B entity) επιδιώκει να προκαλέσει συγκεκριμένες αλλαγές στο συστημικό περιβάλλον της αντιπάλου οντότητας (A entity). Αλλαγές οι οποίες προσδοκά ότι αναπόφευκτα θα επιφέρουν την αποδόμηση της ισχύος P/ ικανοτήτων C_i που η αντίπαλη όμοια (A entity) διαθέτει. Το τελικό αποτέλεσμα της περιγραφείσας συγκρουσιακής αλληλεπίδρασης των δύο πολιτικών οντοτήτων θα είναι σύννομο με το θουκυδίδειο αξίωμα ότι «*οι δυνατοί κάνουν όσα τους επιτρέπει η ισχύς τους και οι αδύνατοι αποδέχονται ό,τι τους επιβάλλει η αδυναμία τους*» (Θουκυδίδης, Βιβλίο Ε -89). Εν προκειμένω, τυχόν αποδόμηση της ισχύος P/ ικανοτήτων C_i της αναθεωρητικής πολιτικής οντότητας (A entity) της επιβάλλει, στο πλαίσιο της ορθολογικής εκτίμησης της διαμορφούμενης κατάστασης, να υπαναχωρήσει των αξιώσεων της και να αποδεχτεί την επιστροφή των συστημικών σχέσεων με την αντιπαραθετικά διακεείμενη (B entity) στην προτέρα κατάσταση (σ.σ: Status Quo/ ETK B). Αντιθέτως, σε περίπτωση που η προσπάθεια αποδόμησης αποβεί άκαρπη τότε θα πράξει ό,τι της επιτρέπει η ισχύς που διαθέτει. Ήτοι θα επιβάλει τη μετατόπιση των

---

⁵⁰ Η περιγραφείσα συγκρουσιακή αλληλεπίδραση που διέπει τη σχέση των πολιτικών οντοτήτων του διεθνούς συστήματος αποτελεί μια σύνοψη των κυριοτέρων αξιωμάτων επί των οποίων δομείται η ρεαλιστική θεώρηση των διεθνών σχέσεων. Ενδεικτικά δύναται να αναφερθούν τα ακόλουθα: (1) το διεθνές σύστημα εντός του οποίου λειτουργούν και αλληλεπιδρούν οι πολιτικές οντοτητες είναι άναρχο και αναπόφευκτα ανταγωνιστικό (2) οι πολιτικές οντοτητες μέσω της ισχύος που κατέχουν επιδιώκουν την προώθηση και ικανοποίηση των εκάστοτε συμφερόντων τους (3) «*οι πολιτικές οντοτητες προσφεύγουν στον πόλεμο όχι από λάθος εκτιμήσεις αλλά για να εξυπηρετήσουν σαφή συμφέροντα και πολιτικούς σκοπούς*» (Κουσκουβέλης 2004, 60 -61).

⁵¹ Οι ενέργειες (actions) μιας οντότητας έχουν σαν στόχο άλλες οντοτητες και δύναται να θεωρηθούν ως η διαδικασία χρήσης των διαθέσιμων εργαλείων ισχύος (instruments of power) (σ.σ: πολιτικό, οικονομικό, στρατιωτικό, κοινωνικό) με σκοπό να δημιουργήσουν συγκεκριμένες επιδράσεις (effects) επί αυτών των οντοτήτων στο πλαίσιο επίτευξης των τιθεμένων ΑΝΣΚ. Με τον όρο δε «*επίδραση (effect) νοείται μια αλλαγή στην κατάσταση ενός συστήματος ή ενός συστατικού στοιχείου αυτού, η οποία επέρχεται από μια ή περισσότερες ενέργειες (actions)*» (ΑJP-5 2013, Lex-8)

υπόψη σχέσεων στην επιδιωκόμενη και επωφελέστερη για τα συμφέροντά της Επιθυμητή Τελική Κατάσταση A (Desired End State A/ ETK A) (σχήμα 6)

Σχήμα 6 Δικτυακό μοντέλο γραφικής αναπαράστασης επενέργειας μιας πολιτικής οντότητας «B» στο δομολειτουργικό περιβάλλον άλλης όμοιας οντότητας «A»

Στις προηγούμενες παραγράφους καταδεικνύεται emphaticά η δυναμική που προσδίδουν οι ικανότητες C_i εν είδει ισχύος σε κάθε πολιτική οντότητα που μετέρχεται αυτών προκειμένου να προωθήσει ή προασπίσει τα συμφέροντά της. Ωστόσο δεν αναδεικνύεται το γεγονός ότι ένα εκ των στοιχείων του

δομολειτουργικού περιβάλλοντος εκάστης εξ αυτών επιτελεί το ρόλο του φορέα της υπόψη ισχύος $P/$ ικανοτήτων C_i ούτε καταδεικνύεται πιο είναι το συγκεκριμένο στοιχείο που επιτελεί το ρόλο αυτό.

Αποτελεί κοινό τόπο ότι σε κάθε θεσμικά δομημένη και διοικητικά οργανωμένη πολιτική οντότητα υφίσταται εν τοις πράγμασι μία κυβερνούσα αρχή (governing element/body)⁵². Ήτοι ένα εκ των στοιχείων αυτής αποτελεί αξιωματικά τη μοναδική αναγνωρισμένη ή/ και νομιμοποιημένη εξουσιαστική και ρυθμιστική αρχή του δομικού και λειτουργικού περιβάλλοντός της. Με την ιδιότητα αυτή το συγκεκριμένο στοιχείο αποτελεί εξ' ορισμού τον φορέα του συνόλου των ικανοτήτων C_i που οι διατιθέμενες πηγές ισχύος παρέχουν στην οντότητα. Συνεπακολούθως, αποτελεί και το φορέα της συνολικής ισχύος P , εν είδει ικανοτήτων, που αποδίδεται στην οντότητα στο παγκόσμιο σύστημα κατανομής ισχύος.

Πλέον τούτου η ιδιότητα της κυβερνούσας αρχής προσδίδει αυταπόδεικτα στο στοιχείο που τη φέρει επάρκεια εξουσίας, πλεόνασμα αρμοδιοτήτων και πρωτεύοντα ρόλο στη λήψη απόφασης αναφορικά με τον τρόπο δράσης, αντίδρασης και αντιαντίδρασης της οντότητας στα δρώμενα του διεθνοπολιτικού γίνεσθαι. Απόφαση η οποία λαμβάνεται κατόπιν αποτίμησης της διατιθέμενης ισχύος $P/$ ικανοτήτων C_i και υπό το πρίσμα του προαναφερθέντος θουκυδίδειου αξιώματος ότι «*οι δυνατοί κάνουν όσα τους επιτρέπει η ισχύς τους και οι αδύνατοι αποδέχονται ό,τι τους επιβάλλει η αδυναμία τους*» (Θουκυδίδης, Βιβλίο Ε-89).

Προς τούτο η ανεύρεση στη δομική διάρθρωση μιας πολιτικής οντότητας εκείνου του στοιχείου που φέρει την ιδιότητα της κυβερνούσας αρχής συνιστά

---

⁵² Σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο μία δομική μονάδα του διεθνούς συστήματος συνιστά κρατική οντότητα εφόσον διαθέτει μόνιμο πληθυσμό (λαό), συγκεκριμένη επικράτεια στην οποία μένει ο πληθυσμός (λαός) και μια κυβερνητική αρχή (κυβέρνηση) ικανή να ασκεί απόλυτη και αποκλειστική εξουσία στην επικράτεια και τον πληθυσμό. Η εν λόγω δε κυβερνούσα αρχή αποτελεί το μοναδικό φορέα στο εσωτερικό ενός κράτους που δύναται να διεξάγει διεθνείς σχέσεις με άλλες οντότητες του διεθνούς συστήματος (Newnham and Evans 1998, 512) (Κουσκουβέλης 2004, 112-113). Προς τούτο κάθε πολιτική οντότητα που συνιστά κράτος διαθέτει εξ' ορισμού στο δομολειτουργικό περιβάλλον της ένα στοιχείο που επιτελεί το ρόλο της κυβερνούσας αρχής. Στις λοιπές πολιτικές οντότητες του διεθνούς συστήματος όπως *ad hoc* και *de jure* συνασπισμούς/ συμμαχίες κρατών, επαναστατικά κινήματα, τρομοκρατικές οργανώσεις κλπ η ύπαρξη στο δομολειτουργικό περιβάλλον τους μιας κυβερνούσας αρχής αποτελεί αναγκαία συνθήκη προκειμένου να καταστεί εφικτή η πραγμάτωση του λόγου οργάνωσης/ συγκρότησής τους. Επί του προκειμένου η επίτευξη των τιθεμένων πολιτικών σκοπών τους. Η ιστορική και τρέχουσα πραγματικότητα αποτελούν αδιάψευστο εχέγγυο της ανωτέρω θέσης.

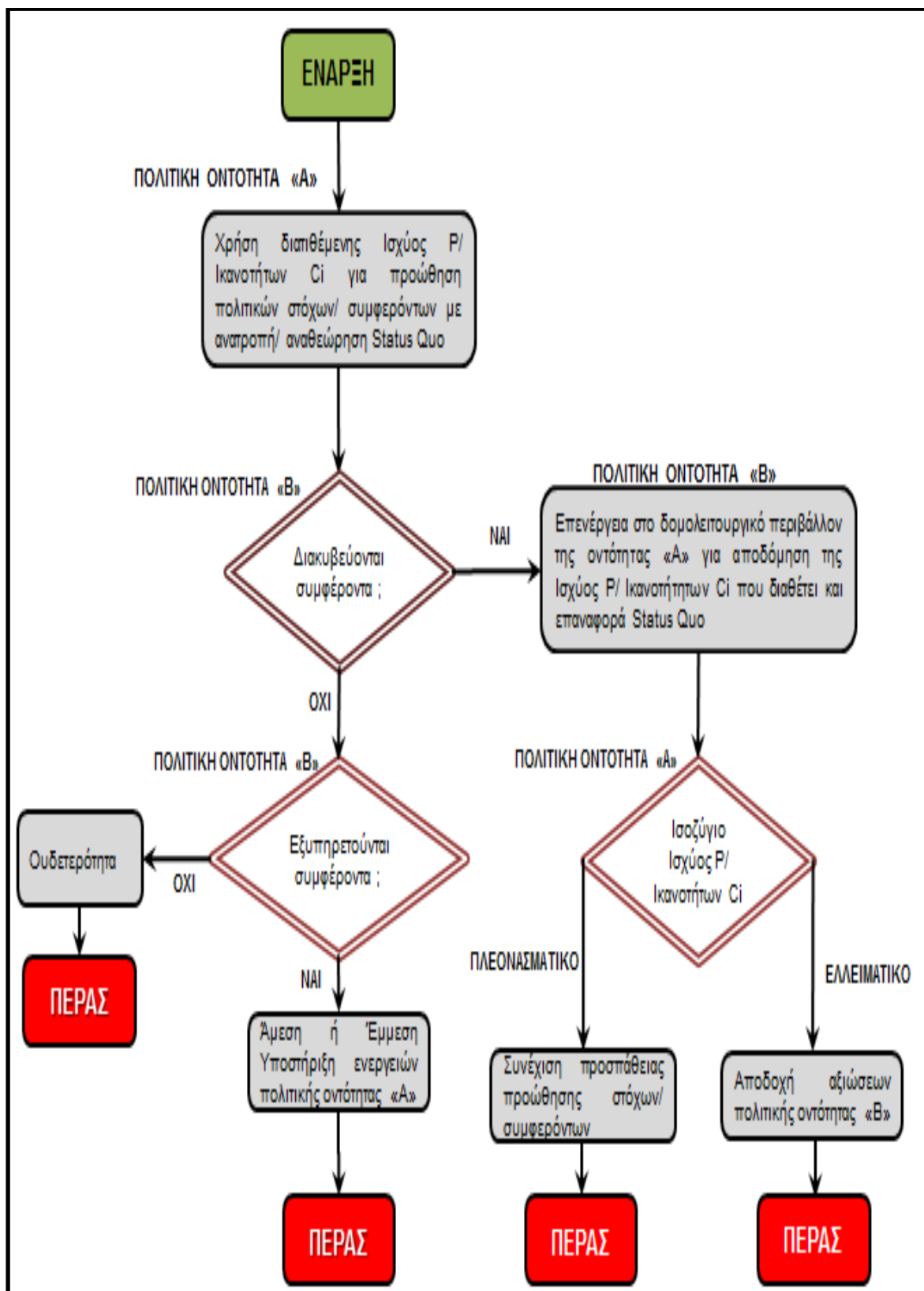

πράξη στρατηγικής προτεραιότητας για τις λοιπές όμοιες των οποίων η συστημική σχέση με την υπόψη οντότητα τελεί σε καθεστώς αντιπαράθεσης οιασδήποτε κλίμακας (ένταση – κρίση – πόλεμο), λόγω σύγκρουσης συμφερόντων. Η ανάληψη δε ενεργειών προς απαγόρευση στην εν λόγω αρχή να επιτύχει τους πολιτικούς σκοπούς της καθίσταται επιβεβλημένη. Εν προκειμένω, αναγκαιεί η επίδραση στο δομολειτουργικό περιβάλλον της πολιτικής οντότητας με ένα σύνολο ενεργειών A_i προς εξουδετέρωση των πηγών ισχύος της. Επί της ουσίας οι αναληφθείσες ενέργειες A_i , ως σύνολο, συνιστούν επενέργεια επί της υπόψη αρχής καθόσον η εξουδετέρωση των πηγών ισχύος καθίσταται βιωματικά αντιληπτή από αυτή ως μια καθοριστική επίδραση επί των ικανοτήτων της (Capabilities Based Effect – E_c)⁵³ με στόχο την αποδόμηση της ισχύος P , ή αλλιώς της υφιστάμενης δυνατότητάς της να επιβάλει την βούλησή της στα τεκταινόμενα με τις αντιπαραθετικά διακείμενες πολιτικές οντότητες (Σχήμα 6).

Εν τέλει, η αποτίμηση του ισοζυγίου ισχύος ως ενεργητικό ή παθητικό - απόρροια της ύπαρξης ή απώλειας ισχύος/ ικανοτήτων C_i λόγω εγγενών χαρακτηριστικών ή επενέργειας εξωγενών παραγόντων αντίστοιχα- θα καθορίσει την απόφαση της υπόψη αρχής επί του τρόπου αντίδρασης. Επί του προκειμένου την απόφασή της για έναρξη, συνέχιση ή τερματισμό της προσπάθειας μετατόπισης των συστημικών σχέσεων της πολιτικής οντότητας με τις αντιπαραθετικά διακείμενες όμοιες από μια υφιστάμενη κατάσταση σε άλλη ευνοϊκότερη και εξυπηρετούσα τα συμφέροντα ή τους πολιτικούς σκοπούς της (Σχήμα 7).

---

⁵³ Με τον όρο «επίδραση (effect) νοείται μια αλλαγή στην κατάσταση ενός συστήματος ή ενός συστατικού στοιχείου αυτού, η οποία επέρχεται από μια ή περισσότερες ενέργειες (actions)» (AJP-5 2013, Lex-8)

Σχήμα 7: Αλγοριθμικό διαγράμμα ροής αποτελέσματος συγκρουσιακής αντιπαράθεσης πολιτικών οντοτήτων

Η ανωτέρω πραγματοποιηθείσα ανάλυση οροθετεί σαφώς μια ιδιαίτερη/κυρίαρχη ιδιότητα που δύναται να αποδοθεί στην κυβερνούσα αρχή των πολιτικών οντοτήτων κατά τη διάρκεια της συγκρουσιακής αλληλεπίδρασής τους εντός του διεθνοπολιτικού γίνεσθαι. Επί του προκειμένου η κυβερνούσα αρχή αποτελεί το δομολειτουργικό στοιχείο μιας πολιτικής οντότητας επί του οποίου κάθε αντιπαραθετικά διακείμενη όμοια θα πρέπει να επενεργήσει προκειμένου να επιτύχει τον τιθέμενο πολιτικό της σκοπό/στόχο.

Στο σημείο αυτό της ανάλυσης, επί των διαλαμβανομένων στον κόσμο των πολιτικών οντοτήτων, κρίνεται σκόπιμο να κληθεί στο προσκήνιο η έννοια του κέντρου βάρους ενός υλικού σώματος. Συγκεκριμένα, η ιδιότητα που διέπει το υπόψη υλικό σημείο όταν ένας εξωτερικός δρώντας βούλεται να μετακινήσει ένα υλικό σύστημα σε ένα επιθυμητό για αυτόν σημείο του χώρου. Επί του προκειμένου σύμφωνα με τις προβλέψεις της Μηχανικής το κέντρο βάρους αποτελεί εκείνο το σημείο του συστήματος επί του οποίου ο εν λόγω δρώντας θα πρέπει να επενεργήσει με μια κατάλληλης έντασης εξωτερική δύναμη F (σ.σ: μεμονωμένη ή συνισταμένη εξωτερικών δυνάμεων F_i), προς επίτευξη του υπόψη τιθέμενου σκοπού του.

Επιχειρώντας μια αναλογική αντιστοίχιση της ανωτέρω ιδιότητας της κυβερνούσας αρχής με αυτή του κέντρου βάρους καταφαίνεται ότι αμφότερες μοιράζονται το ίδιο εννοιολογικό/σημασιολογικό περιεχόμενο. Επί της ουσίας καθίσταται emphaticά σαφές ότι η κυβερνούσα αρχή αποτελεί για την πολιτική οντότητα ότι και το κέντρο βάρους για ένα υλικό σύστημα. Ήτοι εκείνο το στοιχείο ή υλικό σημείο αντίστοιχα επί του οποίου θα πρέπει να επενεργήσει ένας εξωτερικός δρώντας προκειμένου να επιτύχει τον τεθέντα σκοπό του. Κατόπιν των ανωτέρω και με γνώμονα την εννοιολογική αναλογικότητα που διέπει κάθε μεταφορικό σχήμα λόγου δυνάμεθα να χαρακτηρίζουμε την κυβερνούσα αρχή έκαστης πολιτικής οντότητας ως το κέντρο βάρους αυτής.

Πλέον των ανωτέρω, όπως και στο φυσικό ανάλογο, για την ανεύρεση του κέντρου βάρους μιας πολιτικής οντότητας θα πρέπει αυτή να τελεί υπό συνοχή προκειμένου να δύναται να θεωρηθεί ως μια ολότητα. Σε αντίθετη περίπτωση θα πρέπει να αναζητούνται τα σημεία στα οποία υφίσταται λύση της συνοχής και να προσδιορίζεται ο αριθμός των νέων οντοτήτων που προκύπτουν. **Κάθε μια δε**

από αυτές θα διαθέτει τη δική της κυβερνούσα αρχή και επομένως το δικό της κέντρο βάρους. Το είδος της πολιτικής ενότητας, η διοικητική εξάρτηση/ υπαγωγή και τέλος η κοινότητα των συμφερόντων αποτελούν εκείνες τις σταθερές με τις οποίες θα πρέπει να εξετάζεται η ύπαρξη της επιζητούμενης ενότητας.

Συνοψίζοντας προκύπτουν τα ακόλουθα:

- ❖ Το στοιχείο μιας πολιτικής οντότητας που επιτελεί το ρόλο της κυβερνούσας αρχής δύναται, στο πλαίσιο της εννοιολογικής αναλογικότητας, να χαρακτηρίζεται ως το κέντρο βάρους αυτής ⁵⁴.
- ❖ Για τον προσδιορισμό του κέντρου βάρους μιας πολιτικής οντότητας απαιτείται η εκ των προτέρων εξέταση της συνοχής αυτής.
- ❖ Κάθε πολιτική οντότητα διαθέτει **ένα μόνο** κέντρο βάρους.

---

⁵⁴ Ο Υποστράτηγος (ε.α) Παναγιώτης Μαυρόπουλος σε σχετικό άρθρο του χρησιμοποιώντας ως μεθοδολογικό εργαλείο την «Παράδοξη Τριάδα- Paradoxical Trinity» του Carl von Clausewitz καταδεικνύει ότι η κυβερνούσα αρχή μιας πολιτικής οντότητας συνιστά το κέντρο βάρους αυτής. Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε (Μανγоруιος 2016)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΕΚ ΝΕΟΥ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΧΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΑΡΟΥΣ ΣΕ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

3.1 Ορίζοντας εκ νέου την έννοια του κέντρου βάρους

Όπως αναλύθηκε και επιχειρηματολογήθηκε ο τρόπος με τον οποίο η ΝΑΤΟϊκή συμμαχία πραγματεύεται την έννοια του κέντρου βάρους υπολείπεται ενάργειας. Μέσω δε της μελέτης συγκεκριμένων περιπτώσεων (case studies), εν προκειμένω των επιχειρήσεων «Desert Storm» και «Allied Force», καταδείχθηκε ότι το εν λόγω γεγονός δύναται να καταστήσει την εν λόγω έννοια περισπαστικό αίτιο της διεργασίας σχεδίασης επιχειρήσεων. Δεχόμενοι όμως ότι η αξία της ίδιας της έννοιας (concept) ως συστατικό στοιχείο της υπόψη διεργασίας δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση, τότε καθίσταται σαφές ότι η μόνη ενδεικνυόμενη λύση είναι η εκ νέου οροθέτηση αυτής. Οροθέτηση η οποία θα πρέπει αφενός να διέπεται από ακρίβεια, σαφήνεια και λογική⁵⁵ αφετέρου να βασίζεται στη συμπερασματική διαπίστωση της προηγηθείσας ανάλυσης. Εν προκειμένω στη διαπίστωση ότι, στο πλαίσιο της εννοιολογικής αναλογικότητας, η κυβερνούσα αρχή μιας πολιτικής οντότητας συνιστά το κέντρο βάρους αυτής. Κατόπιν των ανωτέρω και με γνώμονα τις κυρίαρχες ιδιότητες που διαθέτει η εν λόγω αρχή δυνάμεθα να διατυπώσουμε τον ακόλουθο ορισμό:

«Το κέντρο βάρους μιας πολιτικής οντότητας ορίζεται ως εκείνο το ανθρώπινο δυναμικό της κυβερνούσας αρχής αυτής που έχει τη δυνατότητα λήψης απόφασης για την έναρξη, συνέχιση και τερματισμό της προσπάθειας επίτευξης των τεθέντων πολιτικών σκοπών».

Ο εν λόγω ορισμός προάγει την σαφήνεια. Ο αναγνώστης δεν προτρέπεται να αναζητήσει το κέντρο βάρους μιας πολιτικής οντότητας σε ένα σύνολο ετερόκλητων στοιχείων όπως ικανότητες, τοποθεσίες και χαρακτηριστικά. Στοιχείων διαχωριζομένων μεταξύ τους με διαζευκτικούς συνδέσμους. Απεναντίας,

---

⁵⁵ Στο λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας ο «ορισμός» καθορίζεται ως «η σαφής και ακριβής διατύπωση του νοήματος (σημασίας) μιας λέξης (ή έννοιας) και ο προσδιορισμός των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, των ιδιοτήτων κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μην είναι δυνατή η σύγχυσή της με άλλη» (Μπαμπινιώτης 1998, 1289)

δηλώνεται με κατηγορηματικότητα ότι το κέντρο βάρους θα πρέπει να αναζητείται στο ανθρώπινο δυναμικό που συγκροτεί την κυβερνούσα αρχή αυτής.

Εκτός όμως από σαφήνεια, ο ορισμός διέπεται και από λογική⁵⁶. Στη διατύπωσή του υφίστανται αρχές/ κριτήρια μέσω των οποίων έκαστος δύναται με μια ακολουθία σκέψεων να καταλήξει σε αιτιολογημένα συμπεράσματα για το τι συνιστά και τι όχι το κέντρο βάρους μιας πολιτικής οντότητας. Εν πρώτοις, καθίσταται σαφές ότι το κέντρο βάρους θα πρέπει να αναζητηθεί στο ανθρώπινο δυναμικό της κυβερνούσας αρχής. Ακολούθως, αυτό το ανθρώπινο δυναμικό θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα λήψης απόφασης καθοριστικής σημασίας αναφορικά με τους τεθέντους πολιτικούς ΑΝΣΚ. Επομένως η λογική δύναται να αποδοθεί εν είδει εξίσωσης ως ακολούθως:

$$Hu_G + D_{\text{persuit OBJ}} = CoG$$

όπου οι όροι της εξίσωσης (μεταβλητές – συντελεστές) ορίζονται ως:

Hu_G - Human Factor of Governing Body: ανθρώπινο δυναμικό της κυβερνούσας αρχής της πολιτικής οντότητας. Ο εν λόγω όρος αποτελεί μεταβλητή της εξίσωσης που λαμβάνει διακριτές τιμές στο σύνολο **H = {person, group}**.

D_{persuit OBJ} - Decision Making – Λήψη απόφασης για έναρξη, συνέχιση και λήξη προσπάθειας για επίτευξη τεθέντων ΑΝΣΚ. Ο εν λόγω όρος αποτελεί συντελεστή της εξίσωσης για τον οποίο θα πρέπει να ισχύει **D_{persuit OBJ} ≠ 0**.

CoG : Center of Gravity – Κέντρο Βάρους πολιτικής οντότητας – τιμή της εξίσωσης.

Ωστόσο, το μεθοδολογικό πλαίσιο χρήσης της έννοιας του κέντρου βάρους συνίστα ένα «παζλ» αποτελούμενο από τρία αλληλένδετα μεταξύ τους «κομμάτια». Ο ανωτέρω παρατιθέμενος ορισμός αποτελεί το ένα από αυτά. Τα άλλα δύο είναι ο

---

⁵⁶ Δεν κρίνεται σκόπιμο να εξεταστεί αν στη διατύπωση του εν λόγω ορισμού υφίσταται το στοιχείο της **ακρίβειας**. Εφόσον, όπως καταδείχτηκε, ο ορισμός διέπεται από **σαφήνεια** και **λογική** τότε αναπόδραστα θα διέπεται και από **ακρίβεια**. Επίσης η ανάλυση του εν λόγω ορισμού προκειμένου να διαπιστωθεί αν διέπεται από σαφήνεια και λογική βασίζεται σε αντίστοιχη ανάλυση που πραγματοποίησε ο Eikmeier σε σχετική μονογραφία του και σε άρθρο του. Για περαιτέρω πληροφορίες βλέπε (D. Eikmeier 2012, 140-143) (D. C. Eikmeier 2016, 111).

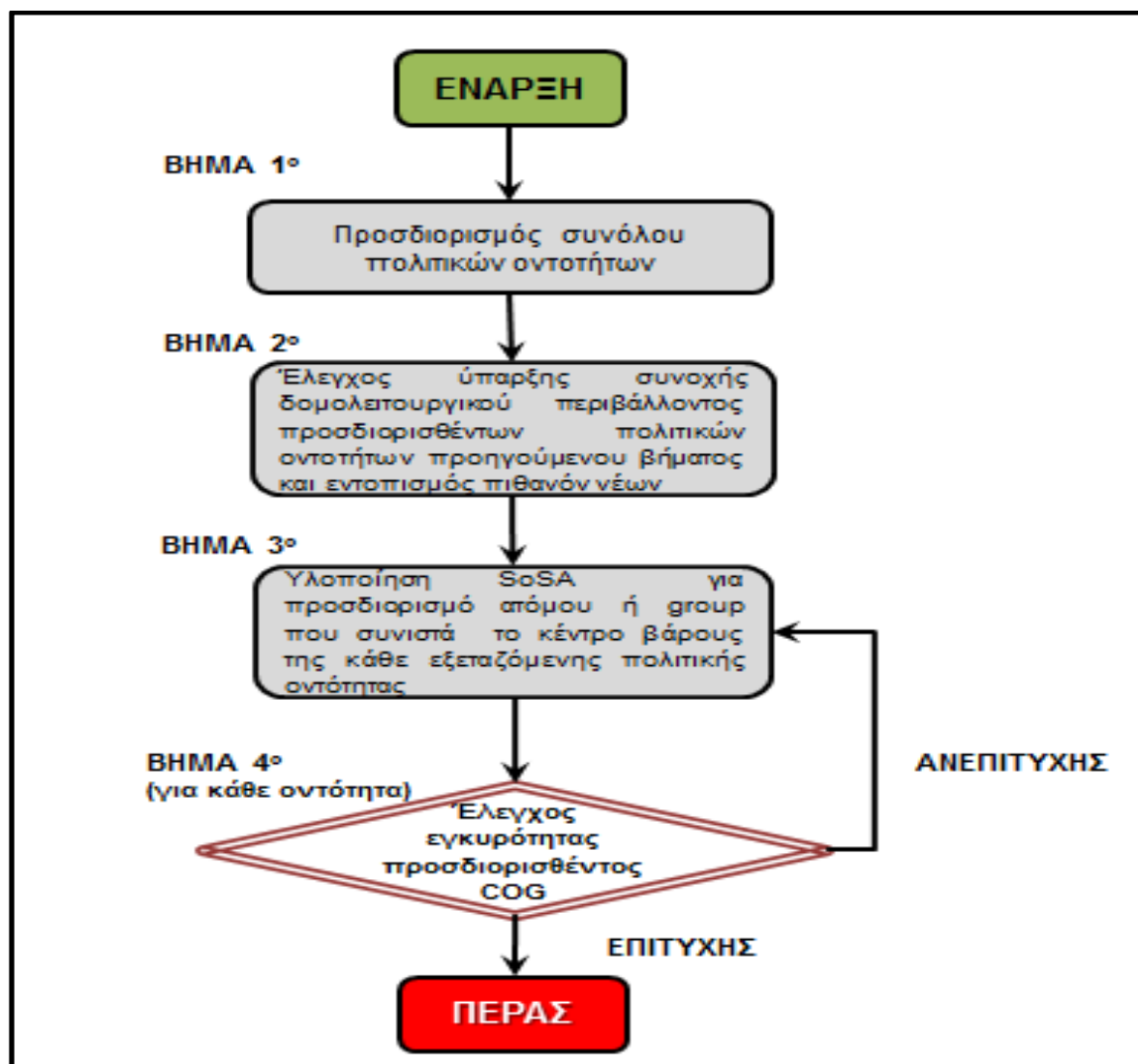
προσδιορισμός και ο επηρεασμός⁵⁷. Οποιαδήποτε σημαντική αλλαγή ενός εξ' αυτών οδηγεί αναπόφευκτα και στην αναπροσαρμογή των άλλων δύο. Ως εκ τούτου, ο νέος ορισμός του κέντρου βάρους μιας πολιτικής οντότητας και η ανάλυση επί της οποίας στηρίχθηκε η διατύπωσή του επιβάλλει την επαναπροσέγγιση της διεργασίας προσδιορισμού και επηρεασμού του.

---

⁵⁷ Με τον όρο «επηρεασμός» νοείται η αδρανοποίηση, αποδυνάμωση ή εξουδετέρωση του κέντρου βάρους μιας αντιπαραθετικά διακείμενης πολιτικής οντότητας, με την κατά περίπτωση χρήση των ημέτερων εργαλείων ισχύος (instruments of power), προκειμένου να υπαναχωρήσει των αξιώσεών του και να εγκαταλείψει την προσπάθεια επίτευξης των τιθεμένων πολιτικών ΑΝΣΚ. Ωστόσο στην περίπτωση μιας φιλικά διακείμενης πολιτικής οντότητας τότε με τον όρο «επηρεασμός» νοείται η με οποιοδήποτε τρόπο προστασία του κέντρου βάρους αυτής.

3.2 Διεργασία προσδιορισμού του κέντρου βάρους των πολιτικών οντοτήτων (Center of Gravity Identification Process – CoG IP)

Η εν λόγω διεργασία⁵⁸ αποτελείται από τέσσερις διακριτές και αλληλοτροφοδοτούμενες υποδιεργασίες, εν είδει βημάτων, οι οποίες συνοπτικά εμφανίζονται στο κάτωθι αλγοριθμικό διάγραμμα ροής (σχήμα 8):

Σχήμα 8: Αλγοριθμικό διάγραμμα ροής διεργασίας προσδιορισμού κέντρου βάρους πολιτικής οντότητας

⁵⁸ «Σύμφωνα με το πρότυπο του ΕΛΟΤ 1429 ως διεργασία (process) ορίζεται ένα σύνολο αλληλένδετων δραστηριοτήτων με αλληλεπιδράσεις που μετασχηματίζουν εισερχόμενα σε αποτελέσματα με σκοπό την προσθήκη αξίας. Αντίστοιχα σύμφωνα με το ίδιο πρότυπο ως διαδικασία (procedure) ορίζεται ο καθορισμένος τρόπος για την εκτέλεση μιας διεργασίας ή δραστηριότητας» (Καρμπέρης και Καραλάτης 2013, 446)

Τα βήματα της διεργασίας αναλυτικά έχουν ως ακολούθως :

Βήμα 1^ο: Προσδιορισμός του συνόλου των πολιτικών οντοτήτων με τις οποίες η ημετέρα όμοια θα απαιτηθεί να αλληλεπιδράσει είτε συνεργατικά είτε συγκρουσιακά εν τόπω και χρόνω προς επίτευξη των τιθεμένων πολιτικών σκοπών της.

Βήμα 2^ο: Ανάλυση του συστημικού περιβάλλοντος (System of Systems Analysis –SoSA) κάθε προσδιορισθείσας πολιτικής οντότητας προκειμένου να εξετασθεί η δομολειτουργική συνοχή τους και η δυνατότητα να αντιμετωπίζεται έκαστη εξ'αυτών ως μια ολότητα. Σε περίπτωση που υφίσταται λύση της συνοχής θα πρέπει να προσδιοριστεί ο αριθμός των νέων οντοτήτων που προκύπτουν. Το είδος της πολιτικής και κοινωνικής ενότητας, η διοικητική εξάρτηση/ υπαγωγή και τέλος η κοινότητα των συμφερόντων αποτελούν εκείνα τα κριτήρια με τα οποία θα πρέπει να εξετάζεται η ύπαρξη της επιζητούμενης ενότητας. Από την ανάλυση δυνατόν να προκύψουν τα κάτωθι αποτελέσματα:

❖ Η εξεταζόμενη πολιτική οντότητα δύναται να θεωρηθεί ως μια ολότητα ⁵⁹.

❖ Η εξεταζόμενη πολιτική οντότητα δεν δύναται να θεωρηθεί ως μια ολότητα καθόσον δεν υφίσταται δομολειτουργική συνοχή στο συστημικό της περιβάλλον⁶⁰.

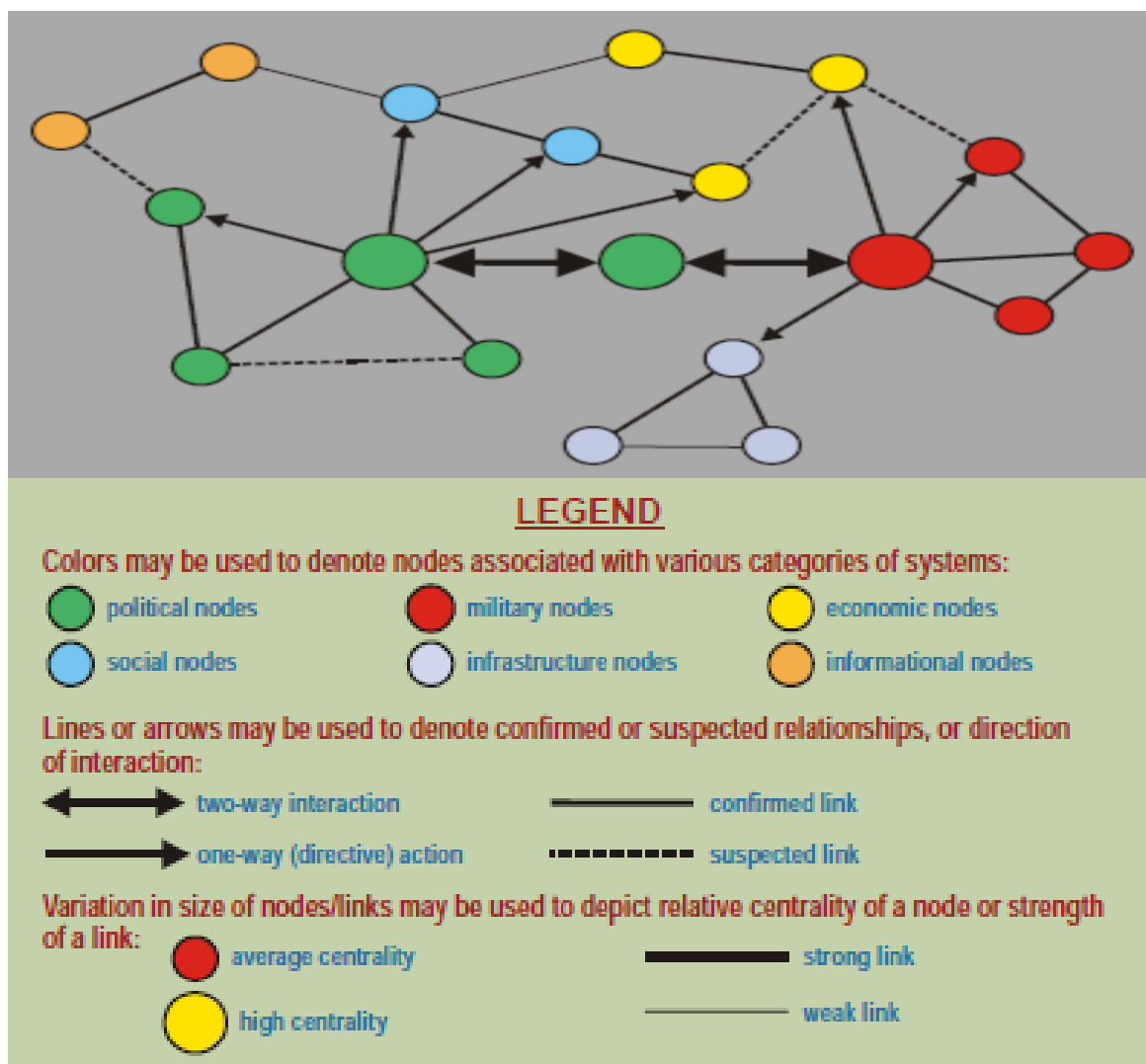
---

⁵⁹ Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί η ΝΑΤΟϊκή συμμαχία κατά τη διάρκεια της επιχείρησης ALLIED FORCE στο Κόσσοβο. Η ύπαρξη πολιτικής ενότητας και η εν χρόνω κοινότητα των συμφερόντων μεταξύ των κρατών μελών της de jure συμμαχίας αποτελούν τα κριτήρια με τα οποία αυτή ήταν δυνατό να θεωρηθεί ως μια ολότητα.

Βήμα 3^ο: Προσδιορισμός, για κάθε μία από τις τελικώς αναγνωρισθείσες πολιτικές οντότητες, του ανωτέρω βήματος της υφιστάμενης διεργασίας, εκείνου του ανθρωπίνου δυναμικού το οποίο συγκροτεί την κυβερνούσα αρχή κάθε μιας εξ' αυτών και έχει τη δυνατότητα να καθορίζει τον τρόπο χρήσης των διαθέσιμων εργαλείων ισχύος (instruments of power) και τη ληφθήσα απόφαση για την έναρξη, συνέχιση και τερματισμό της προσπάθειας επίτευξης των τεθέντων πολιτικών σκοπών. Το ανθρώπινο δυναμικό της κάθε εξεταζόμενης οντότητας που πληρεί τα ανωτέρω κριτήρια θα συνιστά το κέντρο βάρους αυτής. Θα πρέπει δε να αναζητείται ανάμεσα σε **μεμονωμένα άτομα ή ομάδες ατόμων** που ανήκουν σε κυβερνητικές δομές (επιτελείο, συμβούλιο κόμμα), πολιτικούς ή διοικητικούς ιθύνοντες, στην άρχουσα καθεστηκυία τάξη, στη διοικητική δομή, σε πρόσωπα συγκαταλεγόμενα στην κατηγορία των αρχηγών κρατών ή των ηγετικών φυσιογνωμιών κλπ (Giles και Galvin 1996, 10-11). Επί του προκειμένου θα απαιτηθεί η ανάλυση του συστημικού περιβάλλοντος της εξεταζόμενης οντότητας (System of Systems Analysis –SoSA) δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην Πολιτική, Κοινωνική, Οικονομική και Στρατιωτική πτυχή αυτού.

---

⁶⁰ Αυταπόδεικτο παράδειγμα αποτελούν η Γερμανία και η Ιαπωνία οι οποίες, κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, συνιστούσαν δυνάμεις του Άξονα. Εν πρώτοις θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι η μεταξύ τους συμμαχική σχέση διεπόταν από το στοιχείο της πολιτικής ενότητας και ως εκ τούτου θα έπρεπε να αντιμετωπίζονται ως μια πολιτική οντότητα. Εν τοις πράγμασι ωστόσο συνέβαινε το ακριβώς αντίθετο. Δεν ήταν δυνατό να θεωρηθούν ως μια ολότητα καθόσον μέσω της διενεργούμενης πολεμικής πράξης δεν επεδίωκαν την επίτευξη κοινών ΑΝΣΚ. Απεναντίας κάθε μια χώρα προσέβλεπε στην επίτευξη των δικών της εθνικών ΑΝΣΚ (Springman 1998, 46). Πλέον τούτου, στη μεταξύ τους σχέση δεν υφίστατο ούτε το στοιχείο της διοικητικής και γεωγραφικής εξάρτησης. Κάθε μια χώρα διεξήγαγε εν πολλοίς αυτόνομα τις δικές της επιχειρήσεις εντός διαφορετικού Θεάτρου Πολέμου. Προς τούτο, η Γερμανία και η Ιαπωνία θα έπρεπε να θεωρούνται και αντιμετωπίζονται ως ξεχωριστές πολιτικές οντότητες (Giles and Galvin 1996, 8) (Kerpler 1995, 54). Η εν λόγω προσέγγιση είναι ορθή αν αναλογιστεί κανείς ότι η λήξη του πολέμου δεν σηματοδοτήθηκε με την ήττα της Γερμανίας. Στο Θέατρο Πολέμου του Ειρηνικού χρειάστηκε η ρίψη δύο ατομικών βομβών για να καμφθεί η θέληση της Ιαπωνίας για πόλεμο (Μαυρόπουλος, Το Κέντρο Βάρους 2009, 187). Επίσης τη στιγμή που γράφεται η εν λόγω εργασία τόσο στο συστημικό περιβάλλον του Ιράκ όσο και στο αντίστοιχο της Συρίας δεν υφίσταται δομολειτουργική συνοχή. Προς τούτο θα πρέπει να συγκαταλέγονται στην κατηγορία των πολιτικών οντοτήτων που δεν δύναται να χαρακτηρίζονται ως ολότητες.

Σχήμα 9 : Υπόδειγμα δικτυακής μοντελοποίησης/ ανάλυσης (network analysis) συστημικού περιβάλλοντος (PMESII) πολιτικής οντότητας [Πηγή : (JP 2-01.3 2014, II 51)]

Η διαγραμματική/ γραφική μοντελοποίηση του συστημικού περιβάλλοντος αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο ανάλυσης και εξαγωγής συμπερασμάτων ⁶¹ (σχήμα 9). Το βήμα αυτό της διεργασίας ολοκληρώνεται με τον προσδιορισμό ενός ατόμου ή μιας ομάδος ατόμων που συνάγεται από την πραγματοποιηθείσα ανάλυση ότι αποτελεί το κέντρο βάρους της οντότητας.

⁶¹ Η ανάλυση του συστημικού περιβάλλοντος δύναται να πραγματοποιηθεί με το εργαλείο PMESII (Political, Military, Economic, Social, Infrastructure, Information). Επίσης για περαιτέρω πληροφορίες περί του τρόπου διαγραμματικής/ γραφικής μοντελοποίησης του συστημικού περιβάλλοντος μιας πολιτικής οντότητας και την εξαγωγή συμπερασμάτων για το ρόλο και την σπουδαιότητα των κόμβων (nodes) που το συνιστούν βλέπε (JP 2-01.3 2014, II 44 - II 54). Για σχετικό παράδειγμα δημιουργίας του εν λόγω γραφικού μοντέλου βλέπε (JP 2-01.3 2014, C 1 - C 9)

Βήμα 4^ο: Έλεγχος εγκυρότητας του προσδιορισθέντος ατόμου ή της ομάδας που εκτιμάται ότι συνιστούν το κέντρο βάρους της εκάστοτε εξεταζόμενης πολιτικής οντότητας, μέσω των κάτωθι ερωτήσεων ⁶²:

❖ **Ερώτηση 1^η:** Εάν το άτομο που έχει προσδιορισθεί ως το κέντρο βάρους ήταν δυνατό να απομακρυνθεί από τα καθήκοντά του, τότε θα δημιουργούνταν άνευ εταίρας εκείνες οι συνθήκες οι οποίες θα επέτρεπαν στην φίλια πολιτική οντότητα να οδηγηθεί, δια της οδού της ελάσσοнос προσπάθειας, στην επιδιωκόμενη Επιθυμητή Τελική Κατάσταση;

Εάν η απάντηση είναι θετική τότε η επιλογή είναι έγκυρη, καθόσον το εν λόγω πρόσωπο, με την χρήση των διαθεσίμων εργαλείων ισχύος (ικανότητες) και τις αποφάσεις που λαμβάνει, όντως αποτελεί **αυθύπαρκτο** τροχοπέδη στην επίτευξη των καθορισθέντων φίλιων ΑΝΣΚ ⁶³. Σε περίπτωση που η απάντηση είναι αρνητική τότε θα πρέπει να πραγματευτούμε το ακόλουθο ερώτημα.

❖ **Ερώτηση 2^η:** Η απομάκρυνση του εν λόγω προσώπου από τα καθήκοντά του, θα οδηγήσει άνευ εταίρας στην αντικατάστασή του από κάποιο

---

⁶² Η ιδέα περί ελέγχου της εγκυρότητας του επιλεχθέντος κέντρου βάρους μέσω των ερωτήσεων (είδος – περιεχόμενο) που ακολουθούν προήλθε στον γράφοντα από μελέτη σχετικού άρθρου των Dr Joseph Strange & Richard Iron. Για περαιτέρω πληροφορίες βλέπε (Strange and Iron 2003, 12-14).

⁶³ Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί ο Δαρείος ο οποίος, κατά τη διάρκεια της εκστρατείας του Μεγάλου Αλεξάνδρου, συνιστούσε το κέντρο βάρους της Περσικής Αυτοκρατορίας. Η υπάρχουσα δομή του συστήματος εξουσίας του προσέδιδε την εγγενή δυνατότητα να διαχειρίζεται το σύνολο των ικανοτήτων αυτής και να λαμβάνει αποφάσεις για το σύνολο των διαδραματιζομένων εξελίξεων εντός και εκτός της περσικής επικράτειας. Αποτελούσε ως εκ τούτου τροχοπέδη στην επίτευξη των ΑΝΣΚ που είχε θέσει ο Μακεδόνας στρατηγός. Η ιστορική πραγματικότητα καθιστά την εν λόγω διαπίστωση αυταπόδεικτη δεδομένου ότι η εξουδετέρωση του Δαρείου επέφερε τελικά την κατάρρευση της Περσικής Αυτοκρατορίας. Για τους ίδιους ακριβώς λόγους ο Μέγας Αλέξανδρος συνιστούσε το κέντρο βάρους της δικής του αυτοκρατορίας (Μαυρόπουλος, Το Κέντρο Βάρους 2009, 185). Επίσης κατά η διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ο Winston Churchill συνιστούσε το κέντρο βάρους της Μεγάλης Βρετανίας (Kem 2012, 122).

άλλο άτομο του οποίου οι αποφάσεις και δράσεις θα συνεχίσουν να αποτελούν τροχοπέδη στην επίτευξη των ημετέρων ΑΝΣΚ;

Αν η απάντηση στην ανωτέρω ερώτηση είναι αρνητική, τότε η επιλογή μας είναι εσφαλμένη. Σε αυτή την περίπτωση θα πρέπει να επαναπροσδιορίσουμε το κέντρο βάρους της πολιτικής οντότητας, υλοποιώντας εκ νέου το 3^ο βήμα της διεργασίας και να πραγματευτούμε εκ νέου το πρώτο ερώτημα.

Εάν η απάντηση είναι θετική τότε το εν λόγω πρόσωπο δεν συνιστά το κέντρο βάρους της υπόψη οντότητας. Το κέντρο βάρους θα πρέπει να **αναζητηθεί** σε εκείνη την ομάδα ατόμων η οποία «διαμορφώνει» άμεσα ή έμμεσα τις αποφάσεις και δράσεις του εκάστοτε ατόμου που προΐσταται (figurehead) της εξεταζόμενης πολιτικής οντότητας. Προκειμένου δε για τον ακριβή προσδιορισμό της θα πρέπει να υλοποιήσουμε εκ νέου το 3^ο βήμα της διεργασίας και ακολούθως να πραγματευτούμε το τρίτο ερώτημα.

❖ **Ερώτηση 3^η:** Εάν η ομάδα ατόμων που έχει προσδιορισθεί ως το κέντρο βάρους ήταν δυνατό να απομακρυνθεί από τα καθήκοντά της, τότε θα δημιουργούνταν άνευ εταίρας εκείνες οι συνθήκες οι οποίες θα επέτρεπαν στην φίλια πολιτική οντότητα να οδηγηθεί, δια της οδού της ελάχιστονης προσπάθειας, στην επιδιωκόμενη Επιθυμητή Τελική Κατάσταση;

Εάν η απάντηση είναι αρνητική τότε θα πρέπει να υλοποιήσουμε εκ νέου το 3^ο βήμα της διεργασίας και ακολούθως να πραγματευτούμε εκ νέου το τρίτο ερώτημα. Όταν η απάντηση στο τρίτο ερώτημα καταστεί θετική τότε θα πρέπει να πραγματευτούμε το ακόλουθο ερώτημα.

❖ **Ερώτηση 4^η:** Τα μέλη της ομάδας λειτουργούν και αποφασίζουν **ισότιμα εν τοις πράγμασι**;

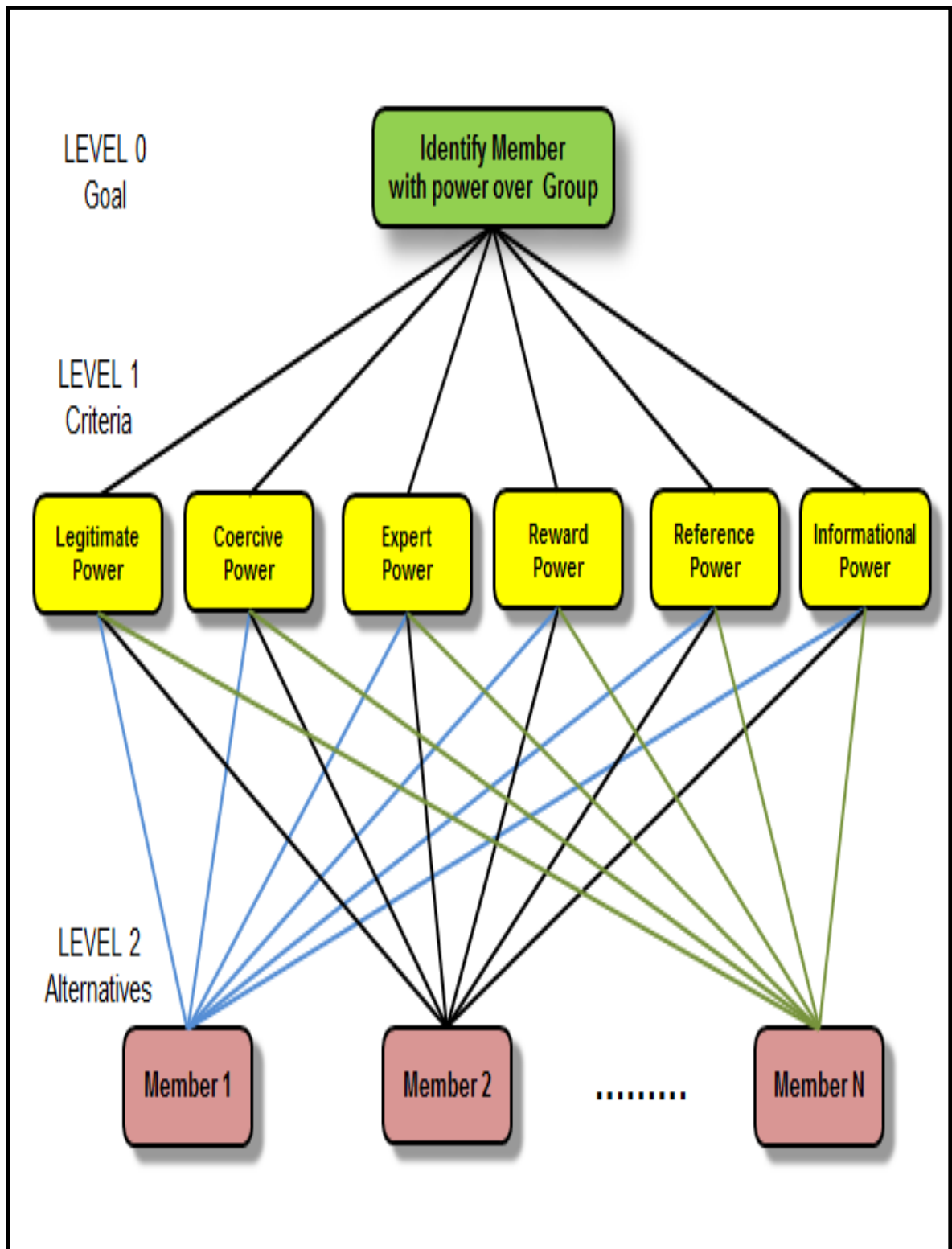
Εάν η απάντηση είναι θετική τότε η ίδια η ομάδα ως σύνολο συνιστά το κέντρο βάρους της οντότητας. Αν όμως η απάντηση είναι αρνητική, τότε το κέντρο

βάρους είναι το άτομο της ομάδος που έχει τη δυνατότητα να ποδηγετεί άμεσα ή έμμεσα τις δράσεις και αποφάσεις των λοιπών μελών αυτής. Σε αυτή την περίπτωση αναπόδραστα επιβάλλεται η λήψη απόφασης αναφορικά με το άτομο που διαθέτει την εν λόγω δυνατότητα. Σύμφωνα με τους κοινωνικούς ψυχολόγους John French και Bertram Raven ένα άτομο δύναται να επιβάλει τη θέλησή του σε άλλα όμοια, με τα οποία αλληλεπιδρά εντός ενός δομημένου οργανωτικού συνόλου, κάνοντας χρήση των ακόλουθων έξι τύπων/ μορφών ισχύος : (1) η ισχύς λόγω θέσης (Legitimate Power), (2) η ισχύς γνώσεων/ δεξιοτήτων (Expert Power), (3) η ισχύς της εμμέσου επιρροής (Referent Power), (4) η ισχύς κατοχής κρίσιμων πληροφοριών (Informational Power), (5) η ισχύς του εξαναγκασμού (Coercive Power) και (6) η ισχύς της επιβράβευσης (Reward Power)⁶⁴. Εκτιμάται ότι οι εν λόγω μορφές/ τύποι ισχύος δύναται να αποτελέσουν τα κριτήρια με τα οποία θα αξιολογηθούν τα μέλη της ομάδος προκειμένου να ληφθεί απόφαση πιο εξ' αυτών ποδηγετεί τις δράσεις και αποφάσεις του συνόλου. Δεδομένου όμως του αριθμού των κριτηρίων αξιολόγησης αλλά και του αριθμού των μελών μιας ομάδος θα απαιτηθεί η χρήση μιας πολυκριτήριας μεθοδολογίας λήψης απόφασης (MultiCriteria Decision Making –MCDM). Η Αναλυτική Ιεραρχική Διεργασία (Analytical Hierarchy Process – AHP) δύναται να αποτελέσει το επιζητούμενο μεθοδολογικό όχημα⁶⁵ συνδυαζόμενη φυσικά με τη διαθεσιμότητα πληροφοριών σχετικά τα μέλη της ομάδος αλλά και τον τρόπο λειτουργίας αυτής. Τα δομικά στοιχεία της εν λόγω μεθόδου (goal, alternatives, criteria) και η ιεραρχική δόμηση του προβλήματος φαίνονται στο ακόλουθο σχήμα (σχήμα 10):

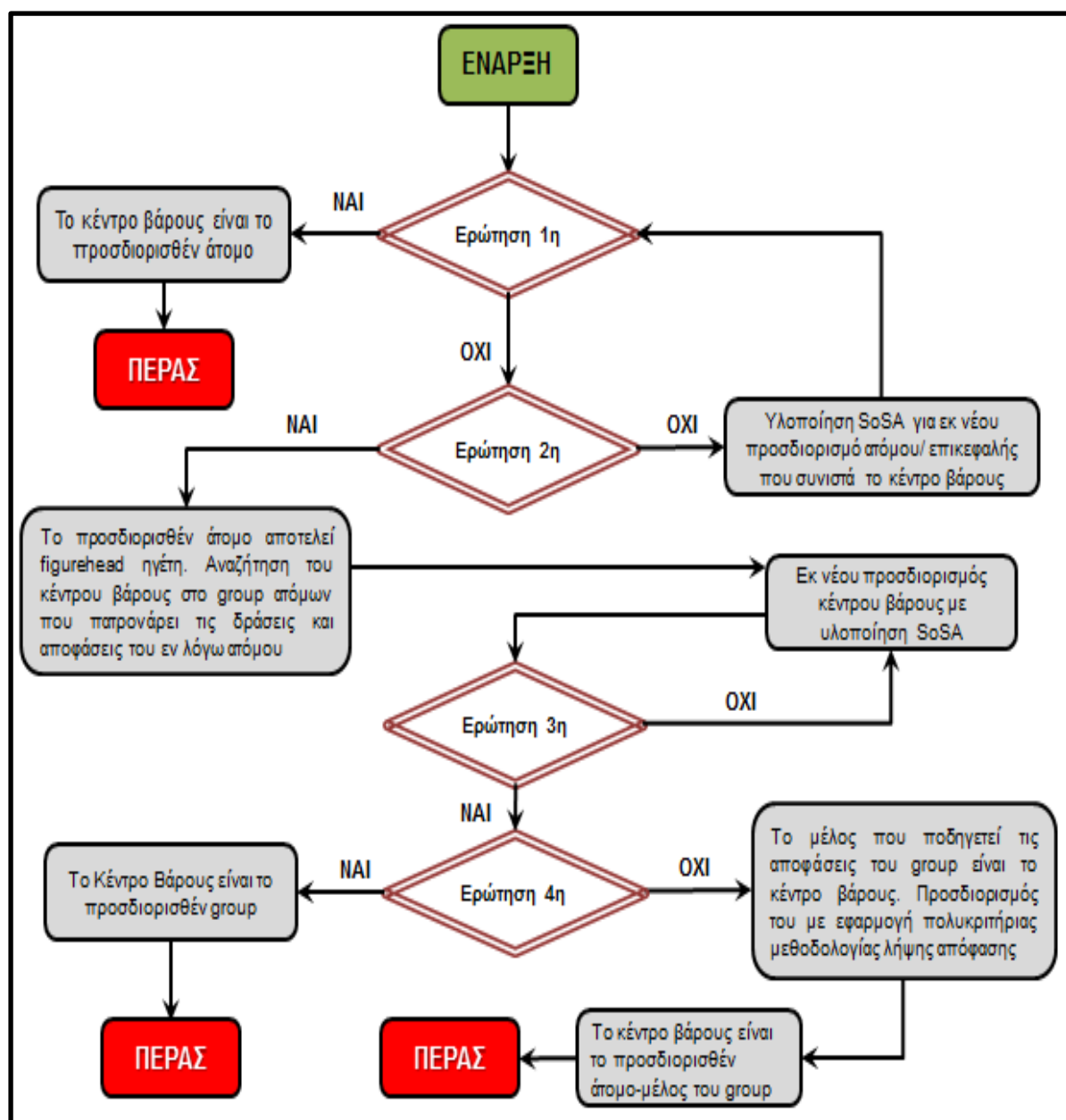
⁶⁴ Για περαιτέρω πληροφορίες για το είδος, το περιεχόμενο και τον τρόπο χρήσης των εν λόγω τύπων ισχύος από τα μέλη ενός δομημένου οργανωτικού συνόλου βλέπε (French and Raven 1959, 150-167), (Raven, Social Influence and Power 1965, 372) και (Raven and Kruglanski 1970, 72)

⁶⁵ Από το σύνολο των μεθόδων MCDM επιλέχθηκε η AHP διότι αφενός μεν αποτελεί μια από τις πλέον γνωστές και χρησιμοποιούμενες μεθόδους αφετέρου δε υφίσταται στο διαδίκτυο μεγάλος αριθμός προγραμμάτων ελεύθερης πρόσβασης (free download) αλλά και οδηγίες υλοποίησής της στο MS Excel. Για περαιτέρω πληροφορίες επί της εν λόγω μεθόδου βλέπε (Ματσατσίνης 2010, 235-240) (Saaty 1980, 343-359)

Σχήμα 10: Ιεραρχική δόμηση του προβλήματος προσδιορισμού του μέλους της ομάδας που ποδηγετεί τις δράσεις- αποφάσεις του συνόλου [προσαρμογή από (Ματσατσίνης 2010, 236)]

Η μοντελοποίηση εν συνόλω της υπόψη υποδιεργασίας (βήμα 4^ο) με τη μορφή αλγοριθμικού διαγράμματος ροής εμφανίζεται στο ακόλουθο σχήμα (σχήμα 11):

Σχήμα 11: Αλγοριθμικό διάγραμμα ροής διεργασίας ελέγχου εγκυρότητας του προσδιορισθέντος κέντρου βάρους μιας πολιτικής οντότητας

Θα πρέπει να καταστεί σαφές ότι, με τις υπόψη ερωτήσεις, δεν επιχειρείται να δημιουργηθεί στον αναγνώστη η συνειρμική σκέψη πως η μόνη ενδεδειγμένη λύση είναι η «απομάκρυνση» του προσώπου ή της ομάδας ατόμων, που έχουν

προσδιορισθεί ως το κέντρο βάρους, από τα καθήκοντα που εκτελούν ⁶⁶. Κύριος σκοπός των ερωτήσεων όπως ήδη αναφέρθηκε είναι να βοηθήσουν τους επιτελείς να προσδιορίσουν το εν λόγω ανθρωπινό δυναμικό (κέντρο βάρους) με ακρίβεια, ελέγχοντας την ορθότητα της επιλογής τους.

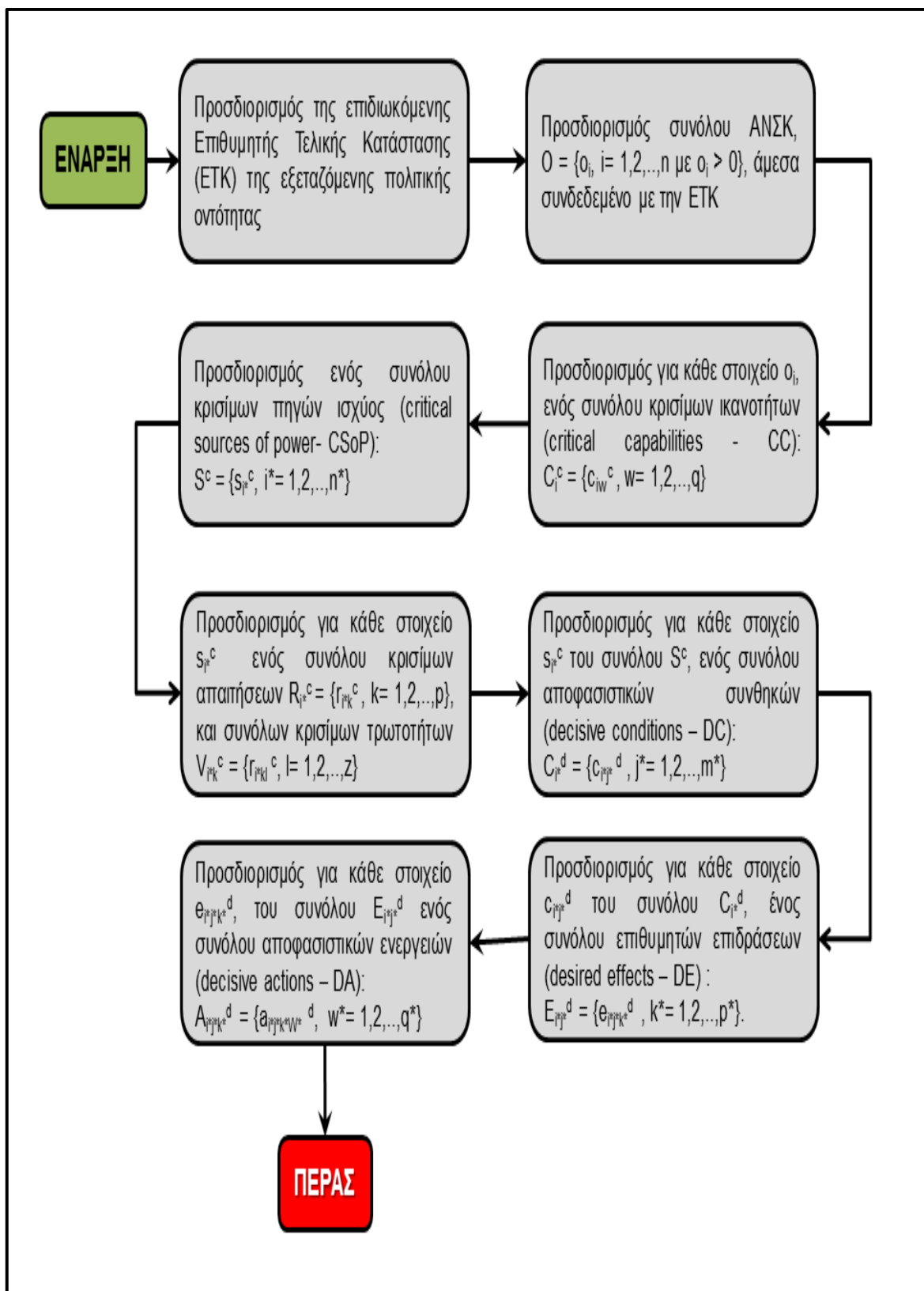
Πλέον τούτου, οφείλει να διευκρινιστεί ότι η παρουσιαζόμενη αλληλουχία χρήσης των ερωτήσεων δεν είναι δεσμευτική. Εξαρτάται από τις διατιθέμενες πληροφορίες και την προηγηθείσα ανάλυση. Επί παραδείγματι, αν είναι προδήλως εμφανές ότι το κέντρο βάρους μιας πολιτικής οντότητας θα πρέπει να αναζητηθεί σε μια συγκεκριμένη ομάδα προσώπων τότε ο χρήστης-επιτελής της διεργασίας δύναται να πραγματευτεί απευθείας το τρίτο ερώτημα παραλείποντας τα δύο πρώτα.

3.3 Διεργασία εύρεσης τρόπου επηρεασμού του κέντρου βάρους των πολιτικών οντοτήτων (Center of Gravity Way of Influence Finding Process – CoG WIFP)

Η εύρεση του τρόπου επηρεασμού του κέντρου βάρους μιας πολιτικής οντότητας, ήτοι των ενεργειών που πρέπει να αναληφθούν, αποτελεί μια top – down διεργασία. Υλοποιείται σε 9 διακριτές και αλληλοτροφοδοτούμενες επίμερους διεργασίες, εν είδει βημάτων, οι οποίες διαχωρίζονται σε 3 φάσεις και συνοπτικά εμφανίζονται στο κάτωθι διάγραμμα ροής (σχήμα 12):

---

⁶⁶ Η εν λόγω απομάκρυνση δύναται να υλοποιηθεί με διάφορους τρόπους μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται η φυσική εξόντωση, η ανατροπή, η σύλληψη, ο εξαναγκασμός σε παραίτηση με πλάγια μέσα κ.λ.π. Ενδεχομένως σε ορισμένες περιπτώσεις η υιοθέτηση της αμέσου προσέγγισης του προσδιορισθέντος κέντρου βάρους με την χρήση κάποιας εκ των προαναφερομένων μεθοδεύσεων να αποτελεί όντως την ενδεδειγμένη λύση. Θα πρέπει όμως να έχει πραγματοποιηθεί λεπτομερή ανάλυση των παρεπομένων μιας τέτοιας ενέργειας καθόσον είναι πιθανό να πυροδοτήσει σειρά πολιτικοστρατιωτικών εξελίξεων ανεπιθύμητων προς τους τιθεμένους φίλους ΑΝΣΚ (Harley 1996, 24) (Pierce and Coon 2007, 80). Επί παραδείγματι κατά τη διάρκεια της επιχείρησης ALLIED FORCE η φυσική εξόντωση του σέρβου ηγέτη Slobodan Milosovic θα είχε σαφώς αντίκτυπο στην τελική έκβαση της εκστρατείας. Ωστόσο δεν θα ήταν εφικτό να εκτιμηθεί αν η εν λόγω έκβαση θα εξυπηρετούσε του τιθεμένους ΑΝΣΚ της ΝΑΤΟϊκής συμμαχίας. Πιθανόν οι διάδοχοι του Milosevic να συνθηκολογούσαν άνευ εταίρας. Ωστόσο υφίστατο και το ενδεχόμενο η στάση τους απέναντι στις αξιώσεις του ΝΑΤΟ να ήταν περισσότερο άκαμπτη από αυτήν του Milosevic με αποτέλεσμα τη συνέχιση του πολέμου για χρονικό διάστημα ικανό να φαλκιδεύσει τη συνοχή και τη στρατιωτική ανωτερότητα/ ικανότητα της συμμαχίας (Blodgett 2013). Ως εκ τούτου η πλέον «ασφαλής» μέθοδος είναι η έμμεσος προσέγγιση ήτοι ο εξαναγκασμός του ιδίου του προσώπου ή της ομάδας, μέσω μια σειράς συντονισμένων και αλληλοσυμπληρούμενων φίλιων ενεργειών (actions), να λάβει εκείνες τις αποφάσεις που θα επιτρέψουν στη φίλια διοίκηση να οδηγηθεί, δια της οδού της ελάσσονος προσπάθειας, στην επιδιωκόμενη Επιθυμητή Τελική Κατάσταση.

Σχήμα 12: Διάγραμμα ροής διεργασίας εύρεσης τρόπου επηρεασμού του κέντρου βάρους των πολιτικών οντοτήτων

1^η ΦΑΣΗ

Βήμα 1^ο: Προσδιορισμός της επιδιωκόμενης Επιθυμητής Τελικής Κατάστασης (ETK) για το σύνολο των πολιτικών οντοτήτων με τις οποίες η ημετέρα όμοια θα απαιτηθεί να αλληλεπιδράσει είτε συνεργατικά είτε συγκρουσιακά εν τόπω και χρόνω. Ο εν λόγω προσδιορισμός δύναται να πραγματοποιηθεί με διαδοχική χρήση των εργαλείων : (1) Analysis of Competing Hypothesis – ACH, (2) PESTLE/ PMESII analysis, (3) SWOT analysis και (4) Multi-Criteria Decision Making Analysis – MCDMA, ως ακολούθως:

Analysis of Competing Hypothesis- ACH⁶⁷:

Εν πρώτοις απαιτείται η δημιουργία, με τη συμμετοχή αριθμού αναλυτών και τη χρήση μιας μεθόδου γέννησης ιδεών⁶⁸ , ενός συνόλου στοιχείων/υποθέσεων (Hypothesis Set) $H = \{h_i, i=1,2,3,...,n\}$ σχετιζόμενες με την ETK την οποία επιδιώκει να επιτύχει το άτομο ή η ομάδα ατόμων που προσδιορίστηκαν ως το κέντρο βάρους της εξεταζόμενης κάθε φορά πολιτικής οντότητας. Οι εν λόγω υποθέσεις h_i θα πρέπει να είναι λογικές και ρητά ετεροαποκλειόμενες. Το πληροφοριακό υπόβαθρο επί του οποίου θα δομηθούν δύναται να αποτελέσουν μεταξύ άλλων η κουλτούρα, τα πιστεύω, οι αξίες, τα κίνητρα και συμφέροντα, το ψυχολογικό προφίλ, τα προσωπικά χαρακτηριστικά, κλπ του προαναφερθέντος ατόμου ή της ομάδας ατόμων (κέντρο βάρους).

Ακολούθως θα απαιτηθεί η δημιουργία ενός συνόλου στοιχείων/ ενδείξεων (Evidence Set) $E = \{e_w, w=1,2,3...,m\}$ προερχομένων επίσης από τις φραστικές δηλώσεις και ενέργειες του εν λόγω ατόμου ή ομάδας ατόμων (κέντρο βάρους).

---

⁶⁷ Η αναλυτική παρουσίαση της μεθόδου ACH εκφεύγει του σκοπού της παρούσας εργασίας, προς τούτο για περαιτέρω πληροφορίες βλέπε (Heuer 1999), (Wheaton and Chido 2006) . Επίσης οι πίνακες που παρουσιάζονται στο παρόν τμήμα της εργασίας προς επεξήγηση του τρόπου χρήσης της εν λόγω μεθόδου προέρχονται από το ελεύθερης χρήσης πρόγραμμα ACH 2.0.5/ 2006 της εταιρείας Palo Alto Research Center. Η ελεύθερη λήψη του υπόψη προγράμματος υλοποιείται από τη διαδικτυακή ιστοσελίδα της εταιρείας <http://www2.parc.com/istl/projects/ach/ach.html> .

⁶⁸ Οι μέθοδοι γέννησης ιδεών που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν από την ομάδα των επιτελών που είναι επιφορτισμένοι με την υλοποίηση της διεργασίας είναι : (1) η μέθοδος καταιγισμού ιδεών (brainstorming), (2) η μέθοδος καταγραφής ιδεών (brainwriting), (3) η μέθοδος 6-3-5, (4) η τεχνική Pin Card, (5) η μέθοδος Bettel-Belauden – Brainwriting (BBB), (5) η μέθοδος Συλλογής Σημειώσεων και (6) η Ονομαστική Ομαδική Τεχνική (Nominal Group Technique –NGT). Για πληροφορίες περί του τρόπου υλοποίησης των εν λόγω μεθόδων βλέπε (Ματσατσίνης 2010, 266-274)

Ενέργειες που θα αφορούν τη χρήση των εργαλείων ισχύος έναντι της ημετέρας και των λοιπών οντοτήτων με τις οποίες η εξεταζόμενη όμοια αλληλεπιδρά (συγκρουσιακά ή συνεργατικά) εν τόπω και χρόνω εντός του διεθνοπολιτικού γίγνεσθαι. Εν τέλει κάθε υπόθεση h_i του συνόλου H θα ελεγχθεί ως προς τη συμφωνία (consistency-C) ή ασυμφωνία (inconsistency-I) της με κάθε στοιχείο e_w του συνόλου E . Απώτερος στόχος είναι ο υπολογισμός του ολικού βαθμού ασυμφωνίας (Inconsistency Score – IS) εκάστης υπόθεσης h_i του συνόλου H ως προς το σύνολο των στοιχείων e_w του E . Η υπόθεση h_i που παρουσιάζει το μικρότερο βαθμό ασυμφωνίας IS_{min} ως προς τα λοιπά στοιχεία/υποθέσεις του συνόλου H θα δύναται πιθανοθεωρητικά να αποτελεί την επιδιωκόμενη ΕΤΚ της εξεταζόμενης πολιτικής οντότητας.

Προς εφαρμογή των ανωτέρω απαιτείται να ορίσουμε ως «ένδειξη-evidence» μια πραγματική συνάρτηση e , ορισμένη σε ένα σύνολο υποθέσεων (Hypothesis Set) $H = \{h_i, i=1,2,3,...,n\}$ και με πεδίο τιμών ένα σύνολο $R = \{I=-1, II=-2, C=0, CC=0\}$ ως ακολούθως:

$$e : H \rightarrow R \text{ και } h_i \rightarrow e_w(h_i), \forall i, w$$

όπου $e_w(h_i)$ είναι η εκτίμηση (evaluation) εκ μέρους των αναλυτών της συμφωνίας (consistency-C) ή ασυμφωνίας (inconsistency-I) της υπόθεσης h_i του συνόλου H ως προς το κριτήριο e_w του συνόλου E .

Κατόπιν τούτου ο ολικός βαθμός ασυμφωνίας (Inconsistency Score – IS) εκάστης υπόθεσης h_i του συνόλου H ως προς το σύνολο των στοιχείων e_w του E θα δίνεται από τη σχέση:

$$IS(h_i) = \sum_{w=1}^m e_w(h_i)$$

Η υλοποίηση των ανωτέρω πραγματοποιείται με τη χρήση μήτρας διαστάσεων $n \times m$, ως εμφανίζεται στους ακόλουθους πίνακες (πίνακας 1 & 2).

	Hypothesis 1	Hypothesis 2	Hypothesis 3	.....	Hypothesis n
Inconsistency Score ⇨	-2	-4	-1	-7	-3
Enter Evidence					
Evidence 1	I	C	I	II	I
Evidence 2	C	I	C	I	C
Evidence 3	$e_w(h_i)$	I	C	I	I
.....	C	II			
.....	C	CC	C	C	C
Evidence m	C	C	CC	II	C

$IS(h_i) = \sum_{w=1}^m e_w(h_i)$

Πίνακας 1: Μήτρα υπολογισμού βαθμού ασυμφωνίας (Inconsistency Score – IS) των Υποθέσεων (Hypotheses) ως προς τις υφιστάμενες Ενδείξεις (Evidence) [Πηγή: ACH 2.0.5 software/ PARC]

	H: 1	H: 2	H: 3	H: 4
	Desired End State 1	Desired End State 2	Desired End State 3	Desired End State 4
Inconsistency Score ⇨	-2	-6	-5	-0
Enter Evidence				
Evidence 5	C	I	I	C
Evidence 4	I	II	C	C
Evidence 3	C	II	II	C
Evidence 2	C	I	II	C
Evidence 1	I	C	C	C

Πίνακας 2: Επιλογή υπόθεσης H-4 ως ETK της εξεταζόμενης πολιτικής οντότητας λόγω μικρότερου βαθμού ασυμφωνίας (IS_{min}) ως προς τις λοιπές υποθέσεις H-1, H-2 και H-3. [Πηγή: ACH 2.0.5 software/ PARC]

	H: 1	H: 2	H: 3	H: 4
	Desired End State 1	Desired End State 2	Desired End State 3	Desired End State 4
Inconsistency Score ⇔	-1	-4	-3	-1
Enter Evidence				
Evidence 5	C	I	I	C
Evidence 4	I	I	C	C
Evidence 3	C	I	I	C
Evidence 2	C	I	I	C
Evidence 1	C	C	C	I

Πίνακας 3: Ισοβάθμιση Υποθέσεων H-1 και H-4 ως προς τον μικρότερο βαθμό ασυμφωνίας (IS_{min}). [Πηγή: ACH 2.0.5 software/ PARC]

Ωστόσο υφίσταται το ενδεχόμενο ο μικρότερος βαθμός ασυμφωνίας IS_{min} να αντιστοιχεί σε όλα τα στοιχεία ενός συνόλου H' : $\{ H' \subseteq H, H' = (h_j, j = 1, 2, \dots, k \text{ με } h_j \geq 2 \text{ και } IS(h_j) = IS_{min} \forall j) \}$. Ένα ενδεικτικό παράδειγμα εμφανίζεται στον ανωτέρω πίνακα (Πίνακας 3). Σε αυτή την περίπτωση αναπόδραστα γεννάται το ερώτημα ποιο εξ' αυτών των στοιχείων θα πρέπει να επιλεγεί και χαρακτηριστεί ως η επιδιωκόμενη ΕΤΚ της εξεταζόμενης πολιτικής οντότητας.

Απάντηση στο εν λόγω ερώτημα δύναται να δοθεί κατόπιν περαιτέρω αξιολόγησης των στοιχείων του συνόλου H' . Εν προκειμένω, αξιολόγησης της εντόπου και χρόνου συμβατότητας (compatibility) ενός εκάστου αφενός ως προς τους παράγοντες που συνιστούν εγγενείς δυνάμεις (strengths) και αδυναμίες (weaknesses) του δομολειτουργικού περιβάλλοντος της εξεταζόμενης πολιτικής οντότητας αφετέρου ως προς τους παράγοντες του διεθνοπολιτικού γίγνεσθαι που

συνιστούν ευκαιρίες (opportunities) και απειλές (threats)⁶⁹. Το στοιχείο που θα παρουσιάζει το μεγαλύτερο βαθμό συμβατότητας (Maximum Compatibility Score – CS_{max}) ως προς τους υπόψη παράγοντες θα δύναται να επιλεγεί ως η ΕΤΚ την οποία επιδιώκει να υλοποιήσει το άτομο ή η ομάδα ατόμων που προσδιορίστηκαν ως το κέντρο βάρους της εξεταζόμενης οντότητας.

Ο συγκεκριμένος τρόπος αξιολόγησης των στοιχείων του Η΄ και επιλογής ενός εξ΄ αυτών βασίζεται στη λογική του κόστους – όφελους. Επί της ουσίας στην παραδοχή ότι το προσδιορισθέν ως κέντρο βάρους ανθρώπινο δυναμικό (άτομο ή ομάδα), στο πλαίσιο της ορθολογικότητας, δεν θα επιλέξει την υλοποίηση μιας ΕΤΚ η οποία θα προκαλέσει, στα ίδια αυτού συμφέροντα αλλά και στα συμφέροντα της πολιτικής οντότητας εν γένει, μεγαλύτερο κόστος από το αναμενόμενο όφελος (Ήφαιστος 2009, 107). Επί του προκειμένου το προσδοκώμενο όφελος επί των υπόψη συμφερόντων επέρχεται κατόπιν επιτυχούς υλοποίησης της επιδιωκόμενης ΕΤΚ ενώ το πιθανό κόστος με την αποτυχία. Ωστόσο η υπόψη επιτυχία αποτελεί ευθέως ανάλογα εξαρτημένη μεταβλητή του βαθμού συμβατότητας της επιλεγείσας ΕΤΚ αφενός με τις υφιστάμενες δυνάμεις (strengths) - αδυναμίες (weaknesses) της πολιτικής οντότητας αφετέρου με τις ευκαιρίες (opportunities) - απειλές (threats) του διεθνούς συστήματος. Αντιθέτως η αποτυχία υλοποίησης της εν λόγω ΕΤΚ αποτελεί αντιστρόφως ανάλογα εξαρτημένη μεταβλητή του βαθμού συμβατότητας αυτής με τους ανωτέρω παράγοντες. Κατόπιν τούτου εκτιμάται ότι η ΕΤΚ που θα επιλεγεί προς υλοποίηση, από το κέντρο βάρους (άτομο – ομάδα) της εξεταζόμενης οντότητας, θα είναι αυτή που θα παρουσιάζει το μεγαλύτερο βαθμό συμβατότητας CS_{max} με τους υπόψη παράγοντες.

PESTLE/ PMESII και SWOT analysis:

Ο ανωτέρω τρόπος επιλογής ενός εκ των στοιχείων του Η΄ επιβάλλει τη χρήση μιας μεθόδου MCDMA. Εν πρώτοις όμως απαιτείται ο καθορισμός της

---

⁶⁹ Ο όρος «συμβατότητα – compatibility» στην προκειμένη περίπτωση περιλαμβάνει ταυτόχρονα την έννοια της εφικτότητας και καταλληλότητας ενός εκάστου εκ των στοιχείων του συνόλου Η΄ με τους υπόψη παράγοντες. Συγκεκριμένα εφικτότητα υλοποίησης ως προς τις εγγενείς δυνάμεις (strengths) - αδυναμίες (weaknesses) του δομολειτουργικού περιβάλλοντος της πολιτικής οντότητας και καταλληλότητα υλοποίησης ως προς τις ευκαιρίες (opportunities) - απειλές (threats) του διεθνοπολιτικού γίνεσθαι.

συνεπούς οικογένειας κριτηρίων (consistent family of criteria) με βάση την οποία θα αξιολογηθεί έκαστο εξ αυτών προκειμένου να ληφθεί απόφαση ως προς το στοιχείο που εν τέλει θα επιλεγεί. Κριτηρίων προερχομένων από τους παράγοντες που συνιστούν τις εγγενείς δυνάμεις (strengths) - αδυναμίες (weaknesses) και τις ευκαιρίες (opportunities) - απειλές (threats) του συστημικού περιβάλλοντος της εξεταζόμενης πολιτικής οντότητας και του διεθνοπολιτικού γίνεσθαι αντίστοιχα. Η εν σειρά χρησιμοποίηση των μεθόδων ανάλυσης PESTLE/PMESII και SWOT αποτελεί τη διεργασία με την οποία δύναται να προσδιορισθούν τα εν λόγω κριτήρια (Ssdjevic, Bajcetic και Srdjevic 2012, 3380-3384). Συγκεκριμένα υλοποιείται ως ακολούθως:

✚ Εν πρώτοις, κατόπιν ανάλυσης του συστημικού περιβάλλοντος της εξεταζόμενης πολιτικής οντότητας και του διεθνοπολιτικού γίνεσθαι, προσδιορίζονται οι παράγοντες (factors) που δύναται να επηρεάσουν τη λήψη απόφασης, του ατόμου ή της ομάδας ατόμων που προσδιορίστηκαν ως το κέντρο βάρους της υπόψη οντότητας, ως προς την υλοποίηση των τεθέντων πολιτικών ΑΝΣΚ/ ΕΤΚ. Εν συνεχεία οι εν λόγω παράγοντες ομαδοποιούνται με τη χρήση της μεθόδου ανάλυσης PESTLE/PMESII κατά κατηγορία επίδρασης.

✚ Ακολούθως οι ανωτέρω παράγοντες ομαδοποιούνται με χρήση της μεθόδου ανάλυσης SWOT σε δύο διακριτές συστάδες, ήτοι σε εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες. Οι παράγοντες κάθε συστάδας διαχωρίζονται περαιτέρω ανάλογα με το είδος της επίδρασής τους -θετική ή αρνητική - επί της προαναφερθείσας λαμβανομένης απόφασης του υπόψη ατόμου ή ομάδας ατόμων (κέντρο βάρους). Το παραγόμενο αποτέλεσμα της προηγηθείσας διεργασίας είναι ο προσδιορισμός της ακόλουθης τελικής λίστας παραγόντων (factor list):

❖ Εσωτερικοί (internal (i)) παράγοντες με θετική επίδραση (positive impact (+)): πολιτικοί (Pol,i , +), κοινωνικοί (Soc, i , +), οικονομικοί (Ec, i,+), νομικοί (Leg, i, +), τεχνολογικοί (Tech, i, +), περιβαλλοντικοί (Env, i, +), στρατιωτικοί (Mil, i, +) και υποδομών (Inf, i, +).

❖ Εσωτερικοί (internal (i)) παράγοντες με αρνητική επίδραση (negative impact (-)): πολιτικοί (Pol,i , -), κοινωνικοί (Soc, i , -), οικονομικοί (Ec, i,-),

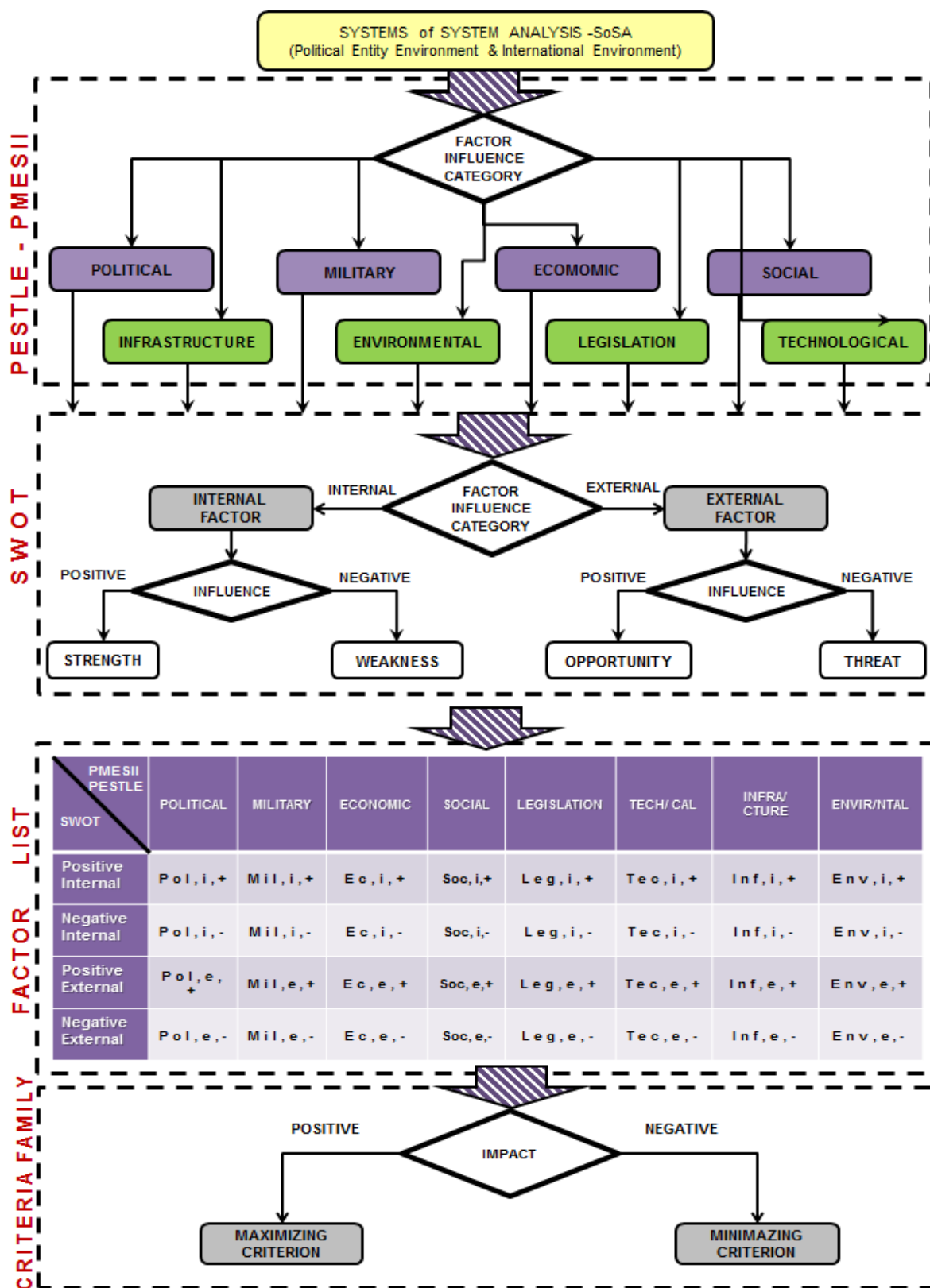
νομικοί (Leg, i, -), τεχνολογικοί (Tech, i, -), περιβαλλοντικοί (Env, i, -), στρατιωτικοί (Mil, i, -) και υποδομών (Inf, i, -).

❖ Εξωτερικοί (external (e)) παράγοντες με θετική επίδραση (positive impact (+)): πολιτικοί (Pol, e, +), κοινωνικοί (Soc, e, +), οικονομικοί (Ec, e, +), νομικοί (Leg, e, +), τεχνολογικοί (Tech, e, +), περιβαλλοντικοί (Env, e, +), στρατιωτικοί (Mil, e, +) και υποδομών (Inf, e, +).

❖ Εξωτερικοί (external (e)) παράγοντες με αρνητική επίδραση (negative impact (-)): πολιτικοί (Pol, e, -), κοινωνικοί (Soc, e, -), οικονομικοί (Ec, e, -), νομικοί (Leg, e, -), τεχνολογικοί (Tech, e, -), περιβαλλοντικοί (Env, e, -), στρατιωτικοί (Mil, e, -), υποδομών (Inf, e, -).

✚ . Οι ανωτέρω παράγοντες ανάλογα με το είδος της επίδρασής τους, θετικής ή αρνητικής, επί της δυνατότητας υλοποίησης της επιδιωκόμενης Επιθυμητής Τελικής Κατάστασης εκ μέρους του πρναφερομένου ατόμου ή ομάδας ατόμων (κέντρο βάρους) διαχωρίζονται σε: (1) κριτήρια μεγιστοποίησης (maximizing criteria) και (2) κριτήρια ελαχιστοποίησης (minimizing criteria). Κριτήρια τα οποία στο σύνολό τους συνθέτουν τη συνεπή οικογένεια κριτηρίων (consistent family of criteria).

Η μοντελοποίηση της υπόψη διεργασίας εν είδει αλγοριθμικού διαγράμματος ροής εμφανίζεται στο ακόλουθο σχήμα (Σχήμα 13) :

Σχήμα 13: Αλγοριθμικό διάγραμμα ροής διεργασίας προσδιορισμού συνεπούς οικογένειας κριτηρίων με την εν σειρά χρήση των μεθόδων ανάλυσης PESTLE/ PMESII και SWOT [προσαρμογή από (Ssdjevic, Bajcetic and Srdjevic 2012, 3382)].

Με βάση το παραγόμενο αποτέλεσμα (output) της προηγούμενης διεργασίας, ήτοι την συνεπή οικογένεια κριτηρίων, καθίσταται εφικτή η αξιολόγηση όλων των στοιχείων του συνόλου $H' : \{ H' \subseteq H, H' = (h_j, j= 1,2,...,k \text{ με } h_j \geq 2) \}$ με τη χρήση μιας μεθοδολογίας MCDM. Όπως ήδη προαναφέρθηκε, το στοιχείο που θα παρουσιάζει το μεγαλύτερο βαθμό συμβατότητας (Maximum Compatibility Score – CS_{max}), ως προς το σύνολο των υπόψη κριτηρίων, θα δύναται να επιλεγθεί και χαρακτηριστεί ως η ΕΤΚ την οποία επιδιώκει το άτομο ή η ομάδα ατόμων που προσδιορίστηκαν ως το κέντρο βάρους της εξεταζόμενης οντότητας.

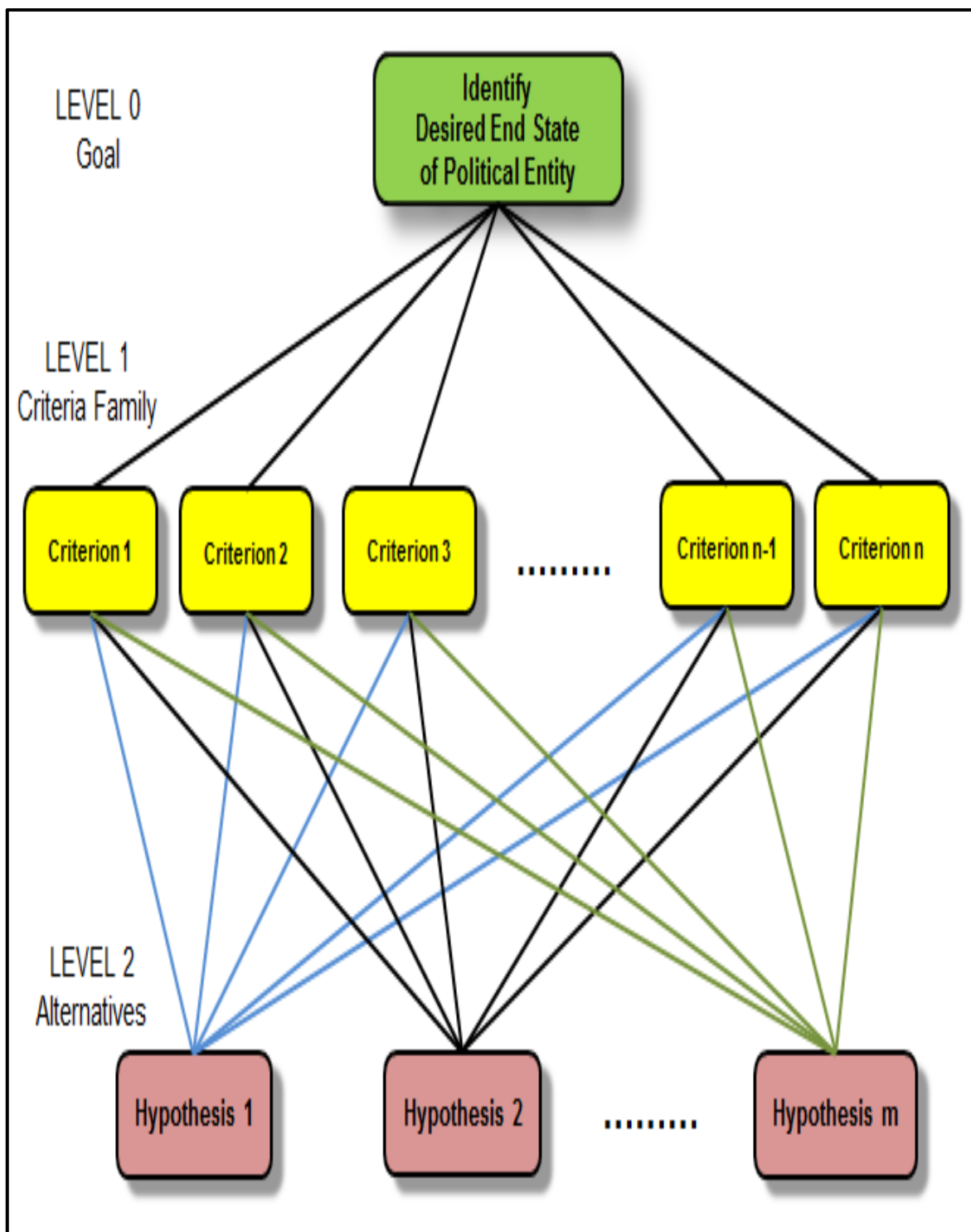
Η Αναλυτική Ιεραρχική Διεργασία (Analytical Hierarchy Process – AHP) δύναται να αποτελέσει την επιζητούμενη μεθοδολογία MCDM. Τα δομικά στοιχεία της εν λόγω μεθόδου είναι τα ακόλουθα:

✚ **Στόχος (goal):** Προσδιορισμός ΕΤΚ που επιδιώκει να υλοποιήσει το άτομο ή η ομάδα ατόμων που προσδιορίστηκαν ως το κέντρο βάρους της εξεταζόμενης οντότητας.

✚ **Εναλλακτικές επιλογές (alternatives):** Στοιχεία συνόλου $H' : \{ H' \subseteq H, H' = (h_j, j= 1,2,...,k \text{ με } h_j \geq 2) \}$

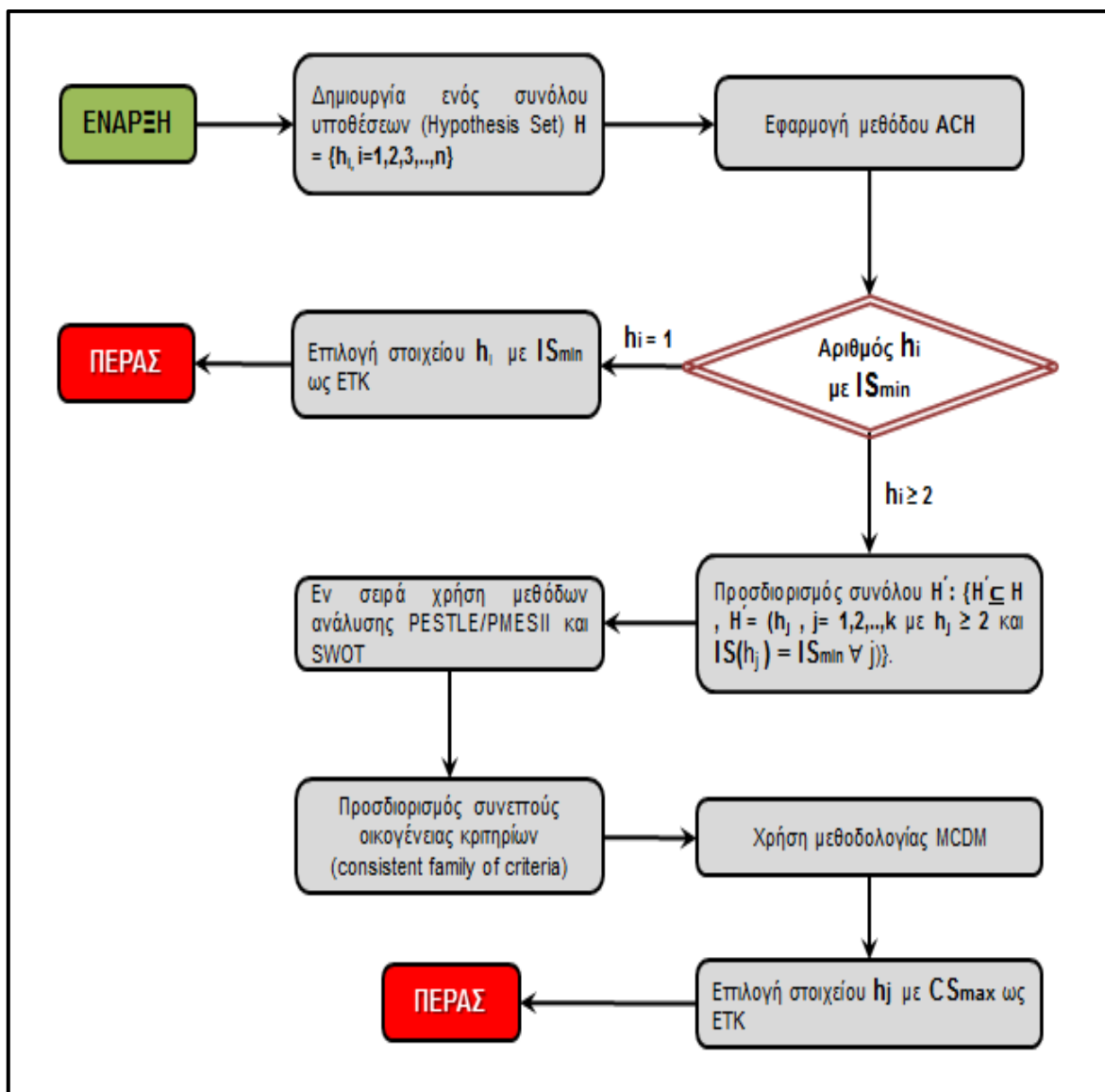
✚ **Κριτήρια (criteria):** Προσδιορισθείσα συνεπή οικογένεια κριτηρίων (maximizing criteria – minimizing criteria).

Η ιεραρχική δόμηση του προβλήματος εμφανίζεται στο ακόλουθο σχήμα (Σχήμα 14):

Σχήμα 14: Ιεραρχική δόμηση του προβλήματος προσδιορισμού της ΕΤΚ της εξεταζόμενης πολιτικής οντότητας [προσαρμογή από (Ματσατσίνης 2010, 236)]

Η μοντελοποίηση εν συνόλω της υπόψη επιμέρους διεργασίας (βήμα 1^ο) με τη μορφή αλγοριθμικού διαγράμματος ροής εμφανίζεται στο ακόλουθο σχήμα (Σχήμα 15):

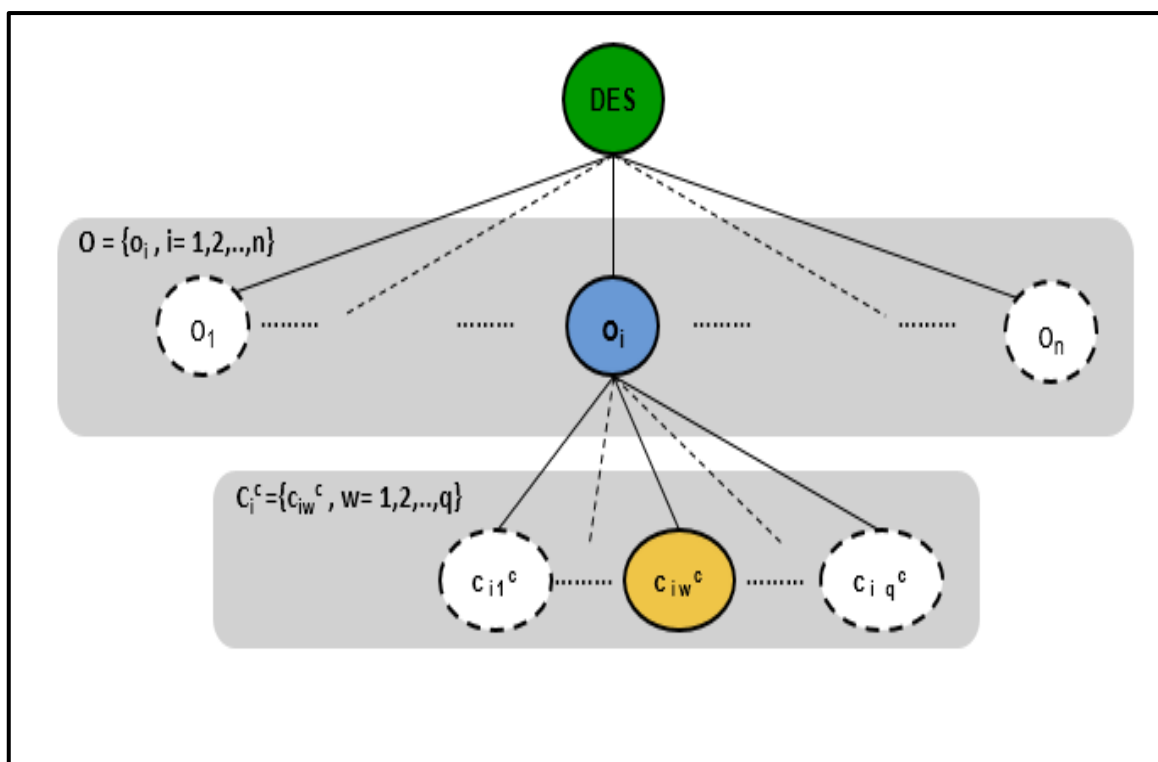
Σχήμα 15: Αλγοριθμικό διάγραμμα ροής της υλοποιούμενης διεργασίας προσδιορισμού της Επιθυμητής Τελικής Κατάστασης (ETK) μιας πολιτικής οντότητας

Βήμα 2^ο: Καθορισμός ενός συνόλου Αντικειμενικών Σκοπών (ΑΝΣΚ), $O = \{o_i, i = 1,2,...,n \text{ με } o_i > 0\}$, κάθε στοιχείο του οποίου θα πρέπει να είναι άμεσα συνδεδεμένο με την προσδιορισθείσα ETK του προηγούμενου βήματος. Ήτοι τα στοιχεία του συνόλου O οφείλουν να αποτελούν σαφώς καθορισμένους και εφικτούς στόχους η επίτευξη των οποίων θα επιφέρει την επιζητούμενη ETK (AAP-6 2016, 98)⁷⁰.

⁷⁰ Η φραστική διατύπωση των στοιχείων του συνόλου O , ήτοι κάθε ΑΝΣΚ, θα πρέπει να γίνεται με τη χρήση ενός ουσιαστικού το οποίο θα αντικατοπτρίζει τις συνθήκες ή τη κατάσταση που θα πρέπει να επιτευχθεί.

Βήμα 3^ο: Καθορισμός για κάθε στοιχείο o_i του συνόλου O , εν προκειμένω για κάθε ΑΝΣΚ του προηγούμενου βήματος, ενός συνόλου κρίσιμων ικανοτήτων⁷¹ (critical capabilities - CC) $C_i^c = \{c_{iw}^c, w= 1,2,...,q\}$. Ικανότητες τις οποίες εάν κατέχει το προσδιορισθέν ως κέντρο βάρους ανθρώπινο δυναμικό της εξεταζόμενης πολιτικής οντότητας, δύναται να επιτύχει τον επιδιωκόμενο ΑΝΣΚ (σ.σ: εξεταζόμενο στοιχείο o_i). Με το πέρας του εν λόγω βήματος θα έχει προσδιορισθεί ένα πλήθος συνόλων $C_i^c = \{c_{iw}^c, w= 1,2,...,q\}$ ⁷² ίσο με τον αριθμό των στοιχείων o_i και άμεσα συνδεδεμένων/ αντιστοιχιζομένων με αυτά.

Η μοντελοποίηση και απεικόνιση του συνόλου των βημάτων της 1^{ης} Φάσης με τη μορφή γράφου $G(V,A)$ εμφανίζεται στο ακόλουθο σχήμα (Σχήμα 16):

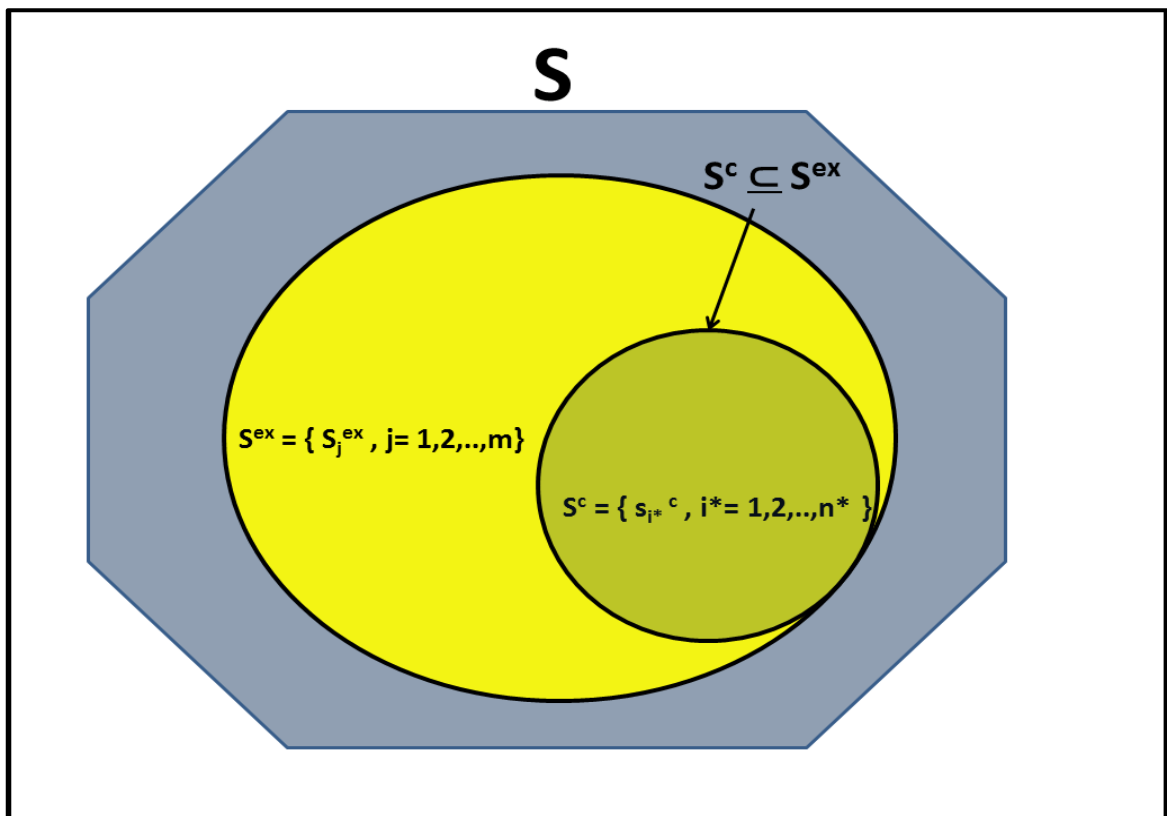
Σχήμα 16 : Απεικόνιση 1^{ης} Φάσης εν είδει γράφου $G(V,A)$

⁷¹ Η φραστική διατύπωση των ικανοτήτων γίνεται με τη χρήση ενός ρήματος στην υποτακτική (προηγείται ο σύνδεσμος «να») που δείχνει τι είναι ικανό να κάνει το προσδιορισθέν ως κέντρο βάρους ανθρώπινο δυναμικό (άτομο ή ομάδα) μιας πολιτικής οντότητας.

⁷² Τα προσδιορισθέντα σύνολα C_i^c είναι διακριτά και ως επί τω πλείστω διαφοροποιούμενα μεταξύ τους ως προς τον αριθμό των στοιχείων c_{iw}^c που διαθέτουν.

2^η ΦΑΣΗ

Βήμα 4^ο: Καθορισμός, μέσω ανάλυσης του δομολειτουργικού περιβάλλοντος της εξεταζόμενης πολιτικής οντότητας⁷³, του συνόλου των υφιστάμενων πηγών ισχύος (existing sources of power- ESoP) $S^{ex} = \{s_j^{ex}, j= 1,2,...,m\}$ ⁷⁴. Ακολουθώντας, προσδιορισμός εκείνων των στοιχείων s_j^{ex} που αντιστοιχίζονται πλήρως με στοιχεία c_{iw}^c των συνόλων C_i^c . Ήτοι, εκείνων των πηγών ισχύος (s_j^{ex}) που αποτελούν φορείς των προσδιορισθέντων κρίσιμων ικανοτήτων (c_{iw}^c). Τα εν λόγω στοιχεία s_j^{ex} δύναται να λεχθεί ότι συγκροτούν επί της ουσίας ένα σύνολο κρίσιμων πηγών ισχύος (critical sources of power- CSoP) $S^c = \{s_{i^*}^c, i^*= 1,2,...,n^*\}$ εμφωλευμένο στο σύνολο S^{ex} , ήτοι $S^c \subseteq S^{ex}$ ⁷⁵ (Σχήμα 17).

Σχήμα 17: Χρήση διαγράμματος Venn για απεικόνιση της σχέσης των στοιχείων του συνόλου S^c με τα αντίστοιχα του συνόλου S^{ex}

⁷³ Για περαιτέρω πληροφορίες περί της μεθόδου ανάλυσης του δομολειτουργικού περιβάλλοντος μιας πολιτικής οντότητας βλέπε υποσημείωση 61 της παρούσης εργασίας.

⁷⁴ Για περαιτέρω πληροφορίες επί των πηγών ισχύος που δύναται να ανευρεθούν στο δομολειτουργικό περιβάλλον μιας πολιτικής οντότητας βλέπε υποσημείωση 44 της παρούσας εργασίας.

⁷⁵ Στη συνολοθεωρία με το σύμβολο « $\subseteq$ » αποδίδεται η έννοια του υποσυνόλου.

Βήμα 5^ο: Κάθε στοιχείο του συνόλου $S^c = \{s_i^{*c}, i^* = 1, 2, \dots, n^*\}$, ήτοι κάθε κρίσιμη πηγή ισχύος, αποτελεί ως επί τω πλείστω ένα πολύπλοκο σύστημα εξαρτώμενο και νοηματοδοτούμενο από πλήθος λειτουργιών και στοιχείων^{76 77 78}. Ωστόσο, η επιτέλεση κάποιων εξ' αυτών των λειτουργιών και η ύπαρξη κάποιων στοιχείων καθίσταται επιβεβλημένη. Η αναγκαιότητα επιτέλεσης και ύπαρξής τους αντίστοιχα εγκείται στο γεγονός ότι προσδίδουν σε κάθε μια εξ' αυτών των πηγών τη δυνατότητα να παρέξουν, στο προσδιορισθέν ως κέντρο βάρους ανθρώπινο δυναμικό, τις επιζητούμενες κρίσιμες δυνατότητες. Κατά συνέπεια δύναται να λεχθεί ότι οι εν λόγω λειτουργίες και στοιχεία συγκροτούν ένα σύνολο κρίσιμων απαιτήσεων (critical requirements-CR) $R_i^{*c} = \{r_{i^*k}^c, k = 1, 2, \dots, p\}$, των οποίων η μη «πλήρωση» φαλκιδεύει την προαναφερόμενη δυνατότητα των υπόψη πηγών. Προς τούτο, για κάθε κρίσιμη πηγή ισχύος, ήτοι για κάθε στοιχείο s_i^{*c} του συνόλου S^c , υφίσταται ένα σύνολο R_i^{*c} άμεσα συνδεδεμένο με αυτή, ο προσδιορισμός του οποίου καθίσταται επιβεβλημένος.

Βήμα 6^ο: Εύρεση των αδυναμιών ή της ανεπάρκειας που παρουσιάζουν τα στοιχεία του συνόλου R_i^{*c} , ήτοι οι κρίσιμες απαιτήσεις $r_{i^*k}^c$ της εξεταζόμενης κάθε φορά κρίσιμης πηγής ισχύος (σ.σ: του εξεταζόμενου στοιχείου s_i^{*c}). Αδυναμίες ή ανεπάρκεια που είτε οφείλονται σε εγγενείς λόγους είτε αναφύονται από τυχόν αναληφθείσες ενέργειες άλλων οντοτήτων/ δρώντων. Οι εν λόγω αδυναμίες ή/και ανεπάρκειες συγκροτούν ένα σύνολο κρίσιμων τρωτοτήτων (critical vulnerabilities –CV) $V_{i^*k}^c = \{v_{i^*kl}^c, l = 1, 2, \dots, z\}$, άμεσα συνδεδεμένου με το εξεταζόμενο στοιχείο $r_{i^*k}^c$. Τρωτότητες που αν τύχουν κατάλληλης εκμετάλλευσης θέτουν σε κίνδυνο την πλήρωση της κρίσιμης απαίτησης $r_{i^*k}^c$.

⁷⁶ Ως σύστημα νοείται ένα λειτουργικά, φυσικά ή/και συμπεριφορικά σχετιζόμενο σύνολο στοιχείων που τελούν σε ένθεν και ένθεν συνεχή αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση σχηματίζοντας μια ενιαία ολότητα (AJP-5 2013, Lex-15).

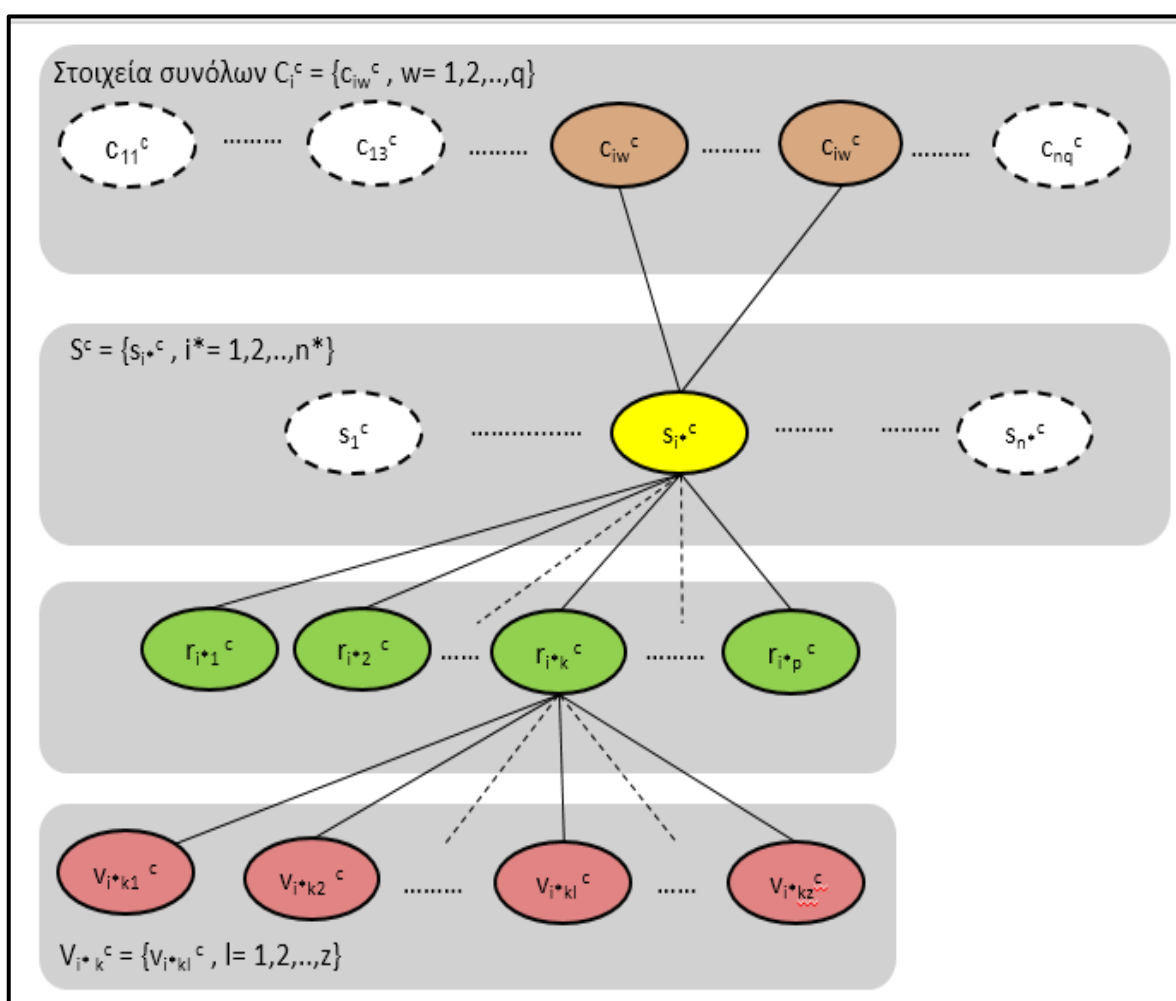
⁷⁷ Το πλήθος των εν λόγω λειτουργιών και στοιχείων από τα οποία εξαρτάται και νοηματοδοτείται κάθε κρίσιμη πηγή ισχύος ανήκει : (1) στο ίδιο αυτής συστημικό περιβάλλον, (2) στο δομολειτουργικό περιβάλλον της πολιτικής οντότητας που η υπόψη πηγή ισχύος είναι εμφωλευμένο, (3) στο ευρύτερο συστημικό περιβάλλον άλλων οντοτήτων του διεθνοπολιτικού γίνεσθαι.

⁷⁸ Με τον όρο λειτουργία νοείται «το σύνολο δραστηριοτήτων, ενεργειών ή διαδικασιών που, ενταγμένες σε ένα θεσμικό πλαίσιο, παράγουν κάποιο έργο και εκπληρώνουν το σκοπό για τον οποίο προορίζονται» (Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής 1998)

Με το πέρας της 2^{ης} φάσης θα έχει προσδιορισθεί ένα πλήθος από σύνολα $R_{i^*k^c} - V_{i^*k^c}$ άμεσα συνδεδεμένων/ αντιστοιχιζομένων με τα στοιχεία $s_{i^*}^c$. Τα εν λόγω σύνολα αποτελούν το πληροφοριακό υπόβαθρο για την υλοποίηση των επακόλουθων βημάτων της 3^{ης} Φάσης.

Η μοντελοποίηση και απεικόνιση του συνόλου των βημάτων της 2^{ης} Φάσης με τη μορφή γράφου $G(V,A)$ εμφανίζεται στο ακόλουθο σχήμα (Σχήμα 18):

Σχήμα 18: Απεικόνιση 2^{ης} Φάσης, εν είδει γράφου $G(V,A)$

3^η ΦΑΣΗ

Βήμα 7^ο: Προσδιορισμός για κάθε στοιχείο s_i^{*c} του συνόλου S^c , ήτοι για κάθε κρίσιμη πηγή ισχύος, ενός συνόλου αποφασιστικών συνθηκών⁷⁹ (decisive conditions – DC) $C_i^{*d} = \{c_{i*j}^{*d}, j^* = 1, 2, \dots, m^*\}$. Το πληροφοριακό υπόβαθρο για τον καθορισμό των εν λόγω συνθηκών θα αποτελέσουν τα στοιχεία του συνόλου R_i^{*c} , ήτοι οι κρίσιμες απαιτήσεις της υπόψη πηγής που προσδιορίστηκαν στο 7^ο βήμα της διεργασίας. Επί του προκειμένου, σε περίπτωση που η εξεταζόμενη πολιτική οντότητα διάκειται αντιπαραθετικά στην ημετέρα όμοια τότε οι εν λόγω συνθήκες θα περιγράφουν την μη πλήρωση των κρίσιμων απαιτήσεων καθόσον τότε και μόνο τότε θα φαλκιδεύεται η δυνατότητα της κρίσιμης πηγής ισχύος να παρέξει στο προσδιορισθέν ως κέντρο βάρους ανθρώπινο δυναμικό, τις επιζητούμενες κρίσιμες δυνατότητες. Αντιθέτως, αν προκειται είτε για πολιτική οντότητα που διάκειται φιλικά είτε για την ημετέρα όμοια τότε οι υπόψη συνθήκες θα περιγράφουν την πλήρωση των κρίσιμων απαιτήσεων. Με το πέρας του εν λόγω βήματος θα έχει προσδιορισθεί ένα πλήθος συνόλων $C_i^{*d} = \{c_{i*j}^{*d}, j^* = 1, 2, \dots, m^*\}$ ⁸⁰ ίσο με τον αριθμό των στοιχείων s_i^{*c} και άμεσα συνδεδεμένων/ αντιστοιχιζομένων με αυτά.

Βήμα 8^ο: Προσδιορισμός για κάθε στοιχείο c_{i*j}^{*d} του συνόλου C_i^{*d} , ήτοι για κάθε αποφασιστική συνθήκη, ενός συνόλου επιθυμητών επιδράσεων⁸¹ (desired effects – DE) $E_{i*j}^{*d} = \{e_{i*j*k}^{*d}, k^* = 1, 2, \dots, p^*\}$. Ήτοι συγκεκριμένων αλλαγών στην κατάσταση (επιτελούμενες λειτουργίες – διαθεσιμότητα στοιχείων) του συστημικού περιβάλλοντος: (1) των κρίσιμων πηγών ισχύος, (2) της πολιτικής οντότητας στην οποία οι υπόψη πηγές ισχύος είναι εμφωλευμένες, (3) άλλων οντοτήτων του διεθνοπολιτικού γίνεσθαι. Αλλαγών που εφόσον υλοποιηθούν θα συμβάλλουν στην επίτευξη της επιδιωκόμενης αποφασιστικής συνθήκης (σ.σ: του εξεταζομένου στοιχείου c_{i*j}^{*d}). Με το πέρας του εν λόγω βήματος θα έχει προσδιορισθεί ένα

⁷⁹ Με τον όρο συνθήκη (condition) νοείται η φυσική ή συμπεριφορική κατάσταση (state) στην οποία τελεί ένα σύστημα ή ένα στοιχείο αυτού (AJP-5 2013, 2-34).

⁸⁰ Τα προσδιορισθέντα σύνολα C_i^{*d} είναι διακριτά και ως επί τω πλείστω διαφοροποιούμενα μεταξύ τους ως προς τον αριθμό των στοιχείων c_{i*j}^{*d} που διαθέτουν.

⁸¹ Με τον όρο επίδραση νοείται «μια αλλαγή στην κατάσταση ενός συστήματος ή ενός στοιχείου αυτού η οποία είναι δυνατό να επέλθει εξαιτίας μίας ή περισσοτέρων ενεργειών ή από άλλα αίτια» (AJP-5 2013, Lex-8).

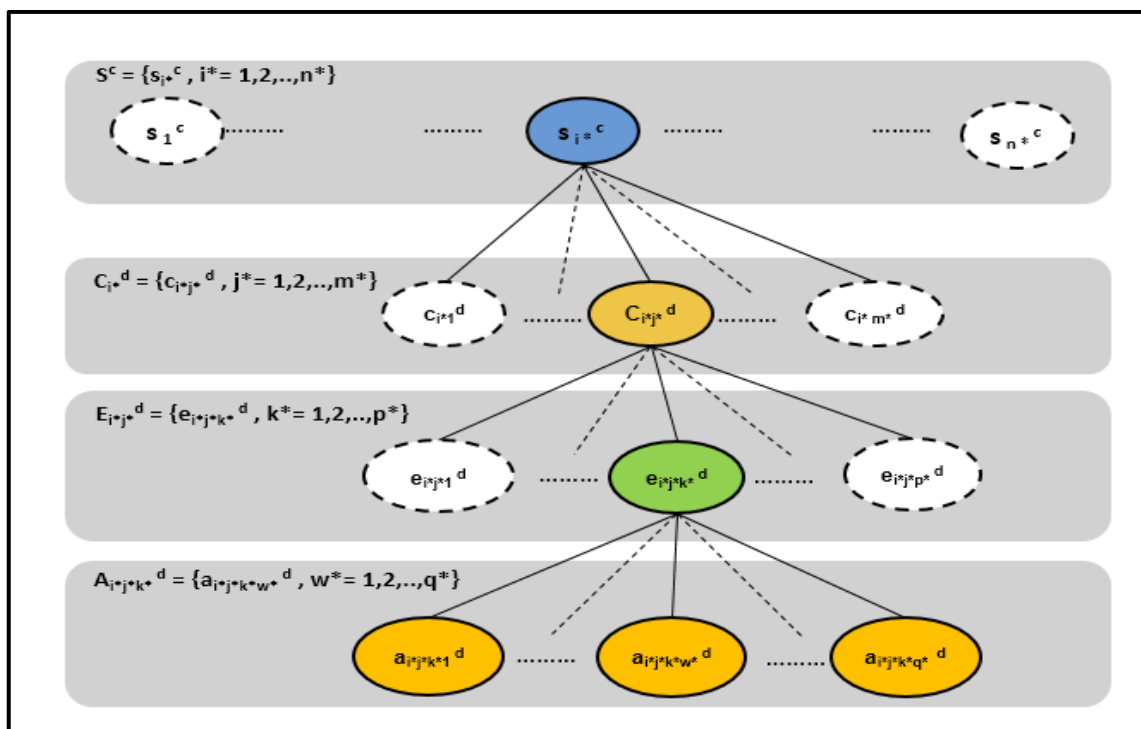
πλήθος συνόλων $E_{i^*j^*k^*}^d = \{e_{i^*j^*k^*}^d, k^* = 1, 2, \dots, p^*\}^{82}$ ίσο με τον αριθμό των στοιχείων $c_{i^*j^*}^d$ και άμεσα συνδεδεμένων/ αντιστοιχιζομένων με αυτά. Τον γνώνομα για τον προσδιορισμό των επιθυμητών επιδράσεων θα αποτελέσουν τα στοιχεία του συνόλου $V_{i^*k^*}^c$, ήτοι οι κρίσιμες τρωτότητες της εξεταζόμενης πηγής που προσδιορίστηκαν στο 6^ο βήμα της διεργασίας. Σε περίπτωση που η εξεταζόμενη πολιτική οντότητα διάκειται αντιπαραθετικά στην ημετέρα όμοια τότε οι επιθυμητές επιδράσεις θα προέλθουν μέσω της εκμετάλλευσης των κρίσιμων τρωτοτήτων. Απεναντίας αν προκειται είτε για πολιτική οντότητα που διάκειται φιλικά είτε για την ημετέρα όμοια τότε οι επιθυμητές επιδράσεις θα αποσκοπούν στην εξάλειψη ή άμβλυνση των κρίσιμων τρωτοτήτων.

Βήμα 9^ο: Προσδιορισμός για κάθε στοιχείο $e_{i^*j^*k^*}^d$, ήτοι για κάθε επιθυμητή επίδραση, ενός συνόλου αποφασιστικών ενεργειών (decisive actions – DA) $A_{i^*j^*k^*}^d = \{a_{i^*j^*k^*w^*}^d, w^* = 1, 2, \dots, q^*\}$. Ενεργειών η ανάληψη των οποίων θα δημιουργήσει την επιδιωκόμενη επιθυμητή επίδραση (στοιχείο $e_{i^*j^*k^*}^d$). Με το πέρας του εν λόγω βήματος θα έχει προσδιορισθεί ένα πλήθος συνόλων $A_{i^*j^*k^*}^d = \{a_{i^*j^*k^*w^*}^d, w^* = 1, 2, \dots, q^*\}^{83}$ ίσο με τον αριθμό των στοιχείων $e_{i^*j^*k^*}^d$ και άμεσα συνδεδεμένων/ αντιστοιχιζομένων με αυτά.

Η μοντελοποίηση και απεικόνιση του συνόλου των βημάτων της 3^{ης} Φάσης με τη μορφή γράφου $G(V, A)$ εμφανίζεται στο ακόλουθο σχήμα (Σχήμα 19):

⁸² Τα προσδιορισθέντα σύνολα $E_{i^*j^*}^d$ είναι διακριτά και ως επί τω πλείστω διαφοροποιούμενα μεταξύ τους ως προς τον αριθμό των στοιχείων $e_{i^*j^*k^*}^d$ που διαθέτουν.

⁸³ Τα προσδιορισθέντα σύνολα C_{ijk}^c είναι διακριτά και ως επί τω πλείστω διαφοροποιούμενα μεταξύ τους ως προς τον αριθμό των στοιχείων c_{ijkw}^c που διαθέτουν.

Σχήμα 19: Απεικόνιση 3^{ης} Φάσης, εν είδει γράφου $G(V,A)$

Προς κατανόηση της παρουσιασθείσας διεργασίας και ιδίως των βημάτων 4 έως 9 παρατίθεται, στο Παράρτημα «Α» της παρούσας εργασίας, η υλοποίηση αυτής, εν είδει παραδείγματος, χρησιμοποιώντας ως πληροφοριακό υπόβαθρο το ιστορικό γεγονός της Μάχης του Ατλαντικού κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΣΥΝΟΨΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

4.1 Σύνοψη Συμπεράσματος

Οι Η.Π.Α. όντας μια από τις σημαντικότερες πολιτικοστρατιωτικές συνιστώσες του Οργανισμού Βορειοατλαντικού Συμφώνου (North Atlantic Treaty Organisation –NATO) αποτελεί αναπόδραστα και καταλυτικό διαμορφωτή κάθε έκφανσης των συμμαχικών δρώμενων. Προς τούτο η διείσδυση της έννοιας του κέντρου βάρους στη διαλεκτική, την κουλτούρα και τα δόγματα των Ενόπλων Δυνάμεων των ΗΠΑ οδήγησε συν τω χρόνω στη διείσδυση αυτής εντός των θεσμικών κειμένων του NATO και αναπόδραστα αρκετών χωρών της στρατιωτικής κοινότητας.

Ωστόσο ο τρόπος με τον οποίο η NATOϊκή στρατιωτική κοινότητα οροθετεί και πραγματεύεται σε θεσμικό επίπεδο την έννοια του κέντρου βάρους διέπεται από πολυσημία και ετερότητα. Με τεκμήριο τα τεκταινόμενα στις επιχειρήσεις «DESERT STORM» και «ALLIED FORCE» το εν λόγω γεγονός ευνοεί την εμφάνιση αντιπαραθετικής διαλεκτικής στους κόλπους των ομάδων σχεδίασης όταν ανακύπτει η ανάγκη προσδιορισμού του/ων κέντρου/ων βάρους ενός δρώντα του ΘΕ ή ΠΕ.

Δεν θα ήταν υπερβολή να λεχθεί ότι υπό το πρίσμα των ανωτέρω η έννοια του κέντρου βάρους συνιστά εν δυνάμει περισπαστικό αίτιο. Ωστόσο δεν θα πρέπει να διαλάβει της προσοχής μας ότι η αξία της ίδιας της έννοιας (concept) ως συστατικό στοιχείο της υφιστάμενης διεργασίας σχεδίασης επιχειρήσεων δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση (Μαυρόπουλος 2009, 201). Το πρόβλημα δεν έγκειται στην έννοια αλλά στην εννοιολογική οροθέτηση αυτής (D. Eikmeier 2012, 139) (Strange και Iron 2004, 24). Η μονοσήμαντη αντιμετώπιση της έννοιας του κέντρου βάρους εντός των θεσμικών κειμένων του NATO και η παράθεση εντός αυτών ενός μόνο ορισμού η διατύπωση του οποίου θα διέπεται από ακρίβεια, λογική και σαφήνεια αποτελεί την ενδεικνυόμενη λύση.

Αναμφίβολα, η απαλοιφή από τις σελίδες ενός εγχειριδίου εκείνων των στοιχείων που ρίχνουν νερό στο μύλο της ετερότητας και της πολυσημίας δεν αποτελεί ένα ιδιαίτερα δύσκολο εγχείρημα. Αντιθέτως, η διατύπωση ενός νέου

ορισμού αποτελεί. Σύμφωνα με το λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας ο «ορισμός» καθορίζεται ως *«η σαφής και ακριβής διατύπωση του νοήματος (σημασίας) μιας λέξης (ή έννοιας) και ο προσδιορισμός των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, των ιδιοτήτων κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μην είναι δυνατή η σύγχυσή της με άλλη»* (Μπαμπινιώτης 1998, 1289). Κατόπιν τούτου για τη διατύπωση ενός νέου ορισμού απαιτήθηκε εντός της παρούσας εργασίας να δοθεί απάντηση στο ακόλουθο ερώτημα: «Ποιες ιδιαίτερες εγγενείς ιδιότητες οφείλει να κατέχει ένα στοιχείο μιας πολιτικής οντότητας προκειμένου να δύναται να χαρακτηριστεί ως το κέντρο βάρους αυτής;» Επί της ουσίας η δυσκολία απάντησης του εν λόγω ερωτήματος ήταν να ανευρεθεί/ καθορισθεί η μέθοδος που έπρεπε να ακολουθηθεί προκειμένου να προσδιοριστούν οι εν λόγω ιδιότητες. Οδοδείκτη στην ανεύρεσή της αποτέλεσε η αποκωδικοποίηση του τρόπου με τον οποίο η έννοια του κέντρου βάρους χρησιμοποιήθηκε από τον Carl von Clausewitz στην πραγματεία του «Περί Πολέμου – On War» πριν εν τέλει εισαχθεί στη διαλεκτική της σύγχρονης στρατιωτικής κοινότητας.

Επί του προκείμενου αποτελεί κοινό τόπο ότι η υπόψη έννοια αποτέλεσε δάνειο από το πεδίο των φυσικών επιστημών την οποία ο πρώτος θεωρητικός χρησιμοποίησε μέσω του γλωσσικού σχήματος της μεταφοράς κατ' επανάληψη εντός της πραγματείας του (Paprone and Davis 2012, 65-66). Ως εκ τούτου θεωρήθηκε ως υπόρρητα σαφές ότι θα πρέπει να υφίσταται αναλογικότητα μεταξύ των ιδιοτήτων που κατέχει το κέντρο βάρους ενός υλικού σώματος και των ιδιοτήτων που κατέχει το στοιχείο μιας πολιτικής οντότητας στο οποίο του αποδίδεται ο χαρακτηρισμός του κέντρου βάρους αυτής. Σε αντίθετη περίπτωση ο εν λόγω χαρακτηρισμός θα συνιστούσε συλλογιστική αυθαιρεσία ή ακροβατισμό καθόσον θα αναιρούσε την αυτοσυνέπεια του γλωσσικού σχήματος της μεταφοράς. Προς τούτο, με αρωγό τη θεώρηση της Μηχανικής περί της ομώνυμης έννοιας, των Διεθνών Σχέσεων περί των δρώντων του διεθνοπολιτικού γίνεσθαι και με ώσμωση αυτών μέσω της θεωρίας της αναλογικότητας διαπιστώθηκε ότι σε στρατηγικό επίπεδο η κυβερνούσα αρχή μιας πολιτικής οντότητας συνιστά το κέντρο βάρους αυτής. Με γνώμονα δε τις εγγενείς ιδιότητες που διαθέτει η εν λόγω αρχή διατυπώθηκε ένας νέος ορισμός ο οποίος διέπεται από σαφήνεια, ακρίβεια και λογική προάγοντας αναπόδραστα την επιζητούμενη ενάργεια.

Ωστόσο, το μεθοδολογικό πλαίσιο χρήσης της έννοιας του κέντρου βάρους συνίσταται από τρία αλληλένδετα μεταξύ τους «κομμάτια». Ο ορισμός αποτελεί το ένα από αυτά. Τα άλλα δύο είναι ο προσδιορισμός και η εξουδετέρωση. Οποιαδήποτε σημαντική αλλαγή ενός εξ' αυτών οδηγεί αναπόφευκτα και στην αναπροσαρμογή των άλλων δύο. Ως εκ τούτου, ο νέος ορισμός του κέντρου βάρους και η ανάλυση επί της οποίας στηρίχθηκε η διατύπωσή του, επέβαλε την επαναπροσέγγιση της διεργασίας προσδιορισμού και εξουδετέρωσης που πραγματεύεται το ελληνικό εγχειρίδιο σχεδίασης. Επαναπροσέγγιση που πραγματοποιήθηκε με αρωγό μεθόδους της Επιχειρησιακής Έρευνας και Ανάλυσης καθιστώντας - κατά την εκτίμηση του γράφοντα - τις εν λόγω διεργασίες περισσότερο χρηστικές και απτές στους επιτελείς.

4.2 Προτάσεις

Οποιοσδήποτε πραγματεύεται ένα πρόβλημα, εκούσια επιλέγει να πορευτεί ακολουθώντας τέσσερις διαδοχικούς οδοδείκτες, ήτοι την ανάλυσή του, τη διάγνωση των αιτιών που δημιουργούν την παθογένεια, την εξεύρεση λύσεων και τέλος τη διατύπωση προτάσεων που δύναται να αποτελέσουν το εφαλτήριο περαιτέρω προβληματισμού, έρευνας και δράσης από τους εκάστοτε αρμόδιους φορείς. Προς τούτο, κρίθηκε επιβεβλημένο στην παρούσα εργασία, με γνώμονα την πραγματοποιηθείσα ανάλυση και τις ανωτέρω συμπερασματικές σκέψεις – διαπιστώσεις να διατυπωθούν και οι ακόλουθες προτάσεις:

❖ Αξιολόγηση του νέου μεθοδολογικού πλαισίου χρήσης της έννοιας του κέντρου βάρους, όπως αυτό παρατίθεται στην παρούσα εργασία, προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα περί της δυνατότητας υιοθέτησής του, της ανάγκης τροποποίησής του ή της απόρριψής του. Το εν λόγω εγχείρημα δύναται να υλοποιηθεί:

✓ Με τη μελέτη ιστορικών περιπτώσεων (case studies) υπό το πρίσμα του εν λόγω μεθοδολογικού πλαισίου.

✓ Με τη χρήση της μεθόδου της ερευνητικής παρατήρησης⁸⁴ σε διεξαγόμενες ασκήσεις προσομοίωσης διπλής ενεργείας κατά τη διάρκεια των οποίων αφενός το εξεταζόμενο σενάριο θα άπτεται του στρατηγικού επιπέδου αφετέρου οι αντιπαραθετικά διακείμενες ομάδες σχεδίασης θα χρησιμοποιούν το εν λόγω μεθοδολογικό πλαίσιο.

❖ Εκ νέου προσέγγιση και οριοθέτηση του μεθοδολογικού πλαισίου χρήσης της έννοιας του κέντρου βάρους σε επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο με γνώμονα τα κάτωθι ερευνητικά ερωτήματα:

✓ Απαιτείται η χρήση της έννοιας του κέντρου βάρους ως συστατικό στοιχείο της διεργασίας σχεδίασης επιχειρήσεων σε επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο; Ποια είναι η προστιθέμενη αξία (added value);

✓ Τι συνιστά το κέντρο βάρους μιας οντότητας σε επιχειρησιακό και τι σε τακτικό επίπεδο;

✓ Μέχρι πόσα κέντρα βάρους δύναται να κατέχει μια οντότητα;

✓ Ποια η μέθοδος προσδιορισμού και εξουδετέρωσης του/των κέντρου/ων βάρους μιας οντότητας;

---

⁸⁴ Ως ερευνητική παρατήρηση ορίζεται η «θέαση – ακρόαση από τον ίδιο τον ερευνητή – εξεταστή, καταστάσεων όπου λαμβάνει χώρα το υπό μελέτη φαινόμενο, καθώς και η μέτρηση και η καταγραφή από τον ίδιο τον εξεταστή, των σχετικών με το ερευνώμενο θέμα πληροφοριών, με βάση τα όσα ο ίδιος ο εξεταστής βλέπει και ακούει, καθώς το ερευνώμενο φαινόμενο εκτυλίσσεται ενώπιόν του» (Παρασκευόπουλος 1993, 133).

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Σύμφωνα με μια αρχαία ιστορία των Σούφι (Sufi) υπήρχε κάποτε ένα χωριό οι κάτοικοι του οποίου ήταν όλοι τυφλοί. Εν ευθέτω χρόνο, ένας βασιλιάς, στα πλαίσια μιας διενεργούμενης εκστρατείας, συνοδευόμενος από τον στρατό του στρατοπέδευσε σε μια έρημη περιοχή που βρισκόταν πλησίον του εν λόγω χωριού. Στην κουστωδία του εκτός από τους αξιωματικούς, τους αυλικούς, τους υπηρέτες και τους οπλίτες συμπεριλαμβανόταν και αριθμός ελεφάντων, τους οποίους χρησιμοποιήσουμε για να προκαλέσει τον τρόμο στα αντίπαλα στρατεύματα και το δέος στον πληθυσμό των περιοχών που κατακτούσε (Meadows 2009, 7).

Όταν η πληροφορία περί ύπαρξης ελεφάντων σε παρακείμενη περιοχή διαδόθηκε στο χωριό τότε πολλοί εκ των κατοίκων του έτρεξαν να βρουν το περίεργο εκείνο ζώο. Δεδομένου ότι δεν γνώριζαν ούτε ένα στοιχείο που να αφορά το σχήμα, την υφή, τη μορφή και την δομή του επιχείρησαν ψηλαφίζοντάς το να συλλέξουν όσο το δυνατό περισσότερες πληροφορίες. Επιστρέφοντας πίσω, κάθε ένας εκ των τυφλών που είχε αγγίξει τον ελέφαντα νόμιζε ότι μπορούσε να τον περιγράψει. Ο τυφλός άντρας ο οποίος λόγω αναστήματος κατάφερε να ψηλαφίσει τα αυτιά του τον περιέγραψε σαν κάτι μεγάλο, τραχύ και φαρδύ καταλήγοντας εν κατακλείδι στο συμπέρασμα ότι μοιάζει με ένα χαλί. Ένας άλλος κατάφερε να αγγίξει την προβοσκίδα του συμπεραίνοντας ως εκ τούτου ότι μοιάζει με ένα μακρύ, κοίλο σωλήνα, άσχημο στην υφή και συνάμα καταστροφικό. Ένας τρίτος, καταφέρνοντας να ψηλαφίσει μόνο τα πόδια, αποκόμισε αναπόδραστα την εντύπωση ότι μοιάζει με κολόνα (Meadows 2009, 7).

Καθίσταται σαφές ότι το ύψος και οι διαστάσεις του ζώου συγκρινόμενες με το ανάστημα των ανωτέρω ανδρών, δεν κατάστησαν εφικτή της ψηλάφηση του ελέφαντα ως ολότητα. Όλοι τους κατάφεραν να αγγίξουν μόνο ένα μέρος αυτού οδηγούμενοι αναπόφευκτα σε αμφιλεγόμενες και αντικρουόμενες μεταξύ τους συμπερασματικές σκέψεις (Meadows 2009, 7).

Ενδεχομένως κάποιοι από τους αναγνώστες της παρούσης εργασίας να συγκαταλέξουν τον γράφοντα στους κατοίκους του εν λόγω χωριού. Πιθανόν να έχουν δίκιο. Ίσως οι εμπειρίες και το γνωσιακό υπόβαθρο να μην μου

προσέδωσαν το ανάλογο «ανάστημα» το οποίο θα μου επέτρεπε να «ψηλαφίσω» το όλον της θεωρίας του κέντρου βάρους. Όμως εξ αρχής, ο σκοπός συγγραφής της εργασίας δεν ήταν αυτός. Κύριος στόχος υπήρξε η «ψηλάφηση» μιας άλλης πτυχής της ομώνυμης θεωρίας, χρησιμοποιώντας ως «αισθητήριο όργανο αφής» την επιστήμη της μηχανικής και των διεθνών σχέσεων. Βαθύτερη προσδοκία του γράφοντος δεν ήταν να δώσει μια ad hoc νέα μεθοδολογική πλατφόρμα έτοιμη προς χρήση αλλά να προσθέσει ένα επιπλέον κομμάτι στο πάζλ της υφιστάμενης διαλεκτικής, ευελπιστώντας ότι αξίζει να αποτελέσει το εφαλτήριο περαιτέρω έρευνας και ανάλυσης.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. AAP-6. «NATO Glossary of Terms and Definitions.» 2016. Available at: https://nso.nato.int/nso/zzlinks/terminology_public__non-classified%20nato%20glossaries.html (πρόσβαση October 29, 2017).
2. AFDD 1. *Air Force Basic Doctrine*. Washington DC: US Department of Air Force (Available at: <https://www.globalsecurity.org/military/library/policy/usaf/afdd/1/afdd1.pdf>), 1997.
3. Agee, Collin. *Peeling the Onion: The Iraqi Center of Gravity in Desert Storm*. Monograph, Fort Leavenworth, Kansas: School of Advanced Military Studies/ US Army Command and General Staff College, 1992.
4. AJP-5. «Allied Joint Doctrine for Operational Level Planning.» NATO STANDARDIZATION OFFICE. 26 June 2013. Available at: <https://nso.nato.int/nso/nsdd/listpromulg.html> (πρόσβαση October 28, 2017).
5. Anderson, William. *Where You Sit and Centers of Gravity*. Monograph, Newport RI: NAVAL WAR COLLEGE, 2004.
6. Bassford, Christopher. «CLAUSEWITZ AND HIS WORKS.» CLAUSEWITZ HOMEPAGE. 23 September 2012. <http://www.clausewitz.com> (πρόσβαση January 12, 2013).
7. Bennet, William J. *America: The Last Best Hope, Volume 2: From a World at War to the Triumph of Freedom 1914–1989*. United States: Nelson Current, 2007.
8. Blodgett, Brian. «Clausewitz and the Theory of Center of Gravity as it applies to Current Strategic, Operational, and Tactical Levels of Operation.» *Blodgett's Historical Consulting*. 2013. <https://sites.google.com/site/blodgetthistoricalconsulting> (πρόσβαση February 12, 2013).

9. Cannon, Michael W. «Clausewitz for Beginners.» *Airpower Journal Vol 3 No 2*, 1989: 48-57.
10. Cohen, Eliot. *Gulf War Air Power Survey Vol. 1 : Planning and Command and Control*. Washington DC: Government Printing Office, 1993.
11. Echevarria, Antulio. «"Reining in" the Center of Gravity Concept.» *Air & Space Power Journal / Vol 17/ Issue 2* , June 2003 a: 87-99.
12. Eikmeier, Dale C. «Let's Fix or Kill the Center of Gravity Concept.» *JFQ 83 4th Quarter 2016*, 2016: 109-115.
13. Eikmeier, Dale. «Modernizing the Center of Gravity Concept - So It Works.» Στο *Addressing the Fog of COG*, του/της Celestino Perez, 133-169. Kansas: Combat Studies Institute Press, 2012.
14. Evans, Michael. «Centre of Gravity Analysis in Joint Military Planning and Design: Implications and Recomendations for the ADF.» *Security Challenges Vol 8 No 2*, Winter 2012: 81-104.
15. FM 100-5. *Operations*. Washington DC: US HQ Department of the Army (Available at: <http://cgsc.contentdm.oclc.org/cdm/ref/collection/p4013coll9/id/49>), 1993.
- 16.—. *Operations*. Washington DC: United States Department of the Army (Available at: <http://cgsc.cdmhost.com/cdm/ref/collection/p4013coll9/id/893>), 1986.
17. Fowler, Christofer. *Center of Gravity - Still Relevant After all these Years*. Strategy Research Project, Carlisle Barracks PENNSYLVANIA: US Army War College, 2002.
18. French, John R.P., και Bertram Raven. «The Bases of Social Power.» Στο *Studies in Social Power*, του/της Dorwin Cartwright, 150-167. Ann Arbor: Institute for Social Research/ University of Michigan, 1959.
19. Friedrich, Otto. *Desert Storm: The War in the Persian Gulf*. Boston: Time Warner, 1991.

20. Gerontogiannis, Dionisios D. «Operational Analysis & Crisis Management Handbook.» *Hellenic Army Academy - Technical University of Crete*. 2015. <http://moodle.sse-tuc.edu.gr/moodle/course/view.php?id=30> (access to subscribers).
21. Giles, Phillip K., και Thomas P. Galvin. *Center of Gravity: Determination, Analysis and Application*. Monograph, Carlisle Barracks: Center for Strategic Leadership/ US Army War College, 1996.
22. Harley, Jeffrey A. *Information, Technology and the Center of Gravity*. Thesis, Newport, Rhode Island: Naval War College, 1996.
23. Heuer, Richards J., Jr. «Analysis of Competing Hypotheses.» Στο *Psychology of Intelligence Analysis*, του/της Richards J., Jr Heuer, Chapter 8. Center for the Study of Intelligence/ Central Intelligence Agency, 1999.
24. Hiang Lee, Seow. *Center of Gravity or Center of Confusion*. The Wright Flyer Papers No 10, Maxwell AFB , ALABAMA: US Air Command and Staff College, 1999.
25. Ignatieff, Michael. «The Virtual Commander.» *New Yorker*, 2 August 1999.
26. Jablonsky, David. «National Power.» Στο *The U.S. Army War College Guide to National Security Issues (Vol 1) : Theory of War and Strategy (4/ed)*, του/της Boone J Bartholomees (Jr). Carlisle, Pennsylvania: U.S. Army War College, 2010.
27. JDP 5-00. *AJP - 5/ JDP 5-00 Operational Level Planning*. SWINDON: UK DCD CENTRE/ UK Ministry of Defence _ (Available at: <http://www.defencesynergia.co.uk/wp-content/uploads/2016/08/NATO-Allied-Joint-Doctrine-for-Operational-level-planning-with-UK-elements-2013.pdf>), 2013.
28. Johnson, Michael W. *Toward a Unified Theory of Joint Warfighting*. Monograph, Fort Leavenworth, Kansas: School of Advanced Military Studies/ US Army Command and General Staff College, 2001.

29. Jones, Geoff, Mary Jones, και Phillip Marchington. *Cambridge Coordinated Science: Physics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1993.
30. JP 2-01.3. *Joint Intelligence Preparation of the Operational Enviroment*. Washington DC: US Joint Chiefs of Staff (Available at: <https://fas.org/irp/doddir/dod/jp2-01-3.pdf>), 2014.
31. Keegan, John. «Churchill Strategy.» Στο *Churchill*, του/της William Roger Louis. Oxford: Oxford University Press, 1996.
32. Kem, Jack. *Planning for Action : Campaign Concepts and Tools*. Thesis, Fort Leavenworth/ Kansas: US Army Command and General Staff College/ US Army Combined Arms Center, 2012.
33. Keppler, Timothy J. *The Center of Gravity Concept: A Knowledge Engineering Approach to Improved Understanding and Application*. Master Degree Thesis, Fort Leavenworth, Kansas: U.S Army Command and General Staff College, 1995.
34. Lecroy, Jessica. *Center of Gravity Schizophrenia over Kosovo: An Eccentric War in Need of a True Clausewitzian Analysis* . Monograph, NATIONAL WAR COLLEGE, 2000.
35. Marcus, G F. *Kluge: The haphazard construction of the human mind*. Boston: Houghton Mifflin, 2008.
36. Mavropoulos, Panos. *Can the Clausewitzian paradoxical trinity help us understand better the center of gravity concept?* 17 July 2016. www.warandstrategy.gr (πρόσβαση March 4, 2017).
37. Meadows, Donella. *Thinking in Systems*. New York: Earthscan, 2009.
38. Melton, Stephen. «Center of Gravity Analysis - the Black Hole of Army Doctrine.» Στο *Addressing the Fog of COG : Perspectives on the Center of Gravity in US Military Doctrine*, του/της Celestino Perez. Kansas: Combat Studies Institute Press/ US Army Combined Arms Center, 2012.

39. Milley, Mark. *Centers of Gravity and the War in Kosovo*. Monograph, Newport: NAVAL WAR COLLEGE, 2000.
40. Newnham, J., και G. Evans. *The Penguin Dictionary of International Relations*. London: Penguin Books, 1998.
41. Olsen, John Andreas. *John Warden and the Renaissance of American air Power*. Virginia: Potomac Books Inc, 2007.
42. Oswald, Margit E, και Stefan Grosjean. «Confirmation Bias.» Στο *Cognitive Illusions: A Handbook on Fallacies and Biases in Thinking, Judgement and Memory*, του/της Rudiger F Pohl, 79-96. Hove UK: Psychology Press, 2004.
43. Oxford University. *Oxford Advanced Learners Dictionary*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
44. Paprone, Christopher, και William Jr. Davis. «Exploring Outside the Tropics Clausewitz: Our Slavish Anchoring to an Archaic Metaphor.» Στο *Addressing the Fog of COG: Perspectives on the Center of Gravity in US Military Doctrine*, του/της Celestino Jr. Perez, 65-79. Fort Leavenworth /Kansas: Combat Studies Institute Press/ US Army Combined Arms Center, 2012.
45. Paret, Peter. «Expansion of War.» Στο *MAKER OF MODERN STRATEGY : From Machiavelli to the Nuclear Age*, του/της Peter Paret, 186-213. New Jersey: Princeton University Press, 1986.
46. Pentland, Pat A. *Center of Gravity Analysis and Chaos*. Research Report, Maxwell Air Force Base Alabama: US Air War College, 1993.
47. Pierce, William, και Robert Coon. «Understanding the Link Between Center of Gravity and Mission Accomplishment.» *MILITARY REVIEW*, 2007: 76-84.
48. Planner's Handbook for Operational Design V 1.0. Suffolk Virginia: Joint Staff, J -7 Joint and Coalition Warfighting, 2011.

49. Presmeg, Norma C. «Reasoning With Metaphors and Metonymies in Mathematics Learning.» Στο *Mathematical Reasoning: Analogies, Metaphors, and Images*, του/της Lyn D English, 267-281. Mahwah New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 1997.
50. Priest, Dana. «The Commander's War.» *Washington Post*, 19-21 September 1999a: A1.
51. —. «United NATO Front Was Divided Within.» *WASHINGTON POST*, 21 September 1999: A1.
52. Raven, Bertram H. «Social Influence and Power.» Στο *Current Studies in Social Psychology*, του/της I. D. Steiner και M. Fishbein, 371-382. New York: Holt, 1965.
53. Raven, Bertram H., και A. W. Kruglanski. «Conflict and Power.» Στο *The Structure of Conflict*, του/της P. G. Swingle, 69-109. New York: Academic Press, 1970.
54. Rothfels, Hans. «Clausewitz.» Στο *Makers of Modern Strategy*, του/της Edward Mead Earle. New York: Atheneum, 1969.
55. Saaty, Thomas L. «The Analytic Hierarchy Process.» *Decision Support Systems* Volume 8 (1990): 343-359.
56. Saxman, John. *The Concept of Center of Gravity: Does it have Utility in Joint Doctrine and Campaign Planning?* Monograph, Fort Leavenworth, Kansas: School of Advanced Military Studies/ US Army Command and General Staff College, 1992.
57. Serway, Raymond A. *PHYSICS : For Scientist & Engineers with Modern Physics*. Third. Μετάφραση: Λεωνίδας Κ Ρεσβάνης. Τόμ. 1. 3 τόμ. Αθήνα: Κορφιάτη, 1990.
58. Smieder - Ramirez, June, και Leo Mallete. «Using the SPELIT Analysis Technique for Organizational Transitions.» Στο *Education Applications &*

Developments, του/της Mafalda Carmo, 291-298. Portugal: InScience Press, 2015.

59. Springman, Jeffrey. *The Relationship Among Tasks, Center of Gravity and Decisive Points*. Monograph, Fort Leavenworth/ Kansas: US Army Command and General Staff College/ School of Advanced Military Studies, 1998.
60. Srdjevic, Zorica, Ratko Bajcetic, και Bojan Srdjevic. «Identifying the Criteria Set for Multicriteria Decision Making Based on SWOT/PESTLE Analysis: A Case Study of Reconstructing a Water Intake Structure.» *Water Resource Manage Vol 26*, 2012: 3376 - 3393.
61. Strain, Patrick M. *The Tactical center of Gravity: Fact or Fallacy?* Monograph, Fort Leavenworth, Kansas: School of Advanced Military Studies/ US Army Command and General Staff College, 1993.
62. Strange, Joe. *Center of Gravity and Critical Vulnerabilities: Building on the Clausewitzian Foundation So That We Can All Speak the Same Language*. Perspectives on Warfighting Series no 4, Quantico: Marine Corps Association, 1996.
63. Strange, Joseph, και Richard Iron. «Center of Gravity : What Clausewitz Really Meant.» *Joint Force Quarterly / Issue Thirty Five*, 2004: 20-27.
64. —. «Understanding Centers Of Gravity and Critical Vulnerabilities (Part 1 & 2).» *Air University/ Air War College/ Gateway to the Internet*. 2003. <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/awcgate.htm> (πρόσβαση January 23, 2013).
65. Tirpak, John. «Short's View of the Air Campaign.» *Air Force Magazine 82*, No 9, September 1999.
66. Undeland, David. *Center of Gravity - Use and Misuse*. Thesis, Newport Rode Island: Naval War College, 2001.

67. Ungerer, Friedrich, και Hans-Jorg Schmid. *An Introduction to Cognitive Linguistics (2nd Edition)*. London & New York: Taylor & Francis Group, 2006.
68. US News & World Report. *Triumph Without Victory: The Unreported History of the Pursion Golf War*. Crown, 1992.
69. VanderSteen, Kurt. «Center of Gravity: A Quest for Certainty or Tilting at Windmills?» Στο *Addressing the Fog of COG : Perspectives on the Center of Gravity in US Military Doctrine*, του/της Celestino Perez. Fort Leavenworth Kansas: Combat Studies Institute Press/ US Army Combined Arms Center, 2012.
70. Wesley , Clark K. *Waging Modern War: Bosnia, Kosovo, and the Future of Combat* . New York: PublicAffairs, 2001.
71. Wesley, Clark K. «When force is necessary: NATO's military response to the Kosovo Crisis.» *NATO Review Vol 47 No2*, Summer 1999: 14-18.
72. Wheaton, Kristan J., και Diane E. Chido. «Structured Analysis of Competing Hypotheses.» *Competitive Intelligence Magazine/ V (9)/ N(6)*, 2006: 12-15.
73. White, David. *Bitter Ocean: The Battle of the Atlantic, 1939–1945*. New York, United States: Shimon & Schuster, 2008.
74. Ήφαιστος, Παναγιώτης. *Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ: Τα πολλά πρόσωπα του ηγεμονισμού και της τρομοκρατίας* . Αθήνα: ΠΟΙΟΤΗΤΑ, 2009.
75. Θουκυδίδης. *Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείο της Εστίας, 1998.
76. Καρμπέρης, Αθανάσιος Χ., και Ματθαίος Γ. Καρλαύτης. *Στρατιωτική Επιχειρησιακή Έρευνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Συμμετρία, 2013.
77. Κουβελιώτης, Κυριάκος. *Φιλοσοφία του Πλέμου και Ηγεσία*. Αθήνα: Εκδόσεις ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ, 2002.

78. Κουλουμπής, Θεόδωρος. *Διεθνείς Σχέσεις: Εξουσία και Δικαιοσύνη*. Αθήνα: Παπαζήση, 1995.
79. Κουσκουβέλης, Ηλίας Ι. *Εισαγωγή στη Θεωρία των Διεθνών Σχέσεων*. Αθήνα: Ποιότητα, 2004.
80. *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής*. Β' Έκδοση της Πύλης για την ελληνική γλώσσα. Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ/ Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 1998.
81. Λυμπέρης, Χρήστος. *Εθνική Στρατηγική και Χειρισμός Κρίσεων*. Αθήνα: Ποιότητα, 1997.
82. Μάζης, Αλκίνοος. *ΦΥΣΙΚΗ : ΜΗΧΑΝΙΚΗ - ΑΚΟΥΣΤΙΚΗ (Τόμος Α)*. Αθήνα: Εκδόσεις ΕΣΤΙΑ, 1976.
83. Ματσατσίνης, Νικόλαος. *Συστήματα Υποστήριξης Αποφάσεων*. Αθήνα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών, 2010.
84. Μαυρόπουλος, Παναγιώτης. «Το Κέντρο Βάρους.» *Γεωστρατηγική Νο 17*, Ιούνιος - Δεκέμβριος 2009: 168-205.
85. —. *Εισαγωγή στη Θεωρία του Πολέμου και της Στρατηγικής*. Αθήνα, 2012.
86. Μπαμπινιώτης, Γεώργιος. *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Εκδόσεις ΚΕΝΤΡΟ ΛΕΞΙΚΟΛΟΓΙΑΣ, 1998.
87. Παρασκευόπουλος, Ν. Ιωάννης. *Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας (Τόμος Β')*. Αθήνα, 1993.
88. Παρίσης, Ιωάννης. *Παράγοντες Ισχύος στο Διεθνές Σύστημα*. Αθήνα: Ινφογνώμων, 2011.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α»: ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΔΙΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΥΡΕΣΗΣ ΤΡΟΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΣΜΟΥ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΑΡΟΥΣ: Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΥ ΩΣ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ (CASE STUDY)

Προς κατανόηση της διεργασίας επηρεασμού του κέντρου βάρους μιας πολιτικής οντότητας παρατίθεται η υλοποίησή της, εν είδει παραδείγματος, χρησιμοποιώντας ως πληροφοριακό υπόβαθρο το ιστορικό γεγονός της Μάχης του Ατλαντικού κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου.

1. Ιστορικό Πλαίσιο

Αποτελεί ιστορική πραγματικότητα ότι μια από τις μακροβιότερες μάχες που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου (Β΄ ΠΠ) υπήρξε η επονομαζόμενη Μάχη του Ατλαντικού. Με τον όρο αυτό ο τότε πρωθυπουργός της Μεγάλης Βρετανίας Winston Churchill, περιέγραψε το σύνολο των πολεμικών επιχειρήσεων που διεξήχθησαν στον Ατλαντικό Ωκεανό από το 1939 μέχρι την ήττα της Ναζιστικής Γερμανίας το 1945 (Keegan 1996, 341). Κατά τη διάρκεια της υπόψη μάχης η ναζιστική γερμανική κυβερνούσα αρχή επεδίωξε σθεναρά την αποτροπή ενίσχυσης της Μεγάλης Βρετανίας από θαλάσσης με πολεμικό υλικό, πρώτες ύλες και αμερικανικά στρατεύματα. Ενίσχυση που καθιστούσε ικανή αφενός τη βρετανική κυβερνούσα αρχή να συνεχίσει να μάχεται αφετέρου την προετοιμασία πιθανής απόβασης των συμμαχικών δυνάμεων στην Ευρώπη. Προς εκπλήρωση του ανωτέρου στόχου προέβη σε ευρεία χρήση κυρίως του στόλου υποβρυχίων (U- Boats) του Γερμανικού Πολεμικού Ναυτικού (Kriegsmarine) προσπαθώντας να επιβάλλει τον πλήρες ναυτικό αποκλεισμό των νήσων του Ηνωμένου Βασιλείου. Όπως αναφέρθηκε η ήττα της Ναζιστικής Γερμανίας σηματοδότησε το τέλος της Μάχης του Ατλαντικού. Ωστόσο το κόστος της νίκης των συμμάχων υπήρξε μεγάλο καθόσον κατά τη διάρκεια της ομώνυμης μάχης απώλεσαν 3.500 εμπορικά και 175 πολεμικά πλοία έναντι των 783 υποβρυχίων που απώλεσε το Γερμανικό Πολεμικό Ναυτικό (White 2008, 2) (Bennet 2007, 301).

2. Εφαρμογή βημάτων διεργασίας⁸⁵

Βήμα 1^ο (Επιθυμητή Τελική Κατάσταση –ETK- Desired End State - DES): Κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, στη Μάχη του Ατλαντικού, η επιδιωκόμενη ETK εκ μέρους της Ναζιστικής Γερμανίας σε ότι αφορά τη Μεγάλη Βρετανία ήταν αναμφισβήτητα η ακόλουθη:

DES: «Συνθηκολόγηση της βρετανικής κυβερνούσας αρχής και αποδοχή εκ μέρους της των αξιώσεων της γερμανικής όμοιας λόγω αδυναμίας συνέχισης των πολεμικών επιχειρήσεων»

Βήμα 2^ο (Αντικειμενικοί Σκοποί – ANΣΚ- Objectives - OBJ): Αναφορικά με την εκάστοτε προσδιορισθείσα ETK υφίσταται ένα σύνολο στρατηγικών ANΣΚ $O = \{o_i, i = 1, 2, \dots, n \text{ με } o_i > 0\}$ κάθε στοιχείο του οποίου είναι άμεσα συνδεδεμένο με αυτή. Αποτελούν σαφώς καθορισμένους και εφικτούς στόχους η επιτευξη των οποίων επιφέρει την επιζητούμενη ETK.

Ένα εξ' αυτών των στοιχείων, ήτοι ένας από τους στρατηγικούς ANΣΚ που αναπόδραστα θα συνέβαλε, στο ποσοστό που του αναλογεί, στην επίτευξη της υπόψη ETK ήταν - όπως άλλωστε επιβεβαιώνεται και από την ιστορική πραγματικότητα - ο ακόλουθος:

o_i : «Απαγόρευση ενίσχυσης Μεγάλης Βρετανίας από θαλάσσης με πολεμικό υλικό, πρώτες ύλες και αμερικανικά στρατεύματα»

Βήμα 3^ο (Κρίσιμες Ικανότητες – Critical Capabilities-CC): Σε κάθε στοιχείο o_i , ήτοι σε κάθε προσδιορισθέντα ANΣΚ του προηγούμενου βήματος, αντιστοιχεί ένα σύνολο κρίσιμων ικανοτήτων⁸⁶ (critical capabilities - CC) $C_i^c = \{c_{iw}^c, w = 1, 2, \dots, q\}$. Ικανότητες τις οποίες εάν κατέχει το προσδιορισθέν ως κέντρο βάρους ανθρώπινο δυναμικό της εξεταζόμενης πολιτικής οντότητας, δύναται να επιτύχει τον επιδιωκόμενο ANΣΚ (σ.σ: εξεταζόμενο στοιχείο o_i).

---

⁸⁵ Για την εφαρμογή των βημάτων της διεργασίας χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από σχετική ανάλυση της Μάχης του Ατλαντικού σύμφωνα με το μοντέλο CoG – CC – CR – CV των Dr. Joe Stratnge και Colonel Richard Iron (Strange and Iron 2003, Part # 2 (1-25))

⁸⁶ Η φραστική διατύπωση των ικανοτήτων γίνεται με τη χρήση ενός ρήματος στην υποτακτική (προηγείται ο σύνδεσμος «να») που δείχνει τι είναι ικανό να κάνει το προσδιορισθέν ως κέντρο βάρους ανθρώπινο δυναμικό (άτομο ή ομάδα) μιας πολιτικής οντότητας.

Ένα από τα στοιχεία c_{iw}^c του συνόλου C_i^c , ήτοι μια κρίσιμη ικανότητα η ύπαρξη και διαθεσιμότητα της οποίας θα καθιστούσε εφικτή την υλοποίηση του επιδιωκόμενου ΑΝΣΚ του προηγούμενου βήματος (στοιχείο o_i) ήταν αναμφίβολα η ακόλουθη:

$o_i \rightarrow c_{i1}^c$: «Να επιβάλει ναυτικό αποκλεισμό στη Βρετανική νήσο»

Βήμα 4ο (Κρίσιμες Πηγές Ισχύος – Critical Sources of Power - CSoP):

Στο υφιστάμενο βήμα της διεργασίας απαιτείται εν πρώτοις, μέσω ανάλυσης του δομολειτουργικού περιβάλλοντος της εξεταζόμενης πολιτικής οντότητας, η εύρεση του συνόλου των υφιστάμενων πηγών ισχύος (existing sources of power- ESoP) $S^{ex} = \{s_j^{ex}, j= 1,2,...,m\}$. Ακολουθώντας, απαιτείται ο προσδιορισμός εκείνων των πηγών ισχύος (s_j^{ex}) που αποτελούν φορείς των προσδιορισθέντων κρίσιμων ικανοτήτων (c_{iw}^c) του προηγούμενου βήματος. Τα εν λόγω στοιχεία s_j^{ex} συγκροτούν επί της ουσίας ένα σύνολο κρίσιμων πηγών ισχύος (critical sources of power- CSoP) $S^c = \{s_{i^*}^c, i^*= 1,2,...,n^*\}$.

Με γνώμονα τα ιστορικά δεδομένα ο βρετανικός στόλος υπερεπέρχονταν σε μονάδες επιφανείας ενώ το γερμανικό ναυτικό υπερείχε ποσοτικά και τεχνολογικά σε υποβρύχια. Προς τούτο ο στόλος υποβρυχίων ήταν η μοναδική εν λόγω χρονω γερμανική ναυτική μονάδα που αποτελούσε σε υπερθετικό βαθμό τον φορέα της προσδιορισθείσας κρίσιμης ικανότητας του προηγούμενου βήματος (στοιχείο c_{i111}^c). Δύναται λοιπόν να λεχθεί αβίαστα ότι αποτελούσε ένα από τα στοιχεία του συνόλου $S^c = \{s_{i^*}^c, i^*= 1,2,...,n^*\}$, ήτοι μια κρίσιμη πηγή ισχύος:

$c_{i1}^c \rightarrow s_{i^*}^c$: «Γερμανικός στόλος υποβρυχίων (U – Boat)»

Βήμα 5ο (Κρίσιμες Απαιτήσεις – Critical Requirements - CR):

Σε κάθε στοιχείο του συνόλου $S^c = \{s_{i^*}^c, i^*= 1,2,...,n^*\}$ αντιστοιχεί ένα σύνολο κρίσιμων απαιτήσεων (critical requirements-CR) $R_{i^*}^c = \{r_{i^*k}^c, k= 1,2,...,p\}$. Ήτοι ένα σύνολο λειτουργιών και στοιχείων^{87 88} η επιτέλεση και ύπαρξη των οποίων καθίσταται

⁸⁷ Το πλήθος των εν λόγω λειτουργιών και στοιχείων από τα οποία εξαρτάται και νοηματοδοτείται κάθε κρίσιμη πηγή ισχύος ανήκει : (1) στο ίδιο αυτής συστημικό περιβάλλον, (2) στο δομολειτουργικό περιβάλλον της πολιτικής οντότητας που η υπόψη πηγή ισχύος είναι εμφωλευμένο, (3) στο ευρύτερο συστημικό περιβάλλον άλλων οντοτήτων του διεθνοπολιτικού γίνεσθαι.

επιβεβλημένη καθόσον προσδίδουν σε κάθε μια εξ' αυτών των πηγών τη δυνατότητα να παρέξουν, στο προσδιορισθέν ως κέντρο βάρους ανθρώπινο δυναμικό, τις επιζητούμενες κρίσιμες δυνατότητες.

Στην περίπτωση της ανωτέρω προσδιορισθείσας κρίσιμης πηγής ισχύος, ήτοι του γερμανικού στόλου υποβρυχίων (στοιχείο $s_{i^*}^c$), κάποια εκ των κρίσιμων απαιτήσεων (σ.σ: στοιχεία του συνόλου $R_{i^*}^c$) που θα έπρεπε να πληρείται προκειμένου αυτός να αποτελεί το φορέα της καθορισθείσας κρίσιμης ικανότητας του 3^{ου} βήματος, ήταν μεταξύ άλλων η ακόλουθη:

$r_{i^*1}^c$: «Διατήρηση σε ενέργεια αριθμού υποβρυχίων (Υ/Β) ικανού να καλύπτει αποτελεσματικά τη θαλάσσια έκταση επί της οποίας επιβάλλεται ο ναυτικός αποκλεισμός».

Βήμα 6^ο (Κρίσιμες Τρωτότητες – Critical Vulnerabilities - CV): Εύρεση των αδυναμιών ή της ανεπάρκειας που παρουσιάζουν τα στοιχεία του συνόλου $R_{i^*}^c$, ήτοι οι κρίσιμες απαιτήσεις $r_{i^*k}^c$ της εξεταζόμενης κάθε φορά κρίσιμης πηγής ισχύος (σ.σ: του εξεταζόμενου στοιχείου $s_{i^*}^c$). Αδυναμίες ή ανεπάρκεια που είτε οφείλονται σε εγγενείς λόγους είτε αναφύονται από τυχόν αναληφθείσες ενέργειες άλλων οντοτήτων/ δρώντων. Οι εν λόγω αδυναμίες ή/και ανεπάρκειες συγκροτούν ένα σύνολο κρίσιμων τρωτοτήτων (critical vulnerabilities –CV) $V_{i^*k}^c = \{v_{i^*kl}^c, l=1,2,...,z\}$, άμεσα συνδεδεμένου με το εξεταζόμενο στοιχείο $r_{i^*k}^c$. Τρωτότητες που αν τύχουν κατάλληλης εκμετάλλευσης θέτουν σε κίνδυνο την πλήρωση της κρίσιμης απαίτησης $r_{i^*k}^c$.

Επί του προκειμένου, κάποιες από τις κρίσιμες τρωτότητες (σ.σ: στοιχεία του συνόλου $V_{i^*1}^c$) που παρουσίαζε η ανωτέρω κρίσιμη απαίτηση $r_{i^*1}^c$ ήταν οι ακόλουθες:

$v_{i^*11}^c$: «Αδυναμία αποτελεσματικής κάλυψης της θαλάσσιας έκτασης επί της οποίας επιβάλλεται ο ναυτικός αποκλεισμός από το στόλο υποβρυχίων, εφόσον οι συμμαχικές δυνάμεις δύνανται να εντοπίζουν και καταστρέφουν τις μονάδες Υ/Β,

---

⁸⁸ Με τον όρο λειτουργία νοείται «το σύνολο δραστηριοτήτων, ενεργειών ή διαδικασιών που, ενταγμένες σε ένα θεσμικό πλαίσιο, παράγουν κάποιο έργο και εκπληρώνουν το σκοπό για τον οποίο προορίζονται» (Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής 1998)

λόγω απόκτησης μέσων τεχνολογικά ανώτερων και ποσοτικά περισσότερων για τη διεξαγωγή ανθυποβρυχιακού (Α/Υ) πολέμου».

v_{12}^c : «Αδυναμία άμεσης αναπλήρωσης των τυχόν απωλειών με ναυπήγηση νέων μονάδων Υ/Β, προς διατήρηση της οροφής των διαθέσιμων μονάδων σε ποσοστό ικανό να εγγυηθεί την αποτελεσματική κάλυψη της θαλάσσιας έκτασης επί της οποίας οποίας επιβάλλεται ο ναυτικός αποκλεισμός, εφόσον οι σύμμαχοι προβούν σε εκτεταμένες δολιοφθορές ή πλήρη καταστροφή των γερμανικών ναυπηγείων».

Βήμα 7^ο (Αποφασιστικές Συνθήκες- Decisive Conditions-DC): Σε κάθε στοιχείο s_i^c του συνόλου S^c , ήτοι σε κάθε κρίσιμη πηγή ισχύος, αντιστοιχεί ένα σύνολο αποφασιστικών συνθηκών (decisive conditions – DC) $C_i^{*d} = \{c_{ij}^{*d}, j^* = 1, 2, \dots, m^*\}$ που απαιτείται να δημιουργηθούν ή να υφίστανται προκειμένου αυτή να δύναται να παρέξει, στο προσδιορισθέν ως κέντρο βάρους ανθρώπινο δυναμικό, τις επιζητούμενες κρίσιμες δυνατότητες. Το πληροφοριακό υπόβαθρο για τον καθορισμό των εν λόγω συνθηκών αποτελούν τα στοιχεία του συνόλου R^c ήτοι οι κρίσιμες απαιτήσεις της υπόψη πηγής που προσδιορίστηκαν στο 5^ο βήμα της διεργασίας. Σε περίπτωση που η εξεταζόμενη πολιτική οντότητα διάκειται αντιπαραθετικά στην ημετέρα όμοια τότε οι εν λόγω συνθήκες θα περιγράφουν την μη πλήρωση των κρίσιμων απαιτήσεων. Αντιθέτως, αν προκειται είτε για πολιτική οντότητα που διάκειται φιλικά είτε για την ημετέρα όμοια τότε οι υπόψη συνθήκες θα περιγράφουν την πλήρωση των κρίσιμων απαιτήσεων.

Στην περίπτωση που η εν λόγω διεργασία υλοποιείτο από τις συμμαχικές δυνάμεις τότε με γνώμονα την προσδιορισθείσα κρίσιμη απαίτηση (στοιχείο r_1^c) της κρίσιμης πηγής ισχύος (στοιχείο s_i^c), η αποφασιστική συνθήκη (στοιχείο c_{ij}^{*d}) που θα έπρεπε να δημιουργηθεί ήταν ακόλουθη:

$s_i^c \rightarrow c_{i1}^{*d}$: « Αδυναμία διατήρησης σε ενέργεια αριθμού υποβρυχίων (Υ/Β) ικανού να καλύπτει αποτελεσματικά τη θαλάσσια έκταση επί της οποίας επιβάλλεται ο ναυτικός αποκλεισμός».

Βήμα 8^ο (Επιθυμητές Επιδράσεις – Desired Effects-DE): Σε κάθε στοιχείο c_{ij}^{*d} του συνόλου C_i^{*d} , ήτοι σε κάθε αποφασιστική συνθήκη, αντιστοιχεί ένα σύνολο επιθυμητών επιδράσεων (desired effects – DE) $E_{ij}^{*d} = \{e_{ijk}^{*d}, k^* = 1, 2, \dots, p^*\}$. Επί

της ουσίας συγκεκριμένες αλλαγές στην κατάσταση (επιτελούμενες λειτουργίες – διαθεσιμότητα στοιχείων) του συστημικού περιβάλλοντος: (1) των κρίσιμων πηγών ισχύος, (2) της πολιτικής οντότητας στην οποία οι υπόψη πηγές ισχύος είναι εμφωλευμένες, (3) άλλων οντοτήτων του διεθνοπολιτικού γίνεσθαι. Αλλαγών που υλοποιούμενες συμβάλλουν στην επίτευξη της επιδιωκόμενης αποφασιστικής συνθήκης (σ.σ: του εξεταζομένου στοιχείου c_{i*j}^{*d}). Το πληροφοριακό υπόβαθρο επί του οποίου βασίζεται η προσπάθεια προσδιορισμού των επιθυμητών επιδράσεων συνίσταται από τα στοιχεία του συνόλου V^c , δηλαδή τις κρίσιμες τρωτότητες που προσδιορίστηκαν στο 8^ο βήμα της διεργασίας.

Με γνώμονα τις προσδιορισθείσες κρίσιμες τρωτότητες (στοιχεία v_1^c και v_2^c) οι επιθυμητές επιδράσεις (στοιχεία $e_{i*j}^{*k^d}$) που υλοποιούμενες θα συνέβαλλαν στην επίτευξη της επιδιωκόμενης αποφασιστικής συνθήκης (στοιχείο c_{i*1}^{*d}) ήταν οι ακόλουθες:

$c_{i*1}^{*d} \rightarrow e_{i*11}^{*d}$: «Συμμαχικές δυνάμεις ικανές να εντοπίζουν και καταστρέφουν τις μονάδες Y/B που επιβάλλουν το ναυτικό αποκλεισμό»

$c_{i*1}^{*d} \rightarrow e_{i*12}^{*d}$: «Η ναυπήγηση νέων μονάδων Y/B προς άμεση αναπλήρωση των απωλειών έχει αποσοβηθεί»

Βήμα 9^ο (Αποφασιστικές Ενέργειες- Decisive Actions-DA): Σε κάθε στοιχείο $e_{i*j}^{*k^d}$, ήτοι σε κάθε επιθυμητή επίδραση, αντιστοιχεί ένα σύνολο αποφασιστικών ενεργειών (decisive actions – DA) $A_{i*j}^{*k^d} = \{a_{i*j}^{*k^d w^*}, w^* = 1, 2, \dots, q^*\}$. Ενεργειών η ανάληψη των οποίων θα δημιουργήσει την επιδιωκόμενη επιθυμητή επίδραση $e_{i*j}^{*k^d}$. Ο προσδιορισμός βασίζεται ως επί τω πλείστω στα στοιχεία του συνόλου V^c , δηλαδή στις κρίσιμες τρωτότητες που προσδιορίστηκαν στο 6^ο βήμα της διεργασίας.

Επί του προκείμενου, με γνώμονα τις προσδιορισθείσες κρίσιμες τρωτότητες (στοιχεία v_1^c και v_2^c), μεταξύ των αποφασιστικών ενεργειών (στοιχεία $a_{i*j}^{*k^d w^*}$) που θα μπορούσαν να αναληφθούν για την επίτευξη των καθορισθέντων επιθυμητών επιδράσεων (στοιχεία e_{i*11}^{*d} και e_{i*12}^{*d}) του προηγούμενου βήματος, είναι ανα επίδραση οι ακόλουθες:

$\epsilon_{i^*11}^d \rightarrow a_{i^*111}^d$: «Απόκτηση εκ μέρους των συμμαχικών δυνάμεων μέσων (ναυτικές μονάδες και αεροσκάφη) τεχνολογικά ανώτερων και ποσοτικά περισσότερων, από τα αντίστοιχα γερμανικά, για τη διεξαγωγή ανθυποβρυχιακού (Α/Υ) πολέμου»

$\epsilon_{i^*12}^d \rightarrow a_{i^*121}^d$: «Πρόκληση εκτεταμένων δολιοφθορών ή/και πλήρη καταστροφή των γερμανικών ναυπηγείων».